

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

TRABZON GELENEKSEL KENT KONUTLARININ GİRİŞLERİ

ÜZERİNE BİR İNCELEME

Mimar Canan SESLİ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

"Yüksek Mimar"

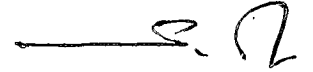
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

Tezin Enstitüyü Verildiği Tarih: 26.01.1996
Tezin Savunma Tarihi : 01.03.1996

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Kutsal ÖZTÜRK

Jüri Üyesi : Y.Doç.Dr.M.Reşat SÜMERKAN

Jüri Üyesi : Y.Doç.Dr.Ayşe SAGSÖZ

Enstitü Müdürü : Prof.Dr.Fazlı ARSLAN

Ocak 1996

TRABZON

ÖNSÖZ

Tez çalışması K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalında yapılmıştır.

Bu çalışmada Trabzon geleneksel kent konut mimarisi girişlerinin, konut tiplerine bağlı olarak karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Yüksek Lisans tez danışmanlığımı üstlenerek gerek konu seçimi ve gerekse çalışmaların sırasında yardımlarından dolayı Sayın Prof.Dr.Kutsal ÖZTÜRK'e ve Sayın Yrd.Doç.Dr.Ayşe SAĞSÖZ, Mimar Bilgöl ÇAKIROĞLU, Mehtap ÖZBAYRAKTAR, Sena İNAN Dilek Şener ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Trabzon Ocak 1996

Canan SESLİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
TÜRKÇE ÖZET	III
İNGİLİZCE ÖZET.....	IV
ŞEKİL LİSTESİ	V
TABLO LİSTESİ.....	VII
1. GENEL BİLGİLER	1
1.1. GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM	1
1.2. ÇALIŞMANIN AMACI	2
1.3. İZLENEN YÖNTEM	3
1.3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi	3
1.3.2. Konut örneklerinin Seçimi	4
1.3.3. Konutlara İlişkin Saptama Çalışmaları	4
1.3.4. Tabloların Oluşturulması	5
1.4. GİRİŞ (KAPI)-İŞLEVİ-ANLAMSAL DEĞERİ.....	6
1.5. Trabzon Kenti Geleneksel Konut Mimarisine Genel Bakış.....	7
1.5.1. Trabzon Kenti Tarihi.....	7
1.5.2. Trabzon Kenti Geleneksel Konut Mimari Tipleri....	9
1.6. Trabzon Kenti Geleneksel Konutunda Kapı.....	11
1.6.1. Kapılarda Kullanılan Malzeme ve Yapım Teknikleri	12
1.6.2. Kapı Ve Cephede Kapı İle Bütünleşen Elemanlar ...	13
1.7. Süsleme Anlayışı.....	16
1.7.1. Mimari Süslemeyi Oluşturan Etkenler.....	16
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	20
2.1. ALAN ÇALIŞMASI.....	20
3. BULGULAR	130
3.1.GİRİŞLERİN KONUM VE CEPHE DÜZEYİNDE İNCELENMESİ.....	130
3.2.CEPHEDE KAPININ PENCERE İLE KONUMU.....	135
3.3.KONUT CEPHESİNDE GİRİŞ ÜSTÜ ELEMANLAR.....	138
3.4.KAPIDA KULLANILAN MALZEME.....	138
3.5.GİRİŞLERDE GÖRÜLEN SÜSLEMELER.....	138
4. İRDELEME	145
4.1.GİRİŞTE YERALAN SÜSLEME ELEMANLARI.....	145
4.2.GİRİŞ KAPISININ KONUMU.....	168
5. SONUÇLAR	171
6. ÖNERİLER	175
7. KAYNAKLAR	176
8. ÖZGEÇMİŞ	177

ÖZET

Trabzon geleneksel kent konutlarının, konut tiplerine bağlı olarak, giriş kapılarının incelenmesi üzerine yapılan bu araştırma, Trabzon'un beş mahallesinde oluşturulan örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir.

Tez altı ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, konuya giriş yapılarak, problemin tanımı, çalışmanın amacı, araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler belirtilmiştir.

İkinci bölümde, alan yer almaktadır. Alan çalışmasından elde edilen bilgiler, fotoğraf ve çizimlerle sunulmuştur. Trabzon kenti geleneksel konutu, konut tiplerine bağlı olarak giriş kapısı, bahçe-giriş ve konut-giriş olmak üzere iki kısım altında genel özellikler belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde, araştırmada elde edilen bulgular ve bilgilere ait tablo çizimleri yer almaktadır.

Dördüncü bölümde Trabzona geleneksel konutun giriş kapısı konut tiplerine bağlı olarak bahçe-kapısı ve konut-kapısı olmak üzere iki kısım altında irdelenmiştir.

Beşinci bölümde, yukarıda belirtilen bölümlerin ışığı altında ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

Altıncı bölümde, elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel konut, cephe, kapı, sütun, malzeme, süsleme

SUMMARY

A Research On Entrances Of Traditional Trabzon Urban Houses

This study is about the entrance doors, depending on house types, of traditional urban houses in Trabzon, Turkey. The study is completed with samples, chosen from five districts of Trabzon.

The thesis consists of six chapters.

In the first chapter, introduction, explanation of the problem, the purpose of the study, methods and techniques of research take part.

In the second chapter, findings of the field study are presented as drawings and photographs. The entrance doors of Trabzon traditional urban houses, depending on house typology, is examined under two parts: 1. Garden doors, 2. House doors.

In the third chapter, information and findings of the research is presented as tables.

In the fourth chapter, traditional Trabzon urban houses are investigated under two parts: garden doors and house doors.

In the fifth chapter the results of the study take part. In the sixth chapter, In the sixth chapter, recommendations are given.

Key words: Traditional house, entrance door, column, material, ornament

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. Sütun	13
Şekil 2. Karyatidler.....	14
Şekil 3. Heykel Kolonlar.....	14
Şekil 4. Plastr.....	15
Şekil 5. Geometrik Süslemeli Kapı.....	145
Şekil 6. Organik Süslemeli Kapı.....	145
Şekil 7. Bahçe Kapısında Başlıklı Sütun Ve Plan Tipi.....	147
Şekil 8. Rum Konutunda Başlıklı Sütuna Bir Örnek.....	147
Şekil 9. Rum Konutunda Başlıklı Sütuna Bir Örnek.....	148
Şekil 10. Pilastr ve Plan Tipi.....	148
Şekil 11. Pilastr Osmanlı Konutunda Kullanımı.....	149
Şekil 12. Pilastr Rum Konutunda Kullanımı.....	150
Şekil 13. Pilastr Melez Konutta Kullanımı.....	151
Şekil 14. Sade Sütun ve Plan Tipi.....	151
Şekil 15. Başlıklı Sütun Ayağı.....	152
Şekil 16. Pilastr Ayak.....	152
Şekil 17. Sade Sütun Ayağı.....	152
Şekil 18. Osmanlı ve Melez Konut Bahçesinde Kullanılan Saçak	153
Şekil 19. Osmanlı Konutunda Bahçe Kapısında Kullanılan Saçak	153
Şekil 20. Melez Konutunda Bahçe Kapısında Kullanılan Saçak	154
Şekil 21. Rum Konutunda Bahçe Kapısında Saçak Kullanımı...	155
Şekil 22. Ahşap Malzeme.....	157
Şekil 23. Demir Malzeme.....	158
Şekil 24. Demir Malzeme.....	159

Şekil 25. Taş Malzeme Söveli Kapı.....	160
Şekil 26. Ahşap Söveli Kapı.....	160
Şekil 27. Konsol Altında Yeralan Sütun.....	161
Şekil 28. Bina ile Bütünleşmiş Sütun.....	162
Şekil 29. Bina Saçağını Taşıyan Sütun.....	163
Şekil 30. Başlıklı Sütun Örneği.....	164
Şekil 31. Pilastr.....	164
Şekil 32. Düz Sütun.....	164
Şekil 33. Örneklerde Rastlanan Genel Sütun Ayak Şekilleri.....	165
Şekil 34. Kilit Taşı.....	165
Şekil 35. Cumba Payandasındaki Süsleme.....	165
Şekil 36. Kapı Üstü Aydınlığı.....	166
Şekil 37. Kapı Üstü Aydınlık (Pencere) Şekilleri.	167
Şekil 38. Kapı Şekilleri.....	167
Şekil 39. Çift Merdiven.....	168
Şekil 40. Tek Merdiven.....	168
Şekil 41. Bahçe Kapısı-Yol İlişkisi.....	169

Tablo 1. Sütunun Cephedeki Anlamları.....	15
Tablo 2. Geleneksel Rum Konutunda Giriş.....	25
Tablo 3. Geleneksel Osmanlı Konutunda Giriş.....	71
Tablo 4. Geleneksel Melez Konutunda Giriş.....	89
Tablo 5. Erzurum Caddesi Vaziyet Planı.....	129
Tablo 6. Ortahisar Mahallesi.....	130
Tablo 7. Ortahisar Mahallesi.....	131
Tablo 8. Gülbahar Hatun Mahallesi.....	132
Tablo 9. Tekke Mahallesi.....	133
Tablo 10. Tekke Mahallesi	134
Tablo 11. Pazarkapı Mahallesi.....	135
Tablo 12. Geleneksel Konutlarda Kapı Boyutları.....	136
Tablo 13. Bahçeli Kent Konutlarının Konut-Bahçe İlişkisi..	141
Tablo 14. Girişlerin Konut ve Cephe Düzeyindeki Yeri.....	142
Tablo 15. Konut Girişlerinde Pencereilerin Kapı ile İlişkisi	143
Tablo 16. Konut Cephesinde Giriş Üstü Elemanları.....	145
Tablo 17. Kullanılan Malzemeye Göre Kapı.....	146
Tablo 18. Sütun Tipleri.....	147
Tablo 19. Tokmaklar.....	148
Tablo 20. Saçaklar.....	149
Tablo 21. Alınlık.....	150

1. GENEL BİLGİLER

1.1. GİRİŞ VE KONUYA YAKLAŞIM

İnsanoğlunun en temel ihtiyaçlarından biri de kuşkusuz barınmadır. İnsanoğlu barınma gereksinimini karşılamaya başladığı zamandan beri, yaşadığı mekanı güzelleştirmeye çalışmış, zamanla yapının içine önem verdiği kadar, dışına da önem vermeye başlamıştır.

İnsanlar eski çağlardan beri barındıkları yeri "kutsal" olarak görmüşlerdir. Bu kutsal yer, toplumların yaşadıkları ortama, yaşayış tarz ve biçimlerine göre değişmiş sonuçta toplumlar arasında değişik mimari anlayışı ortaya çıkmıştır. İklim, inançlar, coğrafi konum, kültür, doğal yapı malzemeleri gibi etkenler değişik konut tiplerinin ortaya çıkmasında en önemli nedenleri oluşturmaktadır. Malzeme ve doku ne olursa olsun, temelde bir takım kararlar zamanla ortak özellik olmuştur. Bir Türk evi, bir Japon evi gibi, (1).

İnsanın kültürel evrimine bağlı olarak, ihtiyacı olan binalar da farklılık ve çeşitlilik kazanmış, basit ilkel yapılardan karmaşık yapılara, ilkelikten yetkinliğe, belirsizlikten düzene yönelmiştir, (2).

Uygarlık ürünleri, rastlantı olarak değil, belli koşullar altında ortaya çıkar. Fakat bu koşulları hazırlayan en önemli etken zamandır. Zaman, bu ürünleri yıkıp bozarak, değiştirip geliştirerek günümüze kadar gelmelerini sağlamıştır.

Eşit mimari öğeler değişik yöre ve toplumlarda farklı değerlendirilmektedir. Bunun sonucu, değişik yörelerde eşit veya benzer fonksiyonları içeren yapılarda da farklılaşma söz konusu olmaktadır. Bu farklılaşma mimari ürünün

biçimlenişinde veya varlığındaki mekânsal organizasyonda kendini gösterir, (3).

Mimarlık tarihine bakıldığında, tapınaklardan da daha eski mimari ürünün konut olduğunu görülür. Çünkü barınmak, insanoğlunun en temel gereksinimlerinden biridir. Buna bağlı olarak, mimarlığın geldiği noktayı konuttaki gelişimlerden izleyebiliriz. Bu nedenle tarihi binalar bize yaptıkları dönem ve o döneme bağlı olarak sosyo-ekonomik, kültürel, teknolojik vb. düzeyler hakkında bilgi verebilirler.

Bina cephesini oluşturan elemanların tek başlarına, dönemlerinin özelliklerini yansıtıp yansıtmadığı incelenmesi gereken bir konudur. Bu elemanlardan biri olan girişler eski çağlardan beri konutun en önemli öğelerinden biri olmuştur. Eski çağlarda konut girişleri estetikten uzak yalnızca giriş-çıkışı sağlayan bir delikten ibaretti. Savunma da önemli olduğundan kapının boyutları oldukça küçük bir delikti. Fakat zamanla kapılar (girişler) önem kazanarak hem gösterişli bir öge hemde bir statü göstergesi konumuna ulaşmışlardır. Bu öğenin taşıdıkları değerlerin, anlamların, estetik ve işlevsel özelliklerinin araştırılması, öğrenilmesi ve günümüze aktarılması önem taşıyan bir konudur.

1.2. ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışma alanı olarak seçilen Trabzon kenti, kentsel alanında, geleneksel konutların, konut tiplerine bağlı olarak giriş kapılarının, konut ölçeğinde bahçe-giriş ve konut-giriş kapsamında kullanılan malzeme, yapım teknikleri, bütünleştikleri elemanlar, konumları ve işlevsel özellikleri açılarından incelenmesi amaçlanmıştır.

Trabzon geleneksel konut tiplerini oluşturan özelliklerin kapılara yansıyor, yansımadağı, geleneksel konut tiplerindeki giriş kapılar arasında benzerlik veya farklılıkların olup olmadığının araştırılması da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

1.3. İZLENEN YÖNTEM

Araştırmada yer alan konut örnekleri Trabzon kenti ölçeğinde, özellikle günümüze kalabilmiş geleneksel konutların yoğunlaştığı bölgelerde (belli dönemleri yansıtan ürünler arasında benzer ve farklı özelliktekiler seçilerek) yerinde saptanarak ele alınmıştır. Örnekler üzerinde baz alınan diğer bir nokta ise, bu yapılarda araştırılan giriş (kapı) elemanlarının fazla değişmemiş olmalarıdır. İlk aşamada fotoğraflarla tespit edilen örneklerden bazıları elenerek geride kalanlar ise rölöve (ölçme) çalışmaları yapılarak detaylandırılmıştır.

Bu amaçlar çalışmada Trabzon kenti kentsel alanında, seçilen örnekler üzerinde, giriş kapısı ve kapı elemanları biçimsel bir incelemeyle ele alınarak, elde edilen özellikler arasında benzerlik ve farklılıklar bulmaya yarayan bir yöntem izlenmiştir.

1.3.1. Çalışma Alanının Belirlenmesi

Trabzon kenti kentel alanında tarihi binaların (geleneksel) yoğun olduğu beş mahalle seçilmiştir. Bu mahallelerin 1/1000 ölçekli vaziyet planları üzerinde çalışılmıştır. Bu mahalleler:

- . Ortahisar Mahallesi,
- . Pazarkapı Mahallesi,
- . Tekke Mahallesi,
- . Erzurum Caddesi,
- . Gülbahar Hatun Mahallesi'dir.

1.3.2. Konut örneklerinin Seçimi

Belediyeden elde edilen 1/1000 ölçekli vaziyet planlarında, tescil edilmiş tarihi binalar taralı olarak belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen mahallelerde, bu taralı evlere göre çalışma yapılmıştır. Ancak imar paftasında taralı her evin günümüze kadar yeterince korunamadığı görülmektedir. Bu yüzden bu tarihi evlerden onarım görmemiş, günümüze kadar bozulmadan gelebilmiş ya da yapı niteliğine zarar vermeyecek kadar onarım geçirmiş yapılar tercih edilmiştir. Bazı evler de kullanılmadığından bahçe-giriş kapıları elde edilmiş fakat konut-giriş kapılarına ulaşılamamıştır. Bazı evlerin giriş kapıları da kayda değer bir özellik görülmediğinden dolayı değerlendirme dışı bırakılmıştır.

1.3.3. Konutlara İlişkin Saptama Çalışmaları

Seçilen örnekler üzerinde, konut-giriş, bahçe-giriş konu başlığı altında saptama amaçlı (fotoğraf) çalışmalardan sonra rölöve çalışması yapılmıştır. Konuyla ilgili literatür taramasına da ayrıca devam edilmiştir.

1.3.4. Tabloların Oluşturulması

Örnekler, Geleneksel Rum Evi giriş kapısı (Tablo 1), Geleneksel Osmanlı Evi giriş kapısı (Tablo 2) ve Geleneksel Melez Ev tipi giriş kapısı (tablo 3) olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Tabloyu; örnek numarası, kapının bulunduğu cephenin şematik çizimi, kapının fotoğrafı, kapının genel özellikleri ve kapının ölçekli çizimi oluşturmuştur.

. Örnek numarası: Rum Evi geleneksel konutunun örnek numarası verilerek Osmanlı ve Melez tipinde de bu numaralar sırayla devam etmiştir.

İncelenen 34 konutun kapısı numaralandırılmıştır. Bu tablonun sağ alt köşesinde yer almaktadır.

. Cephenin çizimi: kapının bulunduğu cephe 1/500 ölçekli çizimi yer almaktadır.

. Kapının fotoğrafı: Tablonun üst kısmına adres yazıldıktan sonra bırakılan boşluğa fotoğraf yerleştirilmiştir.

. Kapının genel özellikleri: Kapının genel özellikleri beş başlık altında incelenmiştir. Bunlar;

- Kapının cephedeki konumu: ortada, sağda, solda
- Kapı tipi: bahçe kapısı, konut kapısı
- Kapıdaki süsleme: Geometrik ve organik motif
- Kapıda kullanılan malzeme: ahşap, demir gibi
- Sövede kullanılan malzeme: taş, ahşap
- Kapı üstü giriş elemanı : saçak, cumba, konsol vb.
- Aydınlık: Kapı üstünde, yanında vb.
- Süsleme öğeleri: Pilastr, sütun, alınlık, saçaklık vb.

. Kapının ölçekli çizimi: Detayların fotoğrafta yeterince algılanamaması yüzünden kapının 1/20, 1/100 ve 1/50 ölçekte olmak üzere çizimleri yer almaktadır.

1.4. GİRİŞ (KAPI)-İŞLEVİ-ANLAMSAL DEĞERİ

Insanoğlunun en eski çağlardan beri sahip olduğu temel güdülerinden biri de korunma içgüdüsüdür. İnsan korunma amacıyla bir örtünün-çatının altında olmayı ister. Örtü, temelde korumaya yönelik olmanın yanında tek başına bir kullanımı yerine getiren bölümleri-birimleri-biraraya getirerek işlevini görür, (4).

Kabuk olarak ele alındığında, yapının amacı:

- . Yalıtım (ısı, ses, su, toz, duman vb.)
- . Güvenlik (hırsızlık, hayvan vb.)
- . Denetim (güneş, mahremiyet)

olarak sınıflandırılabilir.

Ancak, insan, sayılan amaçlarla ürettiği yapı kabuğuna girmek ve onun içindeki bölümler arasında ve çevresiyle görsel ilişki kurmak isteğindedir. Bu nedenle yapı kabuğu üzerinde bir takım boşluklara ihtiyaç duyulur. Bunlar pencere ve kapıdır. Ancak bu çalışmada ele alınan konut girişi öge kapısı olarak belirlenmiştir. Clery' nin söylediği "Eğer pencere evin gözü ise kapı da evin ağzıdır" sözü, giriş kapısının önemini vurgulamaktadır, (4).

Kapılar yapıda;

- . Yalıtım (ses, gürültü)
- . Mekânlar arası bağlantıyı sağlama (geçiş ögesi olarak)
- . Güvenlik
- . Denetim'i sağlama amacıyla yer alırlar.

Kapı bir yandan yapının içi ile dışı arasındaki bağlantıyı sağlarken, düzeniyle, biçimlenişiyle yapının işlevini, iç yaşamını, yapıldığı dönemi, döneminin mimarlık anlayışı ve yapım teknolojisi hakkında bize bilgi verir, (4).

Çağların ve uygarlıkların mimarlığını kendine özgü biçimleriyle anlatan kapılar biçemlerin-üslupların-belirleyicisidir ve aynı zamanda yapının kimliği hakkında da bize bilgi verir, (4).

1.5. TRABZON KENTİ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNE GENEL BAKIŞ

Çalışma alanı olarak Trabzon'da, geleneksel konutun yoğun olduğu beş mahalle seçilmiştir. Bu çalışmanın konusunu geleneksel konut oluşturmayıp, geleneksel konutta kapı olduğundan, geleneksel konut hakkındaki bilgiler daha önce yapılan araştırmada öz olarak sunulmuştur.

1.5.1. Trabzon Kenti Tarihi

Trabzon şehri Doğu Karadeniz'in kıyı şeridi üzerinde kurulmuştur. Bu zamana kadar Trabzon birçok kültür ve medeniyetin etkisinde kalmış bir kentimizdir.

Doğu Karadeniz dağlarıyla çevrili bir kıyı kuşağı üzerinde yer alan şehir, dört mevsim ılıman ve çok yağmurlu bir iklime sahiptir. Bu iklimden dolayı şehir ve çevresi çok zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. İnşaat için her türlü ağaç-kereste bu zengin orman varlığından temin edilmiştir, (5).

Kentin kuruluşundan bu zamana kadar aşağıdaki devirlerden geçmiş ve bugüne kadar ulaşmıştır.

1. Kuruluşundan serbest kent oluşuna kadar geçen devir (M.ö.2000-750)
2. Serbest Kent Devri (M.ö.750-M.S.50)
3. Roma Devri (M.S.50-395)
4. Bizans Devri (M.S.395-1204)
5. Komninuslar Devri (M.S.1204-1461)

6. Türk Devri (M.S.1461 ve sonrası)

. Osmanlı İmparatorluğu Devri (1461-1923)

. Türkiye Cumhuriyeti Devri (1923 ve sonrası), (1).

Trabzon şehri özellikle 7. yüzyıldan sonra, Doğu Karadeniz Bölgesinin, Doğu Anadolu ve İran'ın önemli bir liman kenti olmuştur. Bu ekonomik konumdan dolayı siyasi ve askeri bakımdan da sürekli önem kazanmıştır, (5).

Trabzon, Osmanlı döneminde ekonomik ve siyasi açıdan önemli bir şehir olduğu gibi, kültür ve sanat bakımından da önemli bir merkez olmuştur, (5).

Günümüz kent mekanında Roma-Bizans ve Osmanlı-Türk Devri yapıtları hala işlevini sürdürmektedir. Ancak her devir bir önceki devrin yapıtlarını tahrip ettiğinden günümüze oldukça sınırlı sayıda ve nitelikte eski eser kalabilmiştir. Osmanlı-Türk Devrinde de taş yapıtlara rastlanmasına rağmen günümüze kadar taş yapıların çoğunluğunu Roma-Bizans Devri yapıları oluşturmaktadır. Osmanlı-Türk Devri yapıları olan taş yapılarda Roma-Bizans Devri taş yapılarından etkilenme olduğu görülür, (1).

Günümüzde tarihi binalara önem verilmeye yeni yeni başlanmıştır. Oysa ki uygarlık ürünleri, yalnız buldukları çağın görünümünü değil, geçmişle gelecek arasındaki bağıntıyı yansıtan en önemli unsurlardır. Bir nevi o tarihi binalar geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturur. Bu nedenle, hiçbir toplum kendini geçmiş değerlerinden soyutlayamaz ve değerlerini gözardı edemez.

Tarihine sahip çıkamayan bir toplum, sanatsal ve kültürel yönden bir gelişme sağlayamaz. Bu yüzden tarihi yapılarımızı korumak, bizi geleceğe ve gelişmişliğe taşıyan en önemli

unsurlardan biri olarak görülmektedir. Fakat Trabzon kentini ele aldığımızda tarihi dokunun, diğer şehirlerimizdeki gibi yeterince korunamadığı izlenmektedir. Bu yapılardan Rum yapıların günümüze kadar geldiği, geleneksel Osmanlı mimarisinin yapı malzemesinin ahşap ağırlıklı olması nedeniyle günümüze kadar kalabilen örneklerin fazla olmadığı görülmektedir.

1.5.2. Trabzon Kenti Geleneksel Konut Mimari Tipleri

Trabzon, geleneksel kent konutları üç grupta incelenebilir:

- . Osmanlı Dönemi,
- . Rum Dönemi,
- . Melez Dönemi, (6).

● Osmanlı Dönemi

- Ahşap ve taş malzeme kullanılmıştır. Ancak ahşabın daha ağırlıklı olarak kullanıldığı görülür.
- Geleneksel Türk mimarisi özelliklerini gösterir.
- Yapılar genelde iki-üç katlıdır ve karkas sisteme göre yapılmıştır.
- Cepheler sokağa açık değildir. Bahçe duvarı ile zemin katlar kapalı tutulmuştur.
- Çatı saçak genişlikleri, ahşap kullanıldığından dolayı, 40 ile 150 cm. arasındadır.
- Cephelerde simetri belirgindir.
- Zemin katlarda genelde sağır duvarlar üzerinde küçük pencereler yer alır. Üst katta pencere kullanımı yoğundur. Bu pencereler özellikle cumbalar üzerinde yoğundur.

- Pencere biçimleri genelde düşey dörtgendir. En-boy oranı ise 1/2 dir.
- Pencere bölümleri modülerdir.
- Köşelerde düşey katlar arasında yatay hakimiyeti sağlayan ahşap bantlar kullanılmıştır.
- Çoğunlukla bahçe-sokak cephesinde kapalı cumbalar yer alır.
- Kat yüksekliği fazla değildir, (6).

● Rum Dönemi

- Genellikle taş malzeme ağırlıklıdır.
- Yapılar genelde iki-üç katlıdır.
- Cepheler sokağa paralel, açıktır.
- Binanın yapımında taş kullanıldığından saçak 15-20 cm. arasındadır.
- Yapı cephesi simetriktir. Bu hem yatayda hem de düşeyde belirgindir.
- Köşe noktalarında düşey katlar arasında yatay bantlar kullanılmıştır.
- İnce bir taş işçiliği vardır.
- Açık çıkmalarda yatay bantlar kullanılmıştır.
- Çıkmalar payandalarla desteklenmiştir (konsollar hariç). Genelde süsleme öğeleri bunun üzerinde yer alır.
- Zemin katlar sokak seviyesinden birkaç basamakla yükseltilmiş ve elde edilen su basmanı yüksekliğine bodrum kat pencereleri yerleştirilmiştir.
- Pencereler ağırlıklı olarak dikdörtgen ve pencere üzeri kemer biçimli olup üzerlerinde kilit taşı yer alır.

- Sokak cephelerinde özellikle çıkma yüzeyinde bol pencere vardır.
- Pencere üzerindeki lentolar süs öğeleri ile bezenmiştir,
- Kat yüksekliği oldukça fazladır, (6).

● Melez Dönem

- Rum mimarisi etkileşimle Osmanlı-Türk mimarisin içerir.
- Çoğunlukla ahşap ve taş malzeme karışımı yapılarıdır.
- Rum mimarisinin bazı özelliklerini taşır.
- Zemin kat pencerelerinde lento vardır.

"Lento, kapı ve pencere boşluklarının üzerindeki duvar yüklerini taşımak için bu boşlukların üzerine yerleştirilen küçük açıklıklı taş yada ahşap giriş", (7).

- Osmanlı-Türk dönemi yapısının tüm cephesini yapay olarak taşa gibi gösterip normal katlarda köşelerde düşey taş malzemesi kullanılarak Rum tipine benzetimi yoluna gidilmiştir.
- Yatay ve düşeyde yer alan kornişler vardır.
- Süs öğelerinin tekrarı, çıkma üzerinde üçgen biçiminin yer aldığı görülür, (6).

1.6. TRABZON KENTİ GELENEKSEL KONUTUNDA KAPI

Trabzon kenti geleneksel konut tipleri 2.1.2'de verilmiştir. Osmanlı, Rum ve Melez konut-giriş ve bahçe-girip kapıları konut tiplerine bağlı olarak incelenmiştir. Kapılar; bahçe kapısı ve konut kapısı olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır. Kapılar; kullanılan malzeme, yapım teknikleri ve kapının cephede bütünleştiği, giriş ve girişi vurgulayan

süs elemanları olmak üzere belli başlıklar altında incelenmiştir.

1.6.1. Kapılarda Kullanılan Malzeme ve Yapım Teknikleri

Kapılarda kullanılan malzeme demir ve ahşaptır. Demir kapının işlenmesi demirci atölyelerinde başlar ve soğuk demir, hamur gibi ustanın elinde şekle girer. Sonrasında da hazırlanan bu parçalar perçinleme tekniğiyle birleştirilir. "Percinleme; iki veya daha çok maden levhayı birbirine başlamak için kullanılan bir çeşit sabit bağlayıcı", (7). Tamamlanmış olan kapılar yerlerine menteşe sistemiyle oturtulur. Oldukça ağır olan kapı kanatlarını taşıyan menteşelerin, en az kapı kadar güçlü olması gerekir ki, kapılar zaman içinde kendi ağırlığı ile düşmesin, (8).

Ahşap malzeme ise dayanıklı bir malzeme değildir. Ahşap kapının işlenmesi daha çok oyma ve yontma tekniklerine dayanır, (6).

1.6.2. Kapı ve Cephede Kapı ile Bütünleşen Elemanlar

- . Tokmak
- . Sütun ve pilastr
- . Saçak
- . Pencere
- . Söve
- . Basamak

- . Tokmak

Geleneksel mimarlığımızda, kaybolan sanat değerlerinden biri de kapı tokmaklarıdır. Kapı kanadında asılı ve kapı

çalmaya yarayan, türlü biçimlerde maden parçası olan tokmak, aynı zamanda ev sahibinin zevkini ve sosyo-ekonomik durumunu da yansıtmaktadır, (9).

. Sütun ve Pilastr

Taştan yapılmış olan sütun evrenseldir. Bu evrensellik hem kullanım alanı olarak hem de zaman olarak kendini gösterir. Çünkü sütun Mısır'dan Hindistan'a, Yunanistan'dan İran'a kadar uygarlık beşiklerinde farklı yorumlarla kullanılmıştır. Sütun cephede saygı uyandırır. Çünkü o, zamana meydan okuyarak geçmişten günümüze kadar gelebilmiştir. Devrinin ihtişam ve görkeminin hem bir parçası hem de bir simgesi olmuştur. Yalnızdır. Zamanın (geçmişten-günümüze) dek tanığıdır. Anıt-saldır. Yunan tapınaklarında kullanılmıştır. Sütun; saçaklık, başlık, gövde ve ayak olarak dört bölümde incelenmiştir. Şekil 1'de gösterilmiştir, (10), (7).

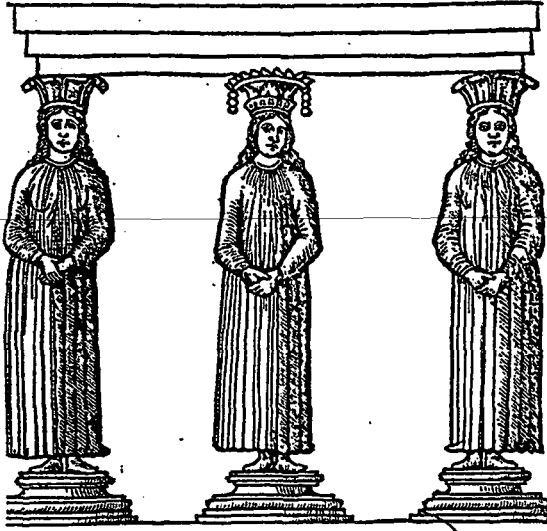

Şekil 1. Sütun şekli

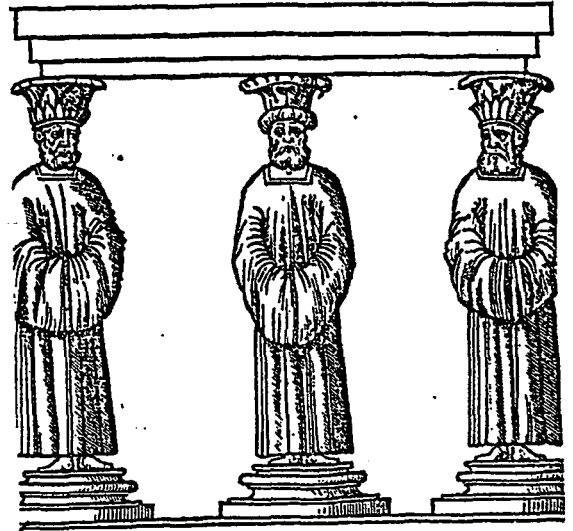
Sütunun tarihçesi incelendiğinde sütunun, savaşın mimarlık tarihine bir armağını olduğu görülmektedir. Bu konuda en etkin bilgi Vitruvius'tan elde edilmiştir. Vitruvius (11) bu

konuda şu bilgileri vermektedir.

"Peloponnes yarımadasında bir kent devleti olan Karya, Yunanistan'a karşı Perslerin tarafını tutmuştu; daha sonra savaşta zaferle özgürlüklerini kazanan Yunanlılar, seferberlik ilan edip Karya halkına savaş açtılar. Kenti ele geçirerek erkekleri öldürdüler ve devleti ıssızlığa terkettiler; kadınları da köle olarak kaçırdılar. Ancak uzun giysilerini ve diğer evlilik simgelerini çıkarmalarına izin vermeyerek zafer alayında onları zorla teşhir ettiler. Bu kadınlar utançlarının ağırlığı altında ezilerek sonsuza dek köleliği temsil ettiler ve devletlerinin kefareti ödemişler. Böylece dönemin mimarları, Karya halkının günah ve cezalarının ardılları tarafından da bilinerek sürdürülmesi için kamu yapılarına yük taşıdıkları görülecek biçimde bu kadınların heykellerini yerleştirdiler. Böylece Karyatid denilen kadın heykeli biçimli sütunlar meydana çıkmış oldu. Üzerlerinde Pers giysileri bulunan erkek heykeli biçimindeki kolonların kökeninde de savaş bulunmaktadır", (11).

Şekil 2. Karyatidler

Şekil 3. Heykel Kolonlar

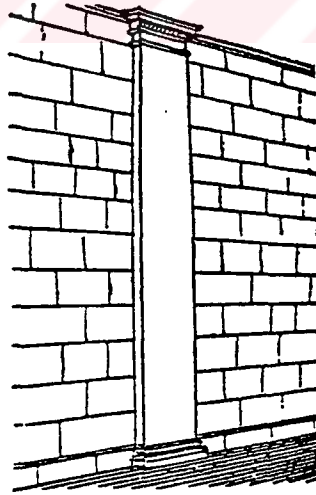
Sütunların taşıdıkları anlamlar ve yan anlamlarını, Eco aşağıdaki gibi sınıflamaktadır:

Tablo 1. Sütunun Cephedeki Anlamları

SÜTUN	Mimari Anlamları	_____	Cepheyi kuvvetlendirir
		_____	Cepheye ihtişam verir
	Tarihi Anlamları	_____	Saygı uyandırır
		_____	Kaybolan görkemin son tanığı
	Estetik Anlamları	_____	Evrensel
		_____	Heybetli
		_____	Yalnız
		_____	Anıtsal
		_____	Dayanıklı, (10).

. Pilastr

Bir bölümü duvara görülmüş gömme ayak olan pilasterlerin çoğunda çıkıntı görünen yüzün genişliğinin 1/3'ünü geçmez. Plastr zamanla taşıyıcı olmaktan uzaklaşarak bir süsleme öğesi durumuna gelmiştir, (7).

Şekil 4. Pilastr

Yarısı duvara gömülmüş gibi görünen taşıyıcı olmayan cephe süsü olarak kullanılmıştır. Konut-giriş ve bahçe-giriş kapısının her iki yanında yer alır.

. Saçak

Binada ya da bahçe duvarında gerek girişi vurgulamak gerekse yağmurdan korunmak amacıyla kullanılır. Bazen yapılarda saçak işlevini gören cumba, balkon, bina derinliği gibi çözümler şeklinde de ele alınmaktadır, (12).

. Pencere

Pencere, kapının bazen üstünde bazen de yanında yer alarak giriş holünü aydınlatma amacı taşımaktadır.

. Söve

Pencere ya da kapı kanatlarının iki yanına yerleştirilen sövenin malzemesi genelde ahşap ve taştır. Kapıyı çevreleyen söve kapıda malzemesiyle anlam kazanmıştır.

. Basamak

Konutların çoğuna su basmanı seviyesinden dolayı bahçeye basamakla girilir. Bazen, bahçe giriş kapısından (sokaktan-bahçeye) geçişte birkaç basamakla inilen örneklere de rastlanmaktadır, (12).

1.7. SÜSLEME ANLAYIŞI

Uygarlık ürünleri yalnızca buldukları çağın görünümünü değil, aynı zamanda geçmişle gelecek arasındaki bağıntıyı da yansıtır. İlk sanat ürünleri arasında yer alan süsleme ürünlerinin, ele alınan Trabzon kenti geleneksel konut girişlerindeki durumunu incelerken, bölgenin insan kaynağını ve fiziksel özelliklerini de etken öğeler olarak dikkate almak gerekmektedir, (13).

1.7.1. Mimari Süslemeyi Oluşturan Etkenler

a. Malzeme

b. Araç-gereç-teknik

- c. Manevi değerleri; din, felsefi, sembolik, siyasi d-
nce ve dünya görüş
- d. n uygarlıkların etkisi
- e. Bölge ve iklim
- f. Sanatsal akımlar, uslub, (13).

a. Malzeme: Mimari süsleme, binanın kuruluş malzemesine büyük ölçüde bağlıdır. Trabzon geleneksel kent konut mimarisinde en çok kullanılan malzemeler ta ve ahaptır. Bu malzemeler Trabzon'da doğal olarak fazla miktarda bulunur. Ayrıca ta ve ahşap, bina süslemeleri için oldukça elverişli malzemelerdir. Bu malzemelere oyma, yontma, kakma, bezeme gibi işlemler uygulayarak çeşitli süsler oluşturulabilir. Ahşap ve ta insanlık tarihi boyunca, her çağda önemli bir yapı malzemesi olmuştur, (13), (14).

b. Araç-Gereç-Teknik: Her mimari ürün bize, döneminde kullanılan araç-gereç ve döneminin mimari tekniğini yansıtır.

Ta malzeme işçiliği genellikle oyma-yontma tekniklerine dayanmaktadır. Eliçiliği, uygun araç-gereç aracılığı ile istenilen biçim taa kazandırır. Bu biçim ya taşın bünyesinin biçimsel dntrm ile üç boyutlu olabilir ya da oyma tekniği ile biçim düzlemsel boyutta uygulanır, (7), (13).

Tasar geleri de süslemenin gerçekleştirilmesinde kullanılan araçlar olmaktadır. Bunlar; izgi, yn, aralık, doku, biçim, renk, değer, hareket, ışık-gölge olarak sıralanabilir, (13).

Tasarıma uygun olarak, malzemenin yapısı çeşitli yöntemlerle farklı biçimlere ulaştırılır. Böylece malzeme plastik bir etki içinde sssel nitelik kazanır, (13).

c. Manevi Değerler: Doğu Karadeniz'de, dolayısıyla

Trabzon'da, inançsal ve dinsel oluşumlar daha çok tanrıci niteliktedir. İsa'dan sonraki yüzyıllar içinde hıristiyanlık tektanrıciılığın yerini almıştır. Daha sonra 13. yüzyıldan itibaren bölgede Türklerle İslamiyet, Hıristiyanlığın yanında yayılmaya başlar. Böylece tek tanrıciılığa doğru gelişen bir dinsel şema ortaya çıkmış olur, (13).

Çok tanrıciı dinlerden uzanıp gelen inançlar, nesnelere üzerinde biçimlerini bulabilirler. Bunun yanında, belli bir düşünsel oluşum, İslam dininde "Sonsuzluk" un önemli bir kavram olması, süslemeye sınırsızlık şeklinde yansıyabilmektedir, (13).

Mimari süsleme, bina, insan ve kendi varlığının boyutları içinde anlam bulur. İnsanların dünya görüşlerinden ötede, psikolojik dünyası da süssel etki yaratır, (13).

d. Ön Uygarlıkların Etkisi: Her bina zamanının çocuğudur". Bu ünlü söz bize çok şey anlatmaktadır. Her uygarlığın etkisini, mimarlığında görebiliriz. Bu yüzden bir bölgede ne kadar çok kültür ve medeniyet yaşamışsa, bunun izleri mimarlığa da yansır. Trabzon'da birçok uygarlıklar kurulmuştur. Fakat bu binalardan günümüze Rum ve Osmanlı mimarlığı ağırlıklı olarak kalabilmiştir.

e. Bölge ve İklim: Mimari ürünü en belirgin olarak etkileyen öğelerden biri de kuşkusuz bölgesel özelliklerdir. Trabzon kenti de oldukça yağışlı bir iklime sahiptir. Mimar veya kendi evini yapan halk tarafından ülkemizin değişik bölgelerinde değişik konut mimarisi ortaya çıkmaktadır. Bir Karadeniz evinin bir Muğla evinden farklı olmasının sebeplerinden biri de budur. Diğer taraftan çeşitli coğrafi bölgelerde bulunan malzeme de, o bölgenin mimarisini tayin eden bir

unsur olmuştur. Ahşabın çeşitli coğrafi bölgelerde farklı vasıflara sahip olarak yetişmesi, o bölgelere özel mimari ve teknik çözümlerin gelişmesini sağlamıştır, (14).

f. Sanatsal akımlar, uslub: Her kültür çağı, malzeme seçimini, uslubunun gereklerine göre yapmış, uslubunun gereklerine göre de biçimlendirerek kullanmıştır, (14).

İnsanın maddi varlık alanını taşıdığı biyo-sosyal, psikolojik varlık alanlarına ait tercihlerini, manevi ve fikri hayatının verileri, inançlarını ve kültürel uslubunu şekillendirir, (14).

Tüm bu değerler, önemli ölçüde Trabzon geleneksel konut mimarisi süslemelerinde ve dolayısıyla giriş kapılarında yer almaktadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. ALAN ÇALIŞMASI

1.5.2'de ele alınan Trabzon kenti geleneksel konutunun özelliklerine göre incelenen 34 konut;

1- 16 Rum Konut Tipi

17- 23 Osmanlı Konut Tipi

24- 34 Melez Konut Tipi

şeklinde numaralandırılarak konutlar bahçe-giriş, konut-giriş olarak incelenmiştir.

İncelenen 34 konuttan 4'ü imar durumunda belirtilmemiştir. Bu konutlar 2, 4, 19, 20 nolu konutlardır. Bu konutlar incelemeye değer olduğundan bu çalışmada yer almaktadır.

İmar durumunda belirtilen konutların yer aldığı tablolar

Tablo 5. Erzurum caddesi vaziyet planı

Tablo 6. Ortahisar mahallesi

Tablo 7. Ortahisar mahallesi

Tablo 8. Gülbahar hatun mahallesi

Tablo 9. Tekke mahallesi

Tablo 10. Tekke mahallesi

Tablo 11. Pazarkapı mahallesi

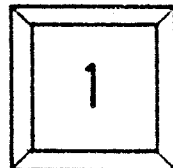
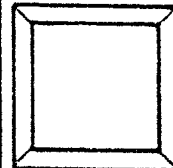
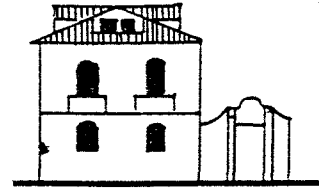
olarak belirtilmiştir.

ERZURUM CADDESİ

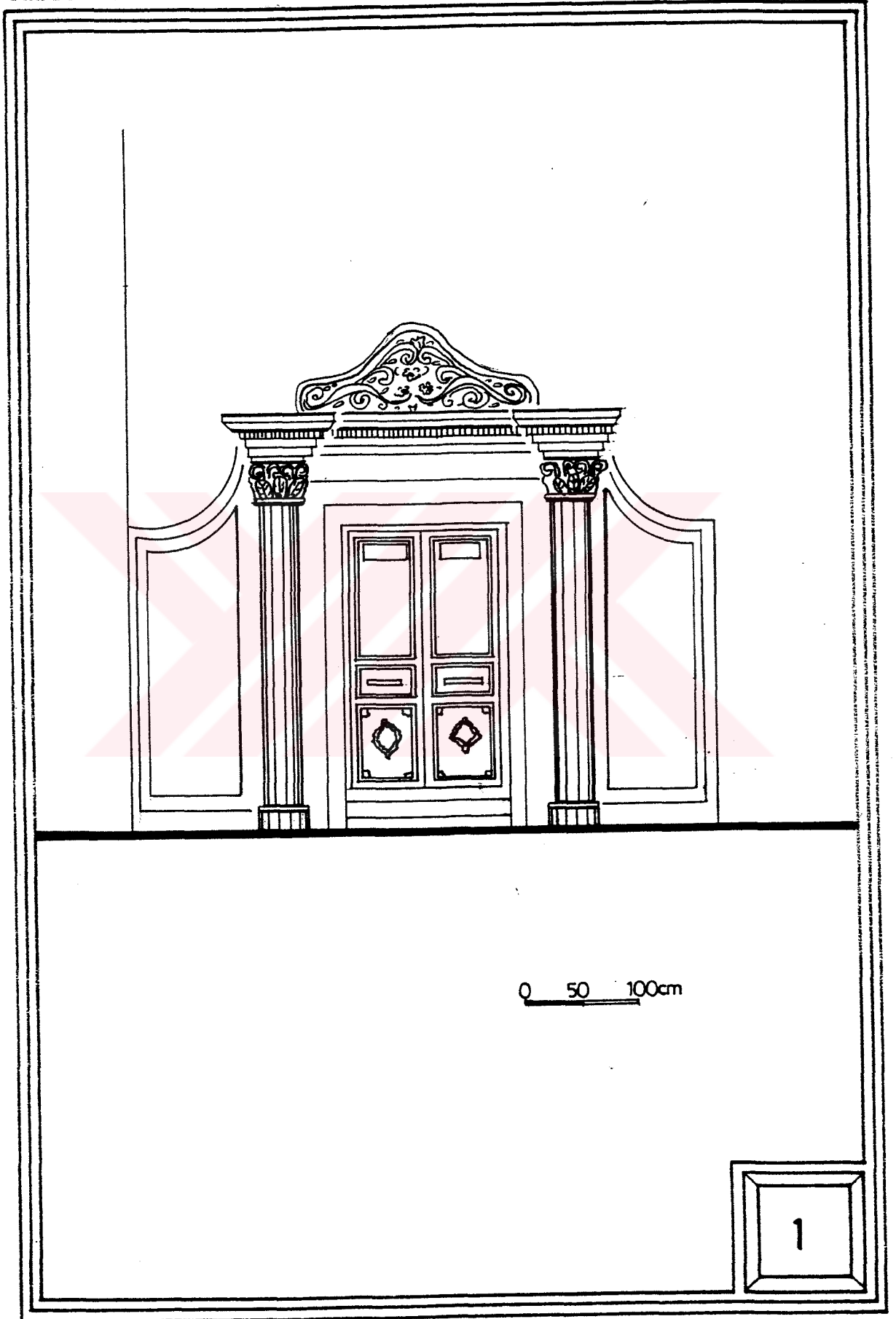

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Sağda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Gömme sütun, alınlık, saçaklık

Tablo 2' nin Devamı

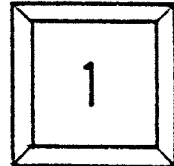
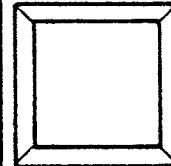
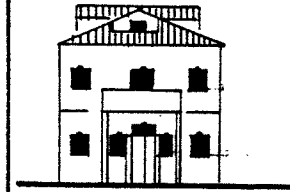

ERZURUM CADDESİ

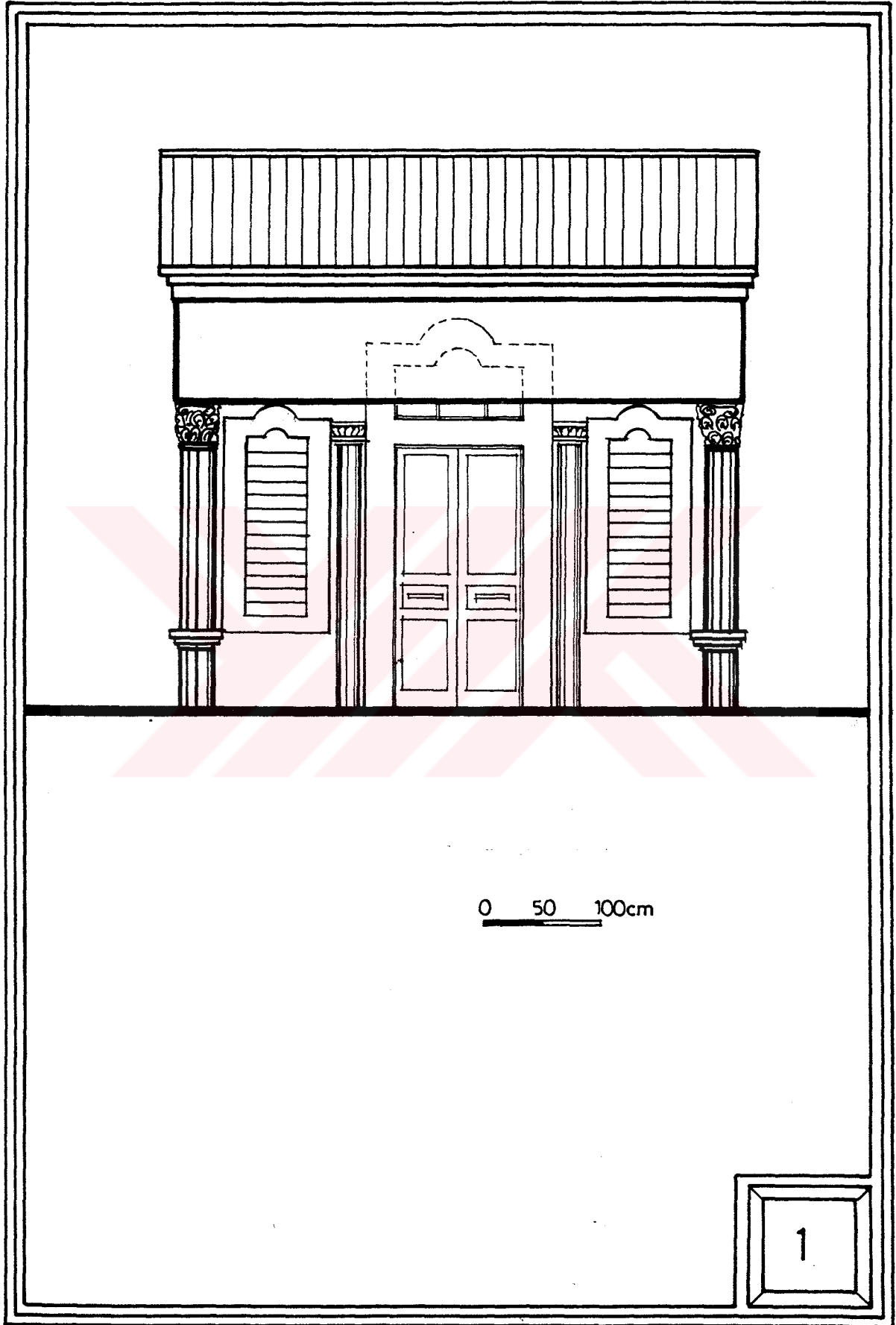

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motifler
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Açık çıkma
- Aydınlık : Üstte ve iç yanda
- Süsleme öğeleri : 2 normal sütun,
2 gömme sütun

Tablo 2'nin Devamı

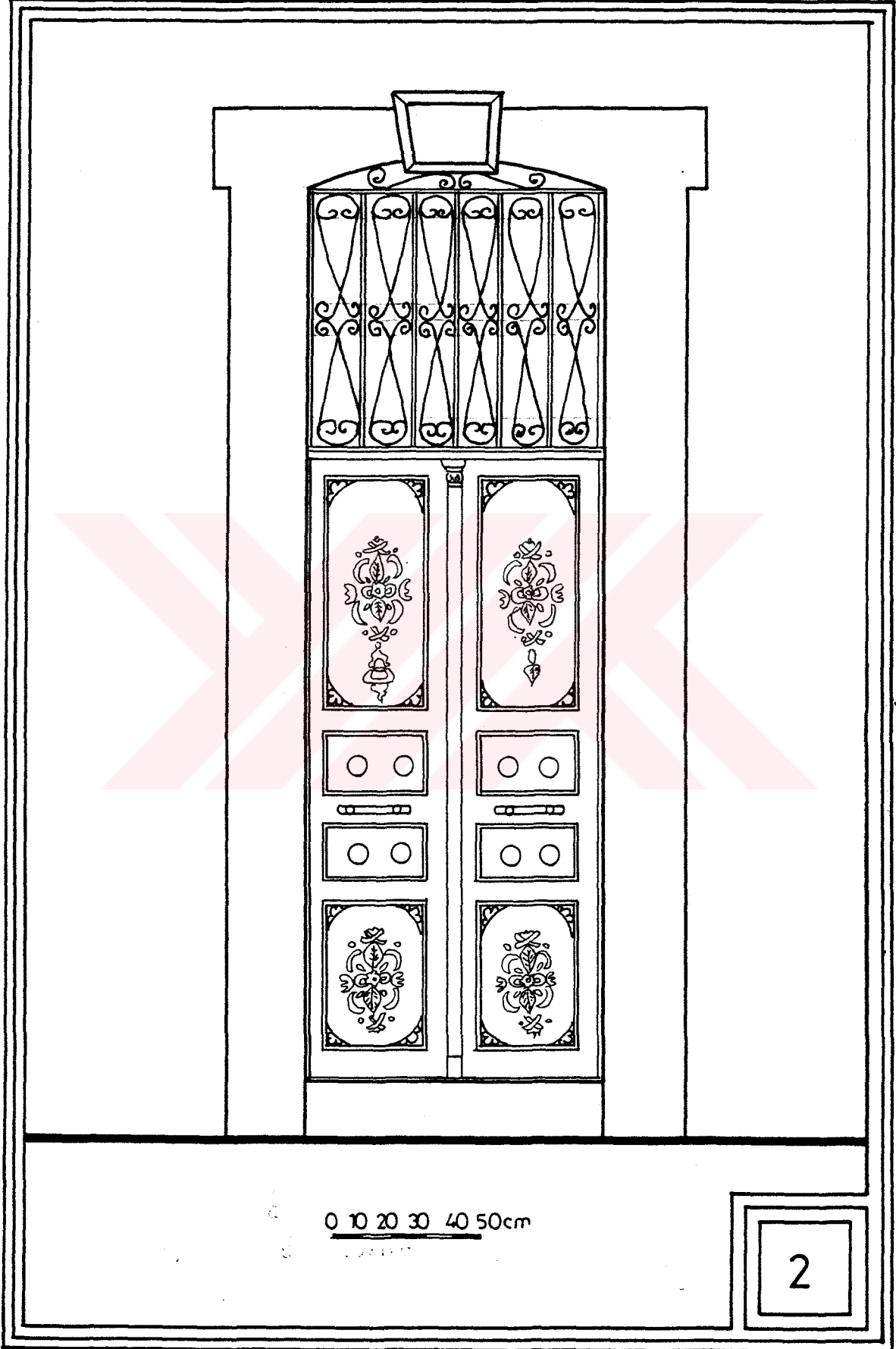

Tablo 2'nin Devamı

ERZURUM CADDESİ	
	
GENEL ÖZELLİKLER	
<ul style="list-style-type: none"> ● Kapının Cephedeki Konumu : Ortada ● Kapı Tipi : Konut kapısı ● Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif ● Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap ● Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap ● Kapı Üstü Elemanı : Saçak ● Aydınlık : Kapı yanında pencere ● Süsleme öğeleri : Kapı sövesinde kilit taşı	

Tablo 2'nin Devamı

0 10 20 30 40 50cm

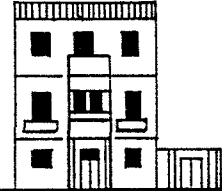
2

ERZURUM CADDESİ

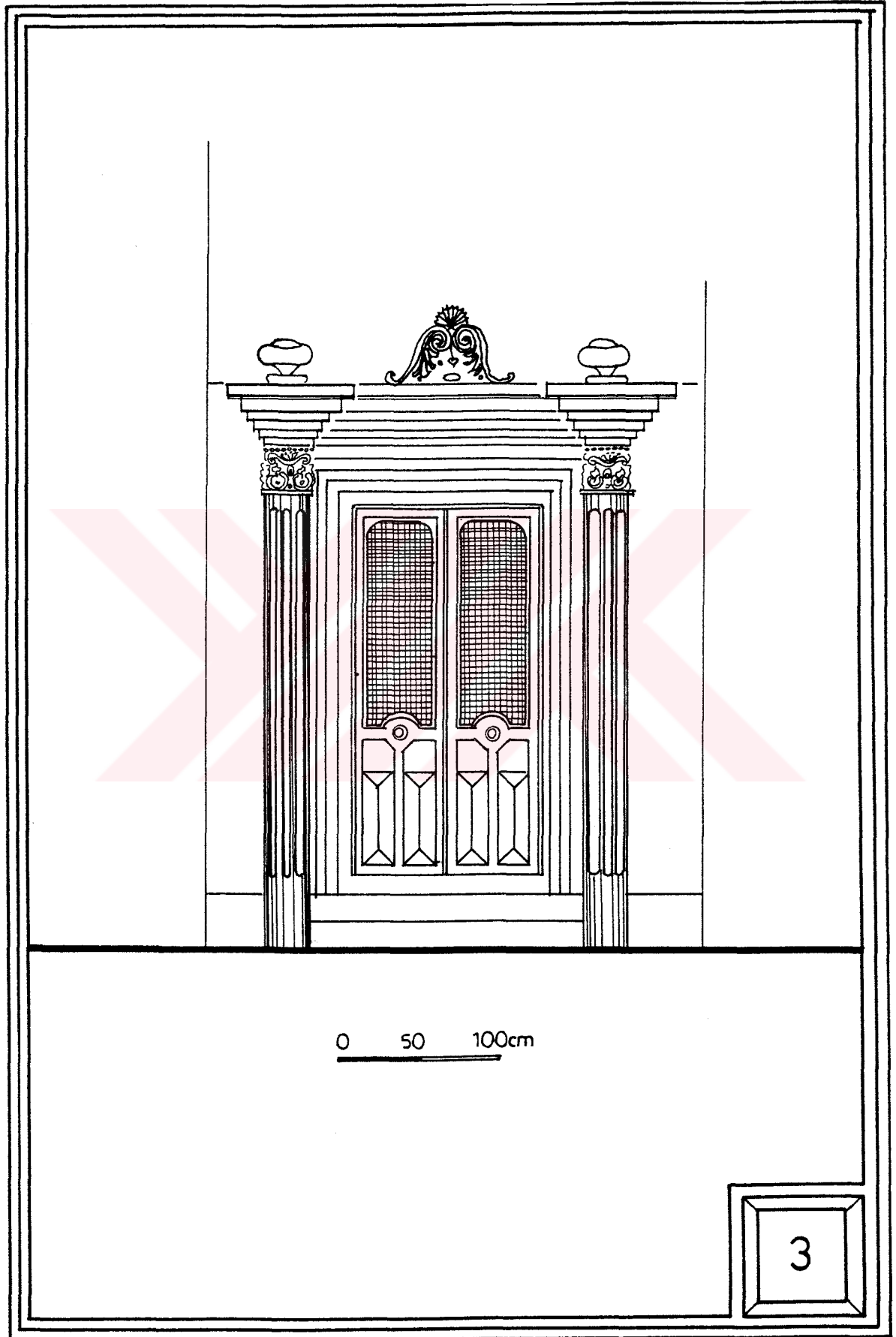
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Sağda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme Öğeleri : Sütun, friz, kapı üstünde süsleme

3

Tablo 2'nin Devamı

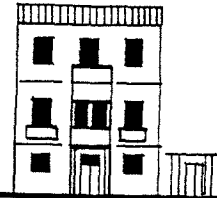

ERZURUM CADDESİ

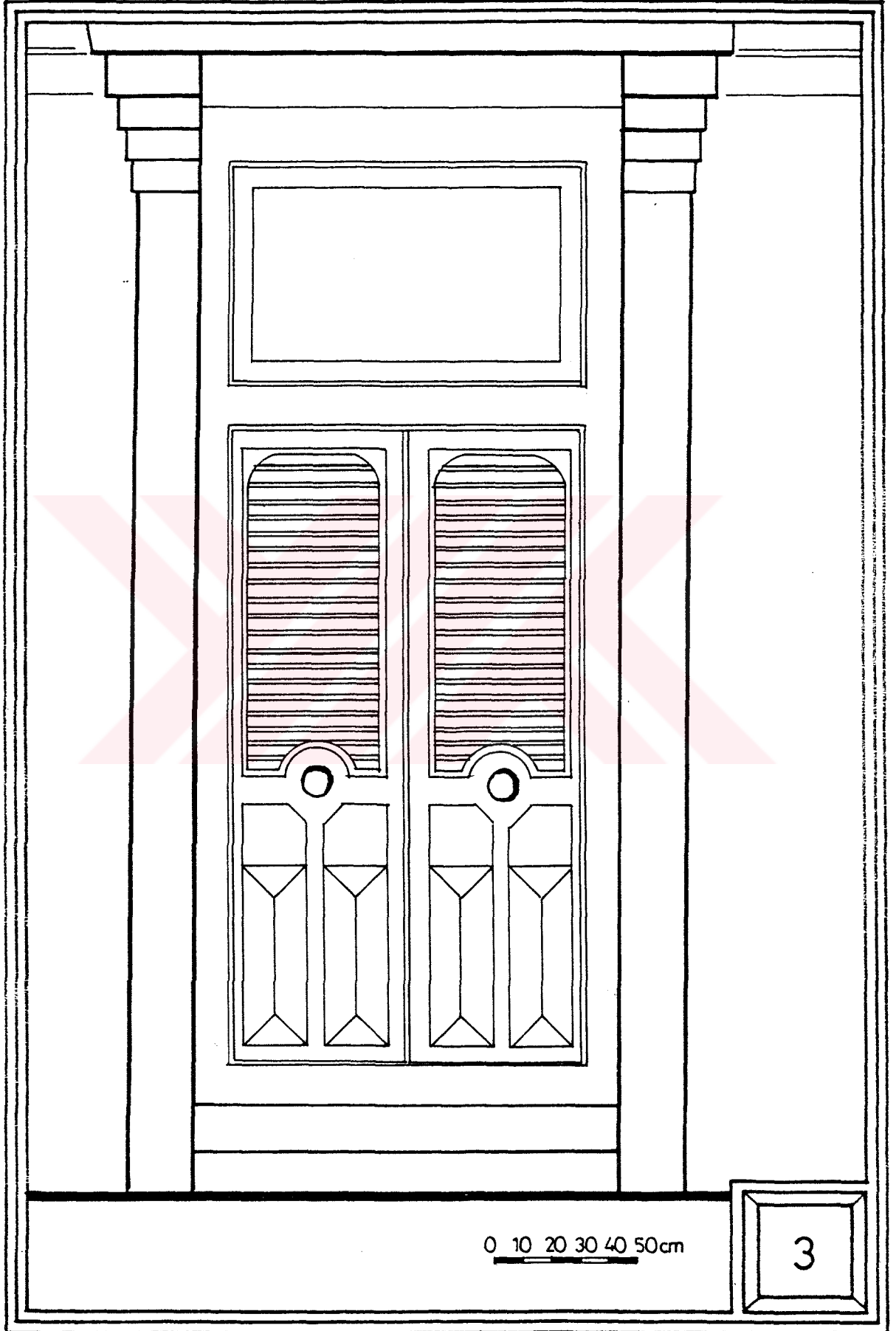

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Payandalı çıkma
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme öğeleri : Payanda da süsleme

Tablo 2'nin Devamı

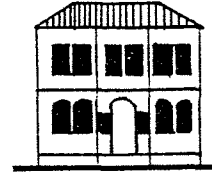

ERZURUM CADDESİ

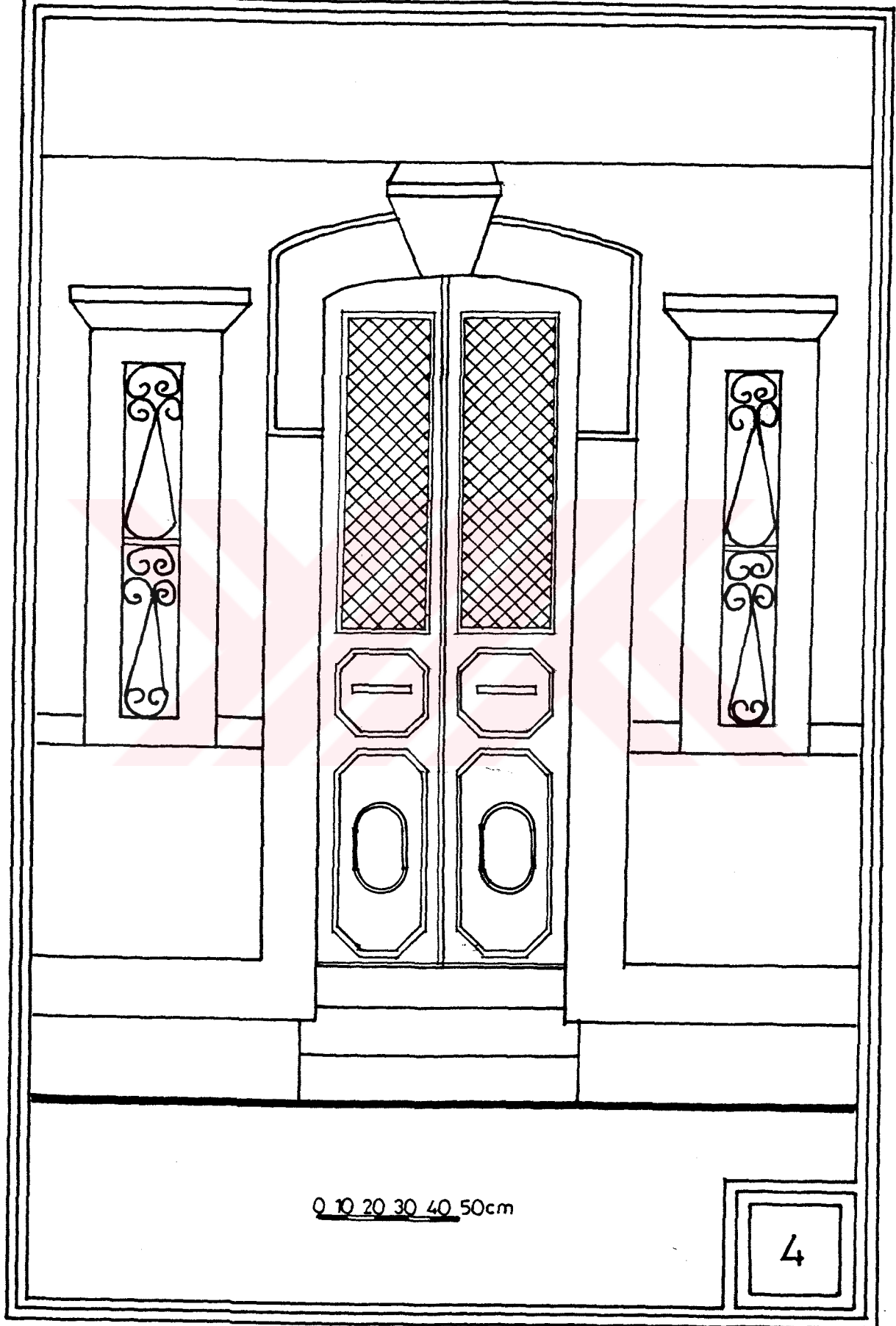
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapının iki yanında
- Süsleme öğeleri : Söve ve sövede kilit taşı

4

Tablo 2'nin Devamı

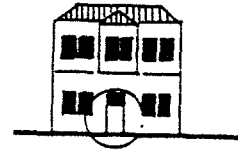

TEKKE MAHALLESİ

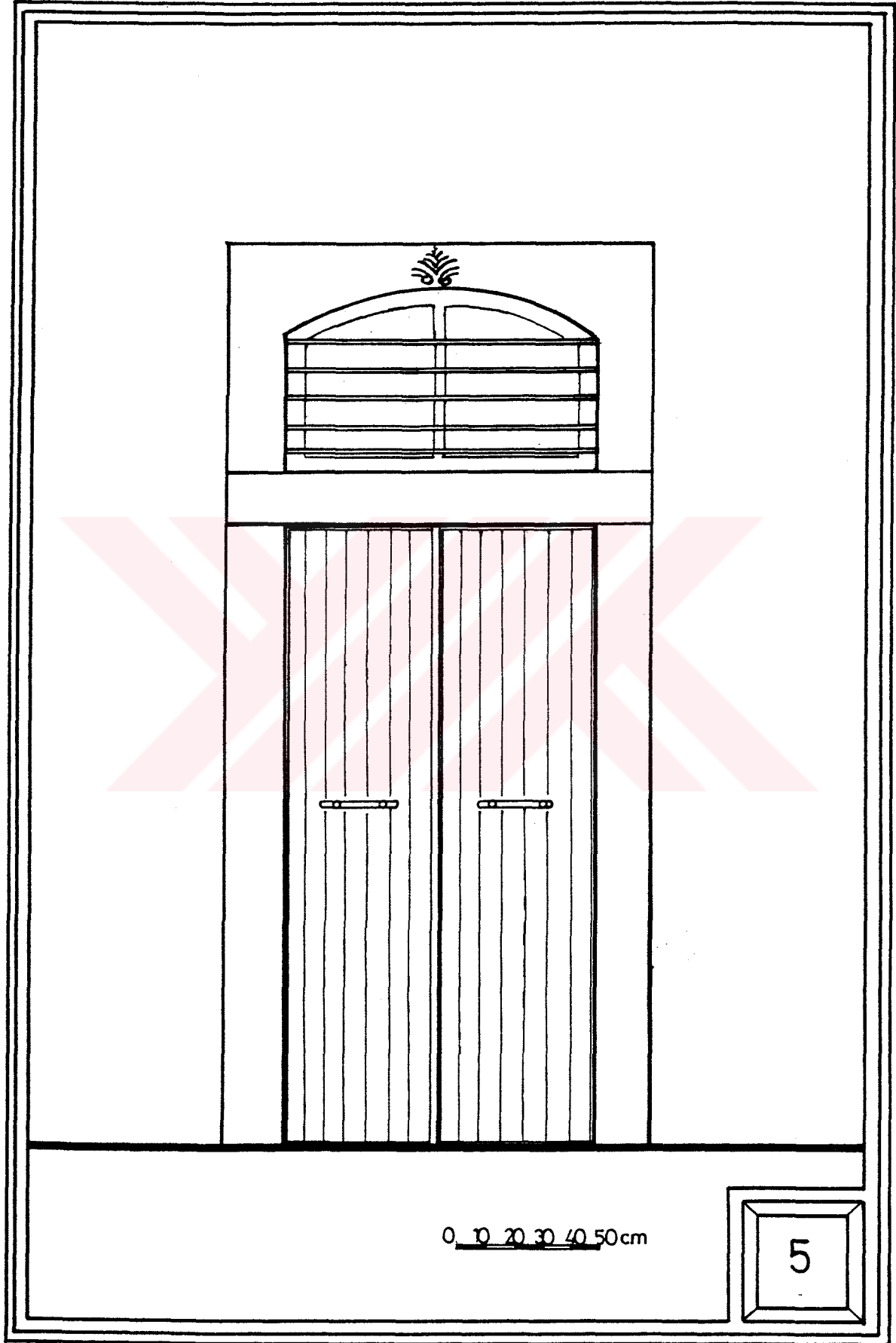
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Yok
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Konsol çıkma
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme öğeleri : Renkli söve

5

Tablo 2' nin Devamı

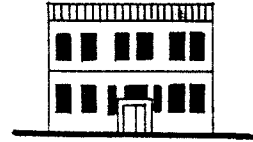

TEKKE MAHALLESİ

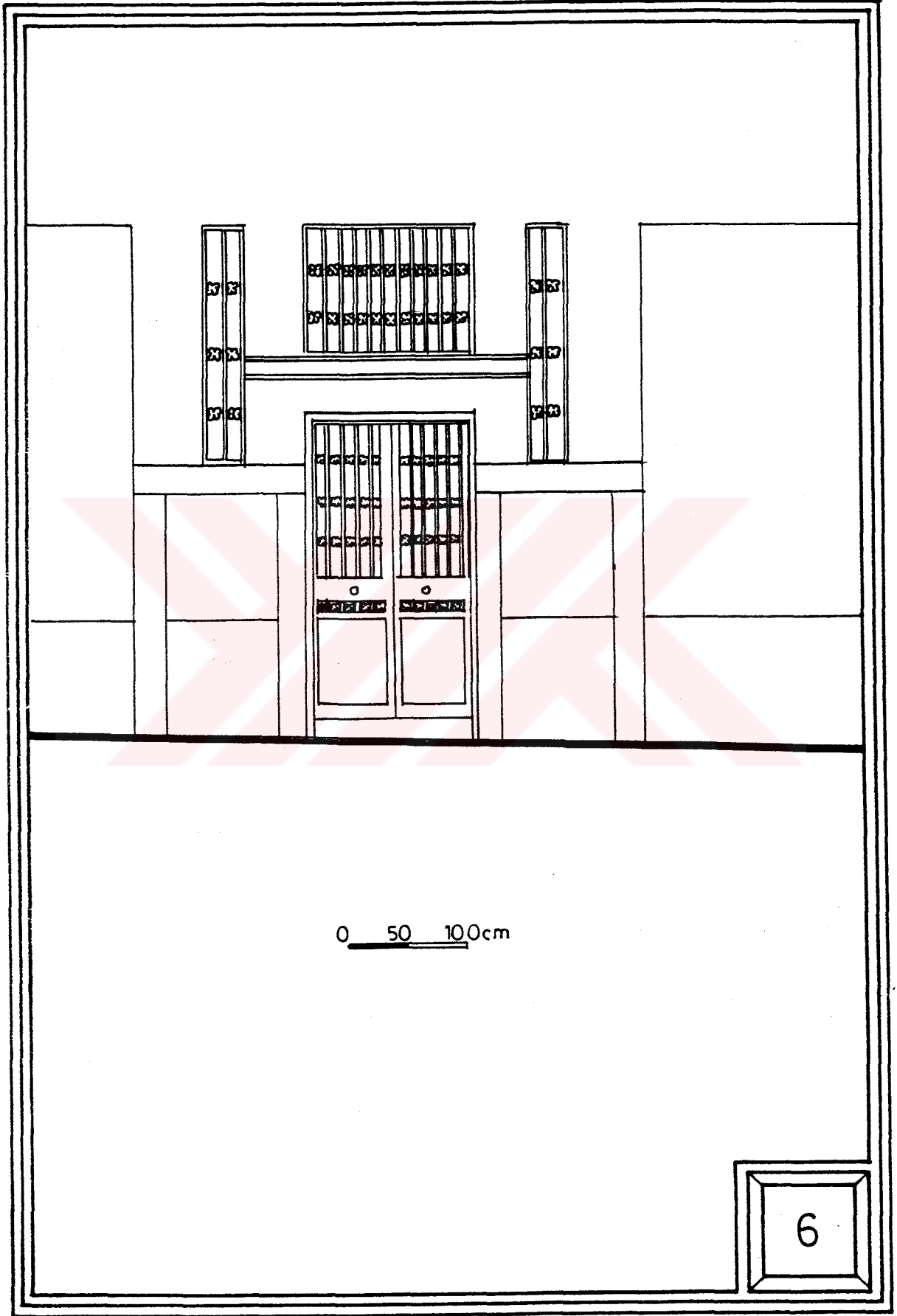
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut Tipi
- Kapıdaki Süsleme : Organik ve geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstünde ve yanlarında pencere
- Süsleme Öğeleri : Yok

6

Tablo 2'nin Devamı

TEKKE MAHALLESİ

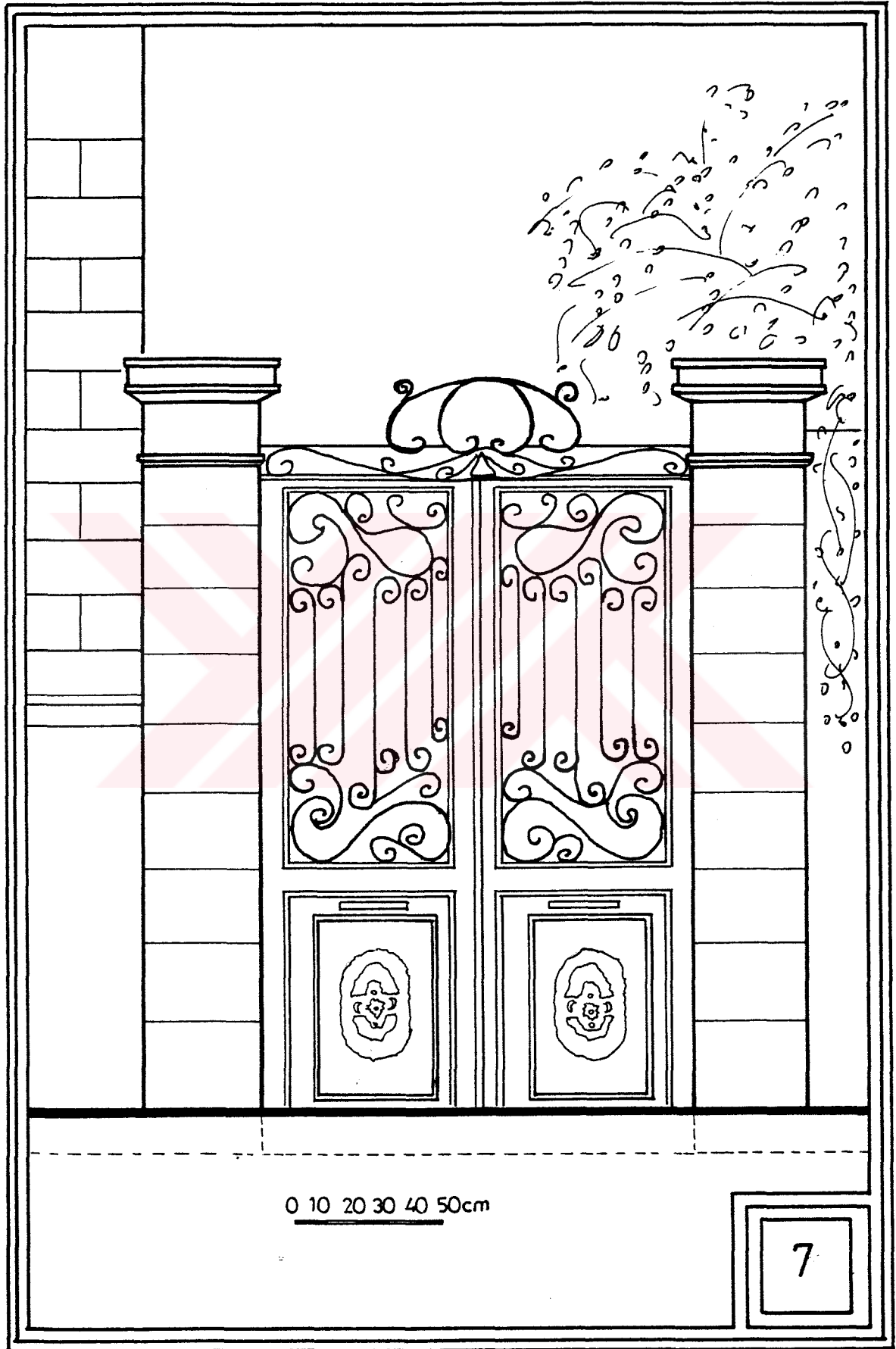
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Organik ve geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Yok
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Kapı yanında sade taş sütun

7

Tablo 2'nin Devamı

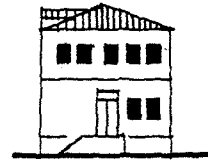

TEKKE MAHALLESİ

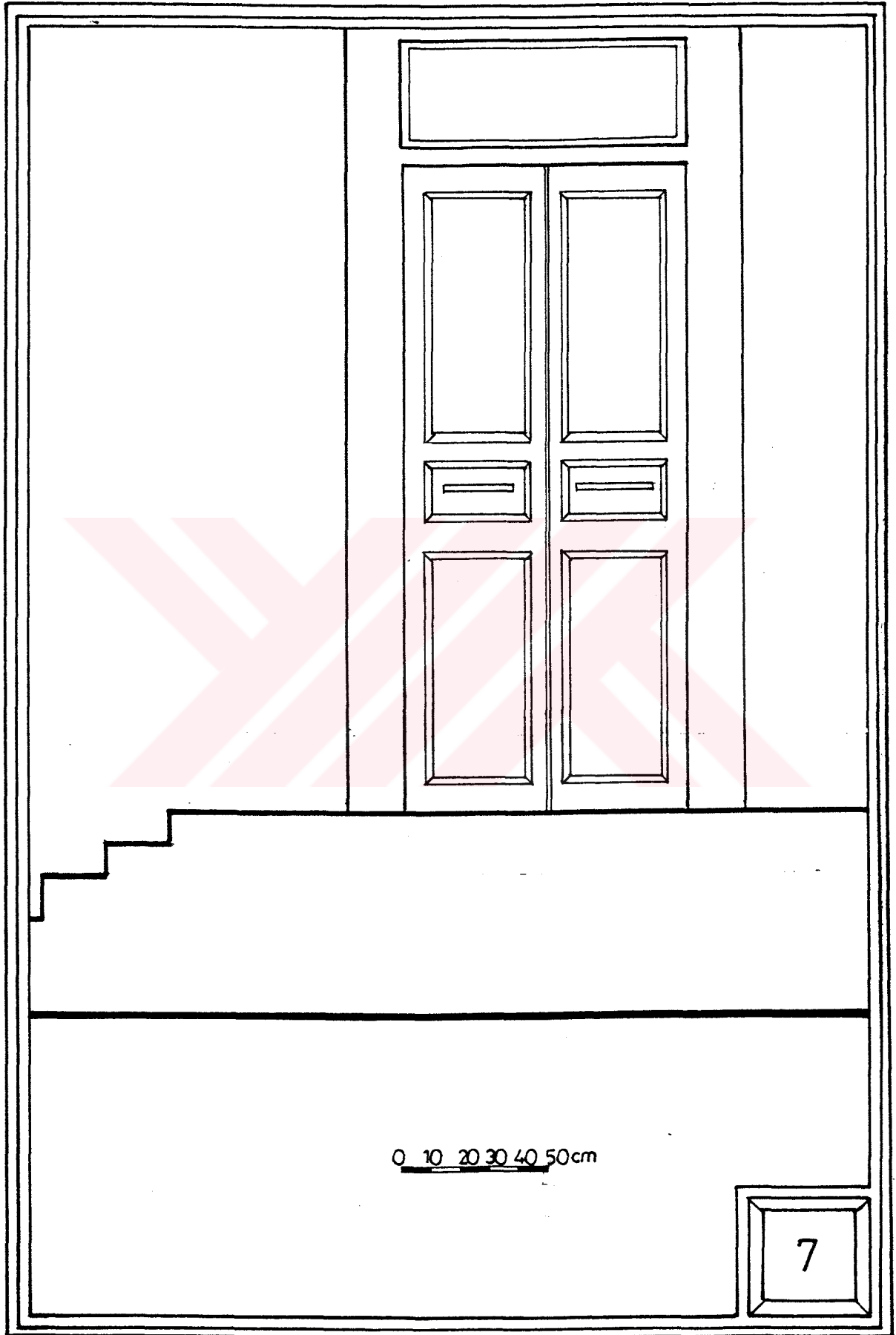
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme Öğeleri : Yok

7

Tablo 2' nin Devamı

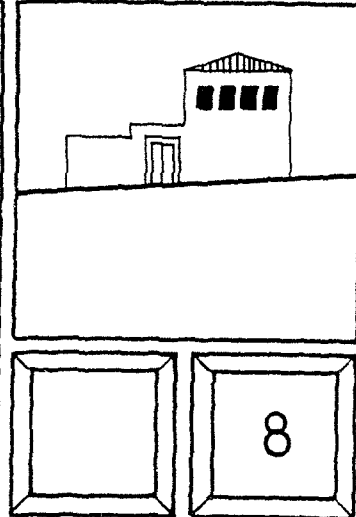
Tablo 2' nin Devamı

TEKKE MAHALLESİ

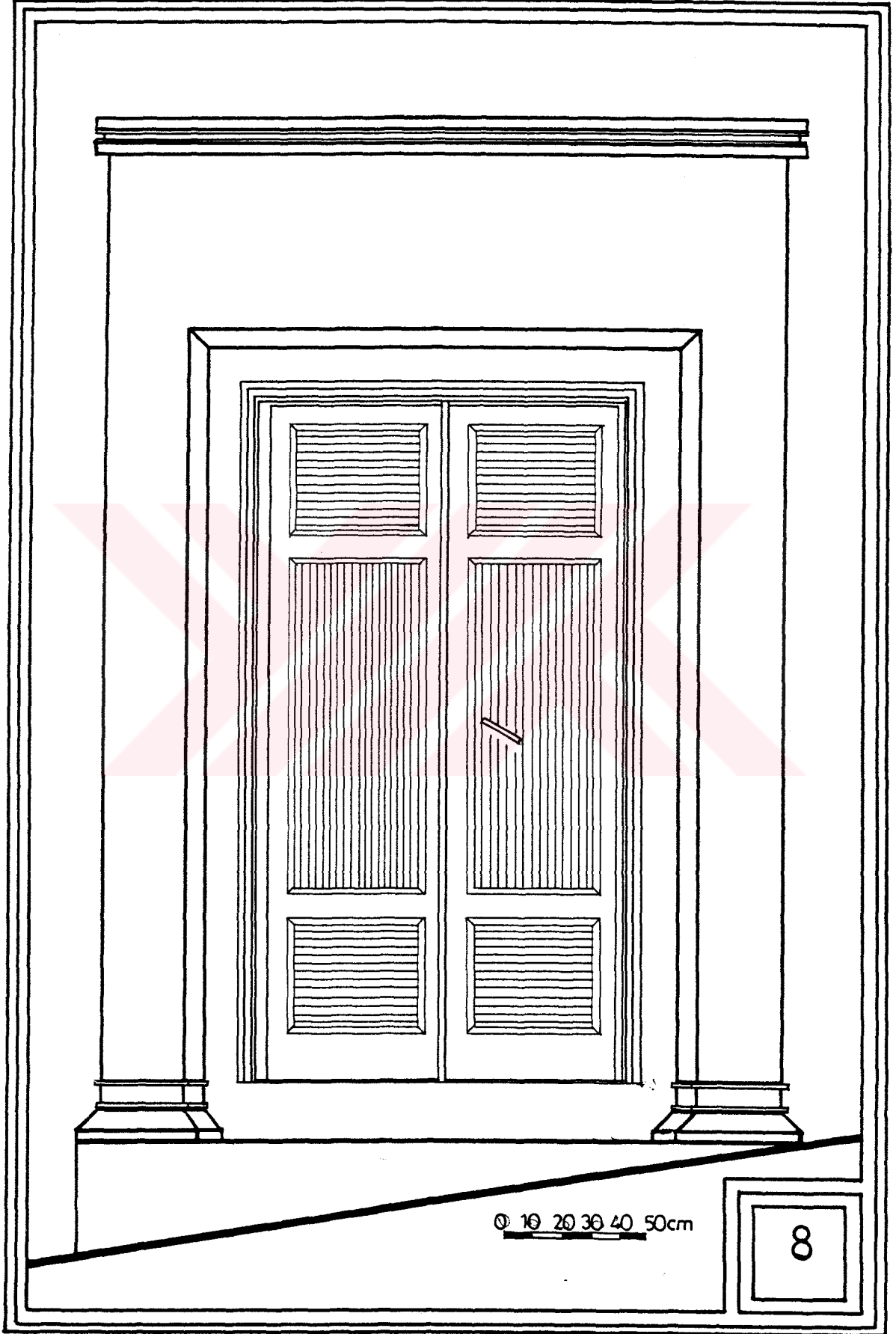
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

8

Tablo 2' nin Devamı

0 10 20 30 40 50cm

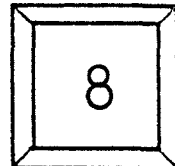
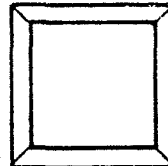
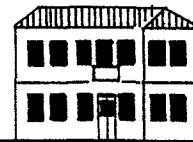
8

TEKKE MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Açık çıkma
- Aydınlık : Kapı iki yanında pencere
- Süsleme öğeleri : Sövede kilit taşı

Tablo 2'nin Devamı

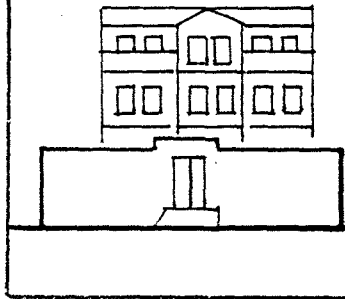
Tablo 2'nin Devamı

TERKE MAHALLESİ

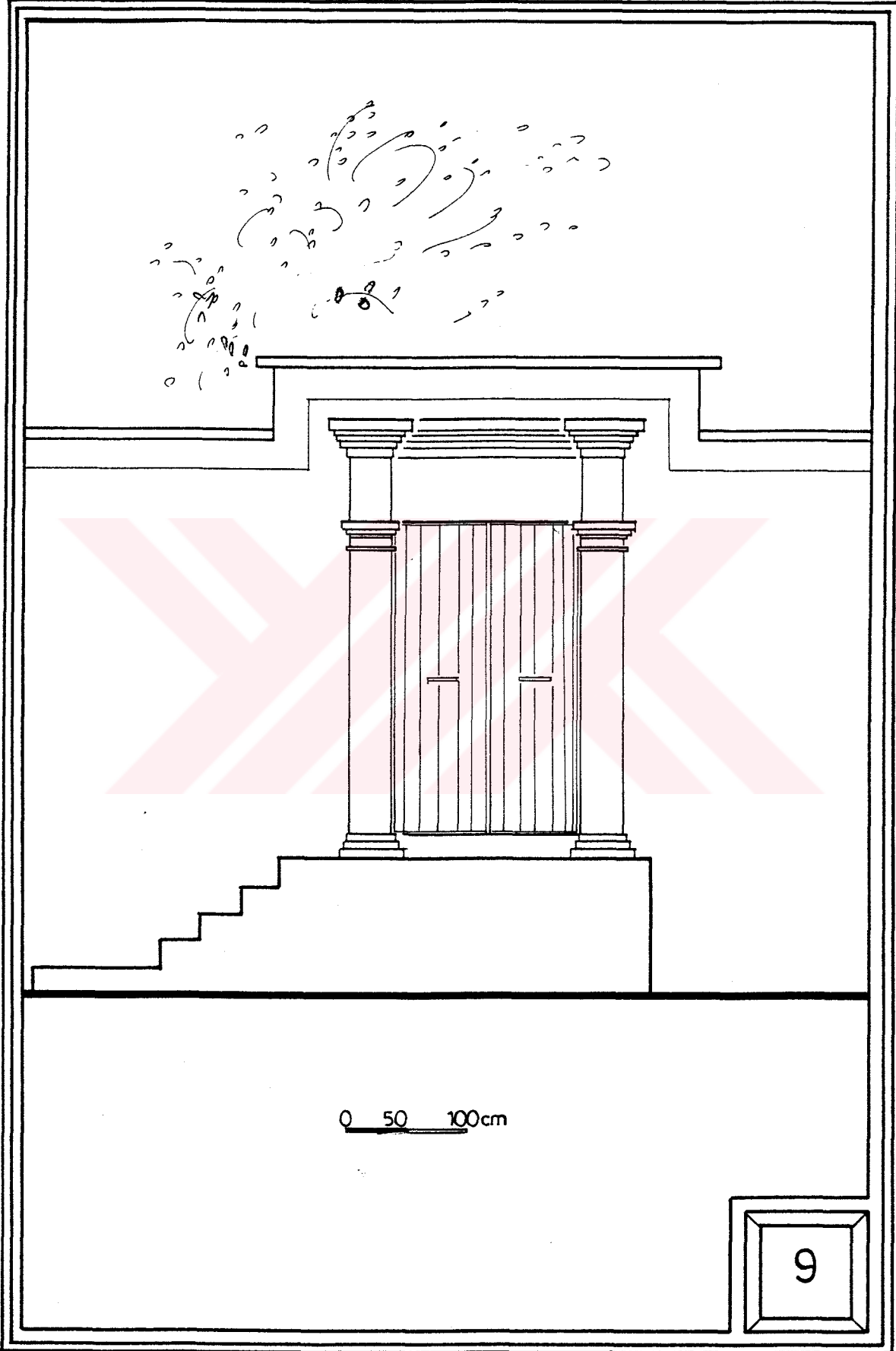
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

9

Tablo 2' nin Devami

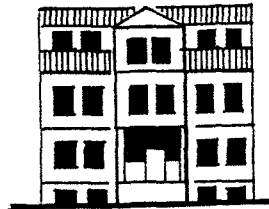

TEKKE MAHALLESİ

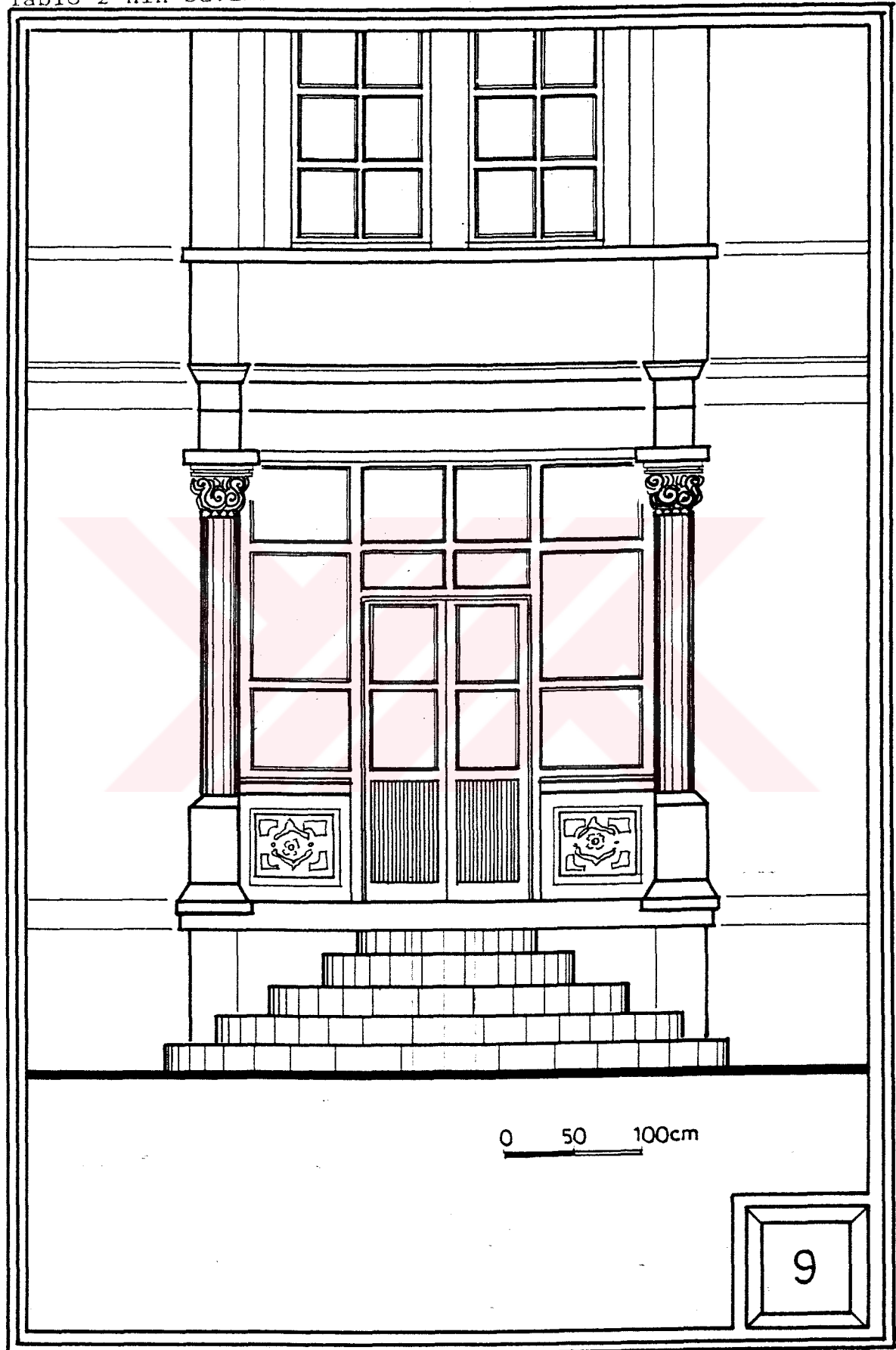

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapının üstü ve iki yanında pencere
- Süsleme öğeleri : Gömme iki sütun ve taş oymacılığı

Tablo 2'nin Devamı

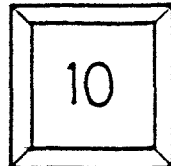
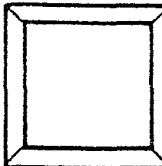
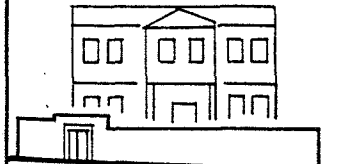

TEKKE MAHALLESİ

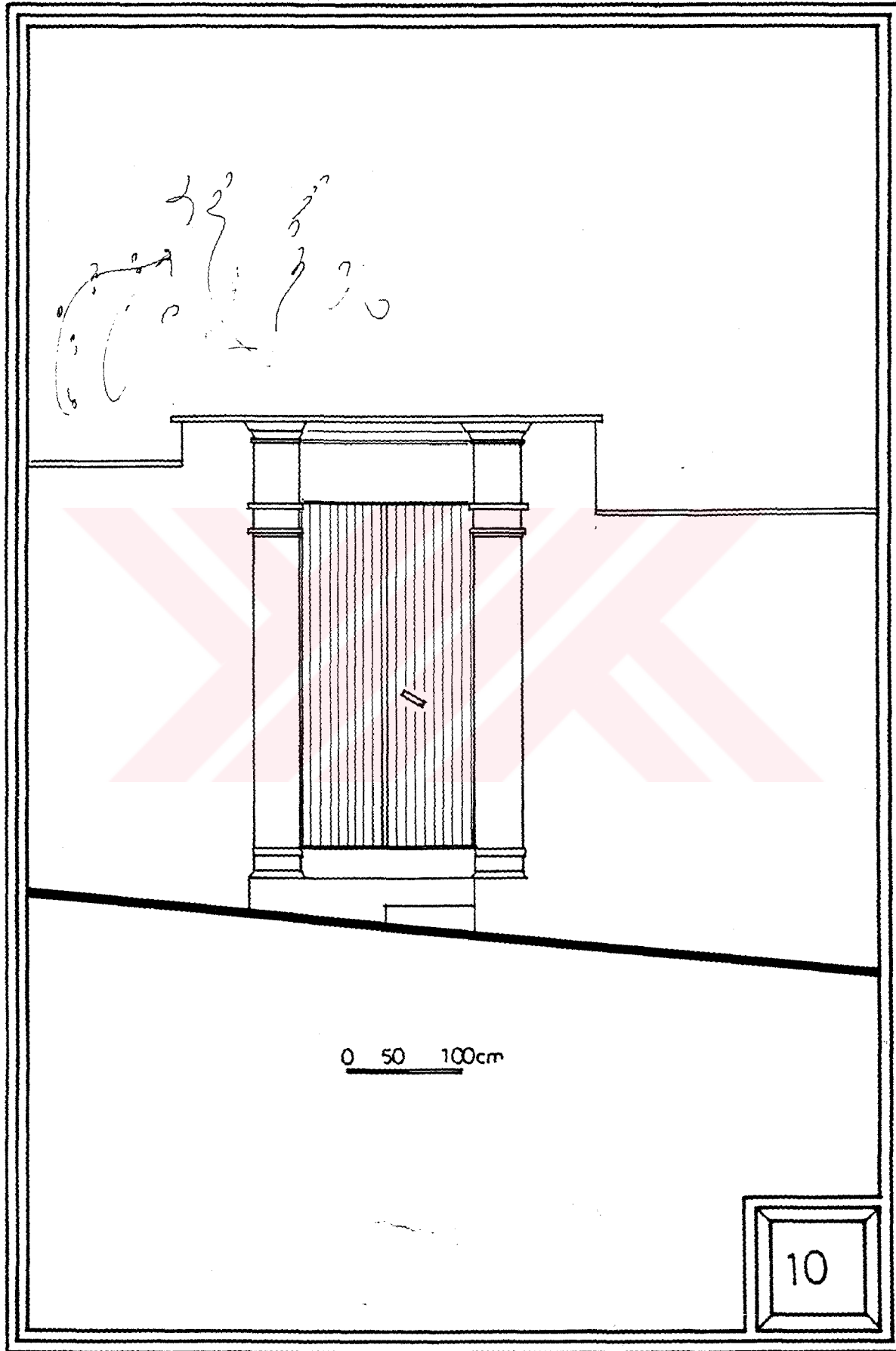

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

Tablo 2'nin Devamı

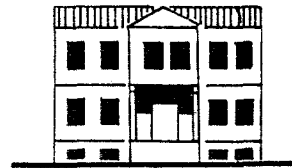

TEKKE MAHALLESİ

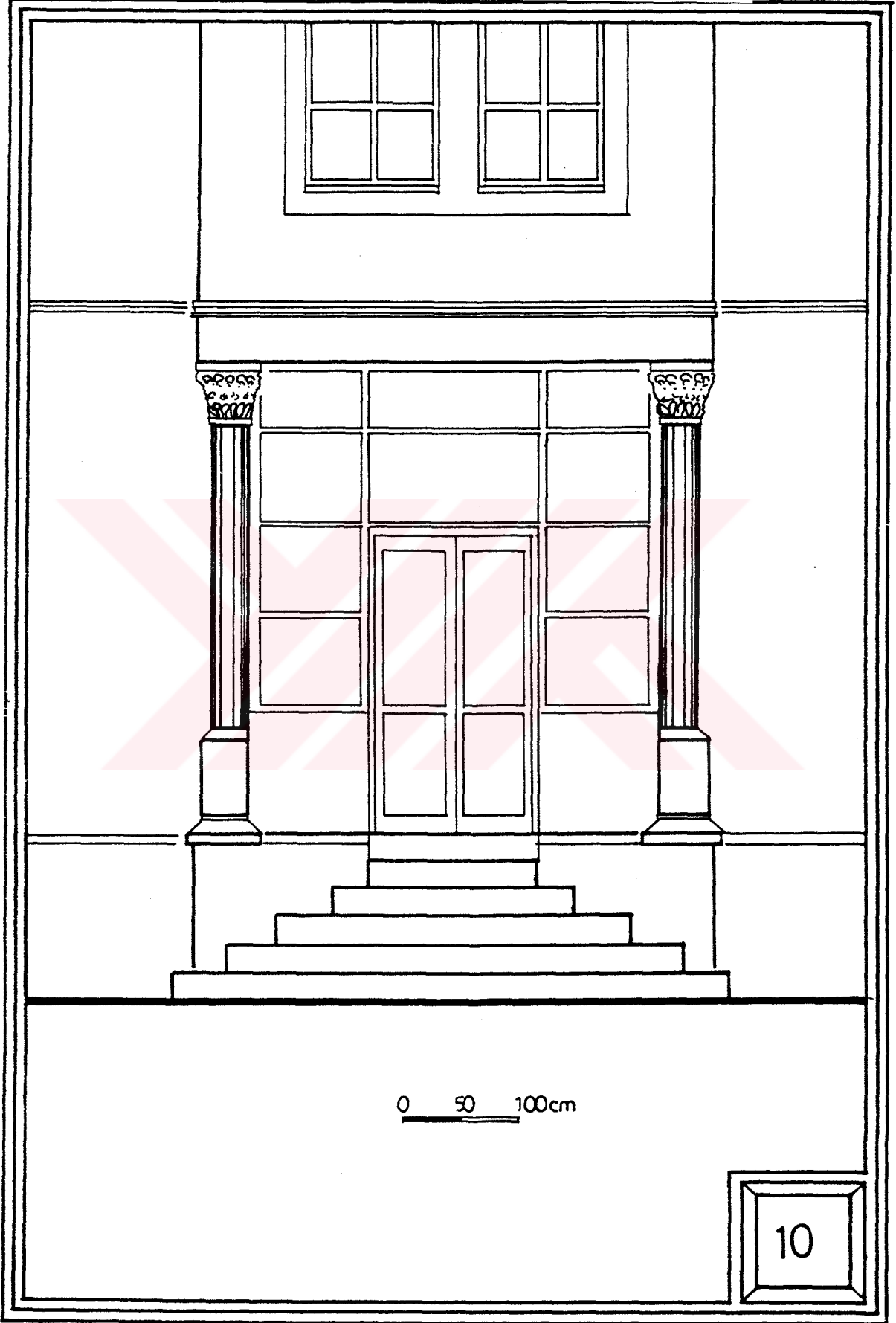

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut Kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

Tablo 2' nin Devamı

Tablo 2'nin Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

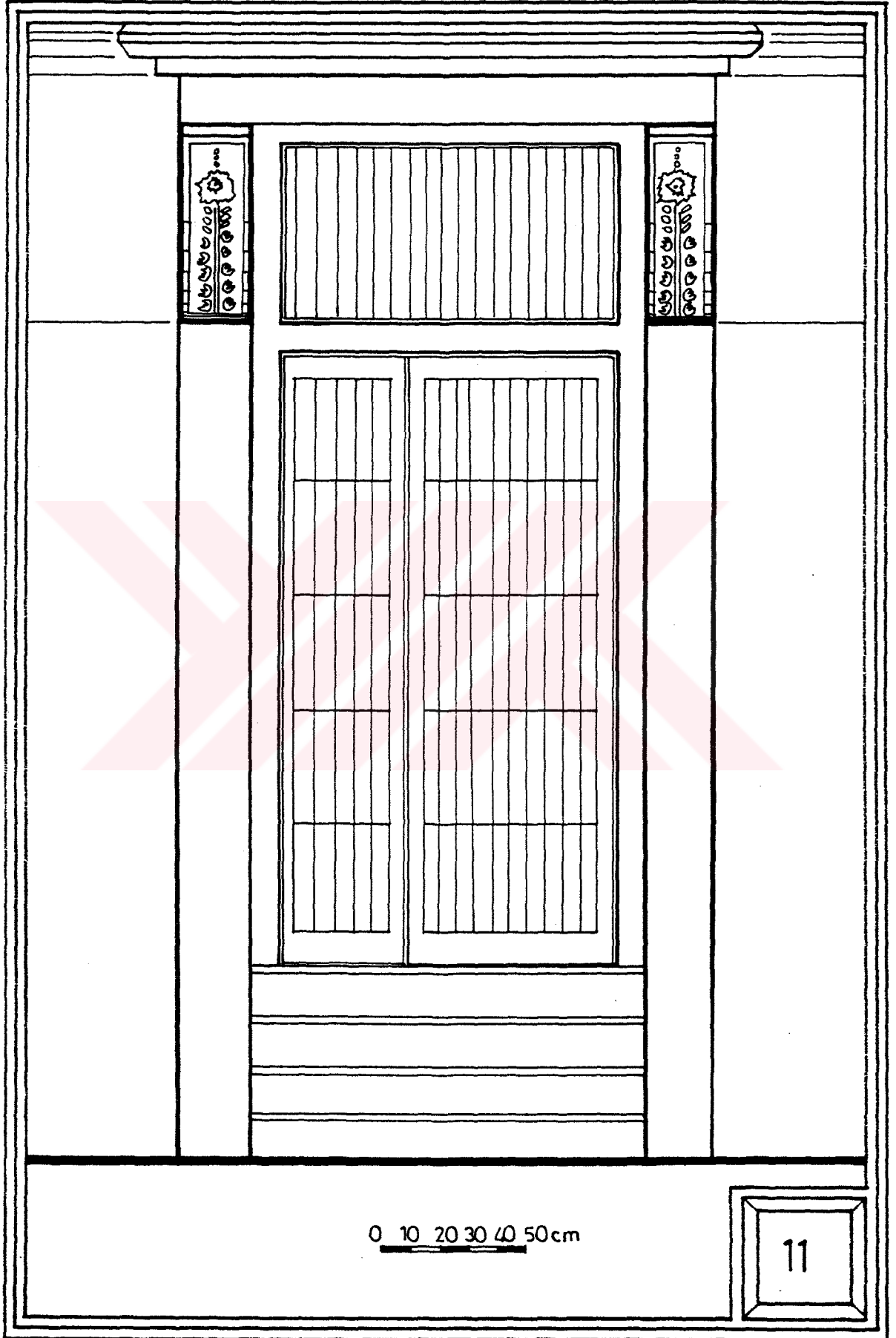

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Payandalı çıkma
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme öğeleri : Payanda süsleme

Tablo 2'nin Devamı

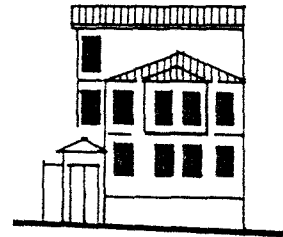

ORTAHISAR MAHALLESİ

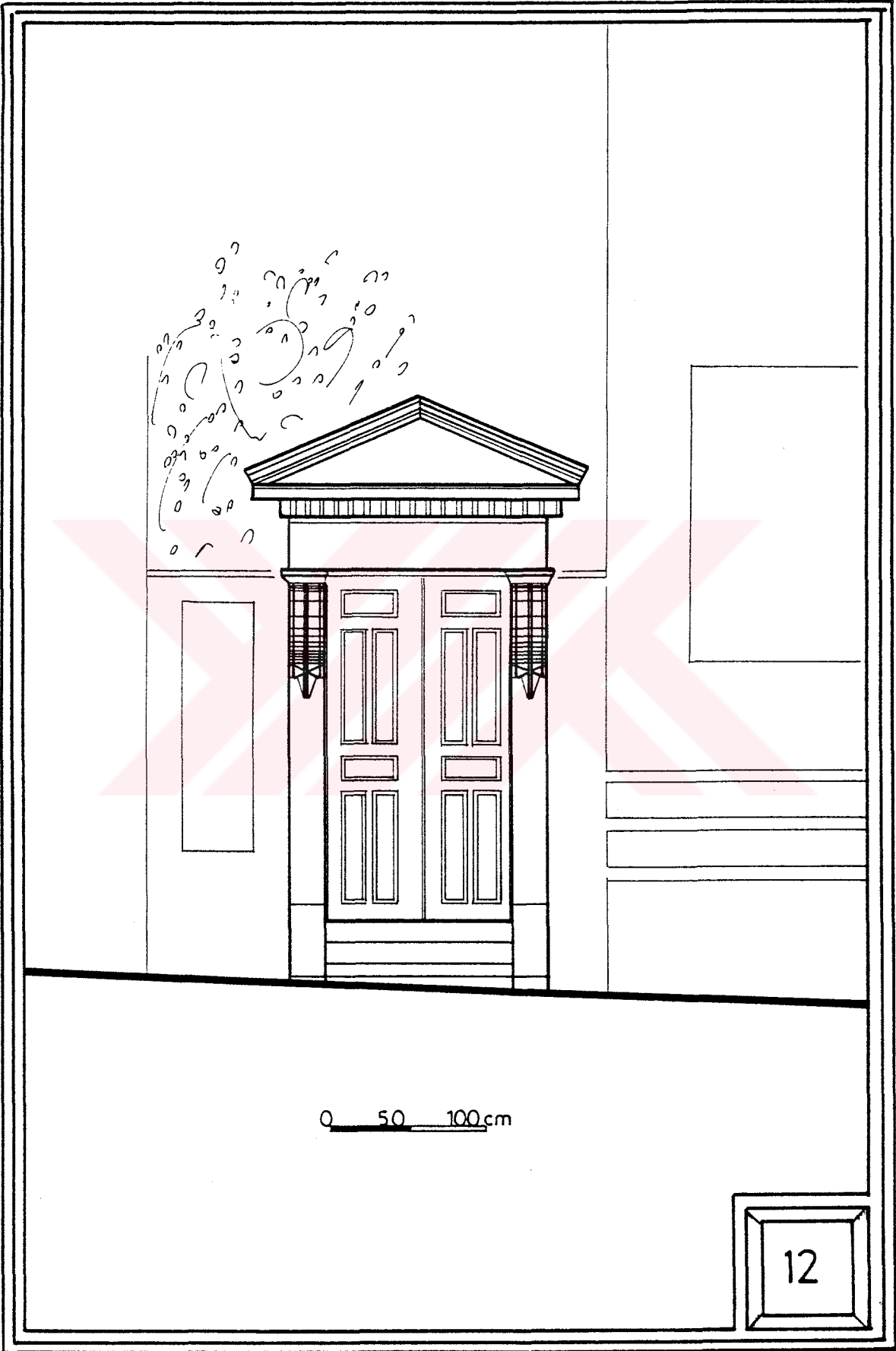

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Üçgen alınlık ve iki tane sarmal motif

Tablo 2' nin Devamı

0 50 100cm

12

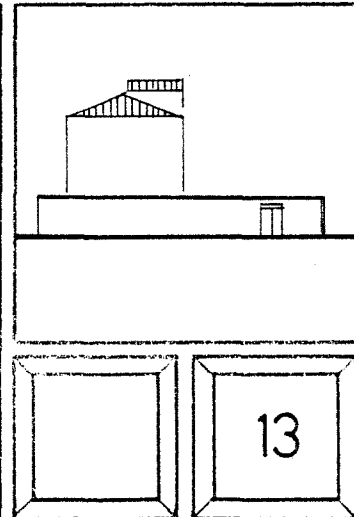

ORTAHISAR MAHALLESİ

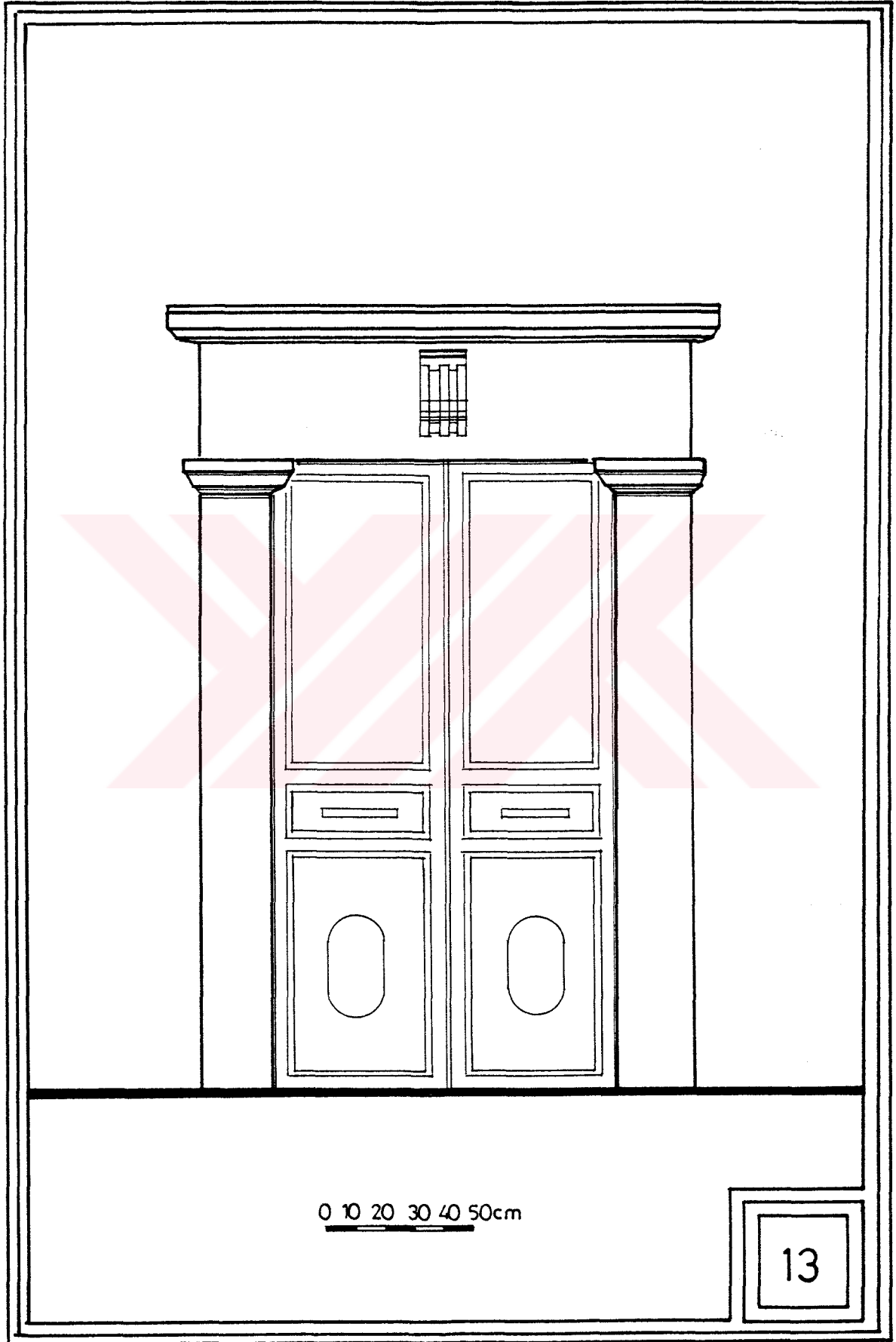

GENEL ÖZELLİKLER

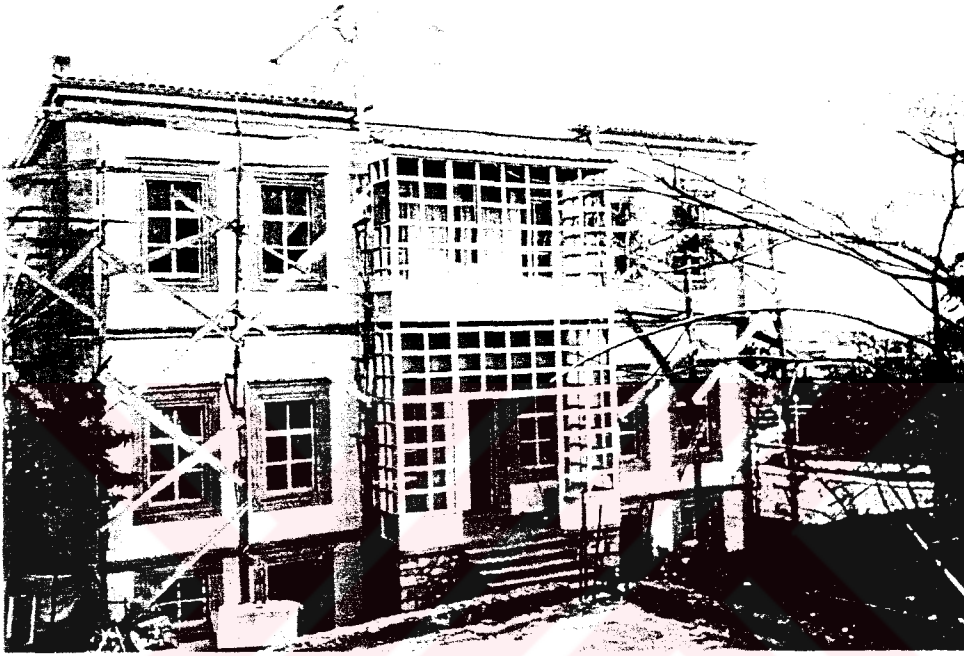
- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Organik ve geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr ve saçaklıkta taş motif

Tablo 2' nin Devamı

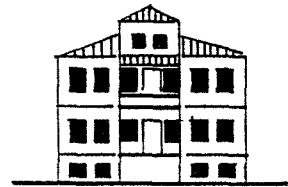

ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Açık çıkma
- Aydınlık : Kapının iki yanında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 2'nin Devamı

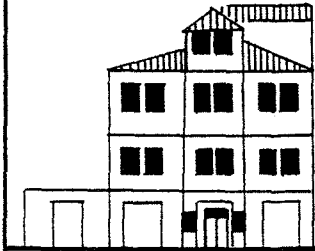

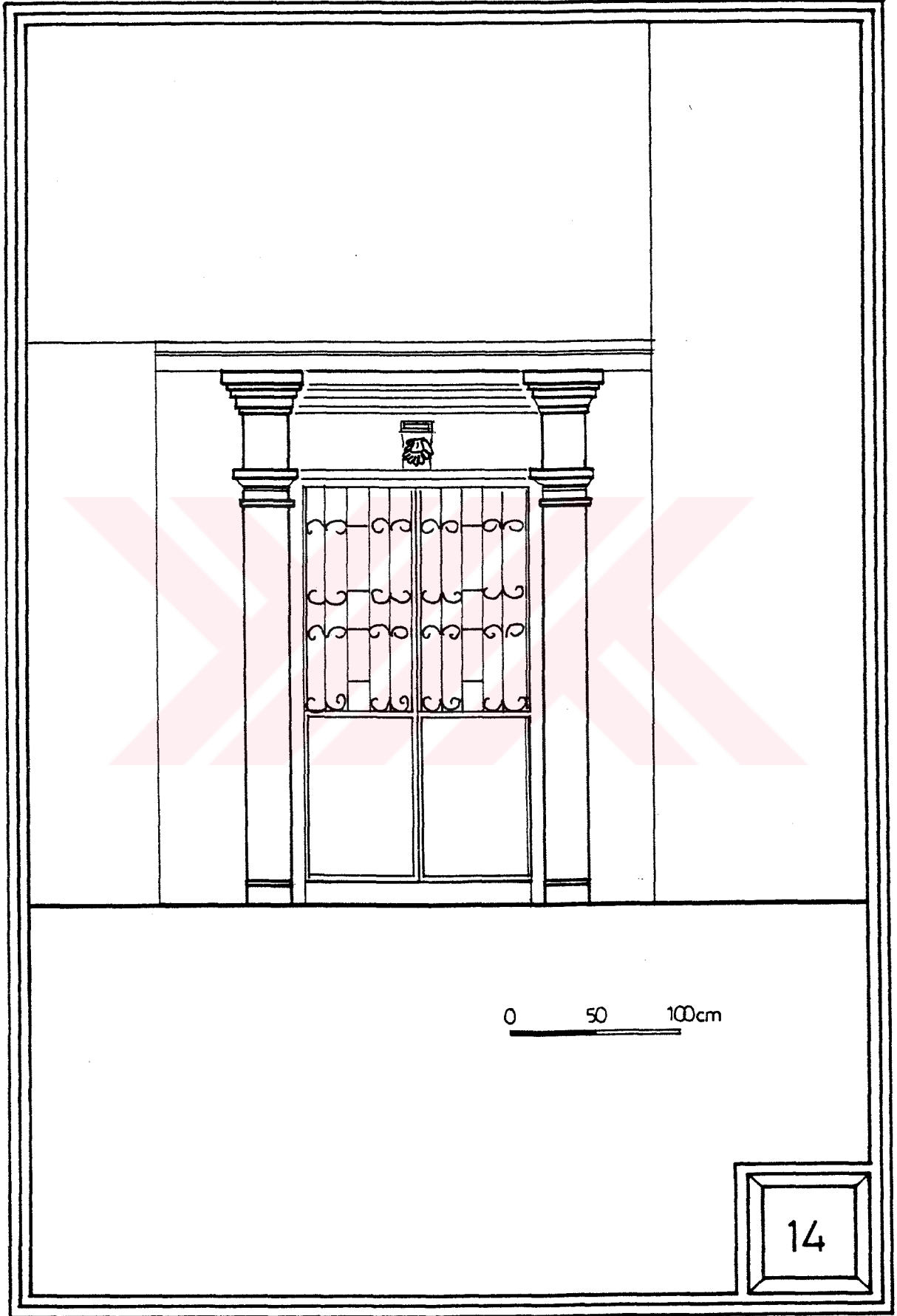
GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Sağda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr ve saçaklıkta taş oyma motif

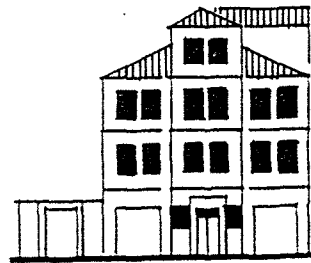

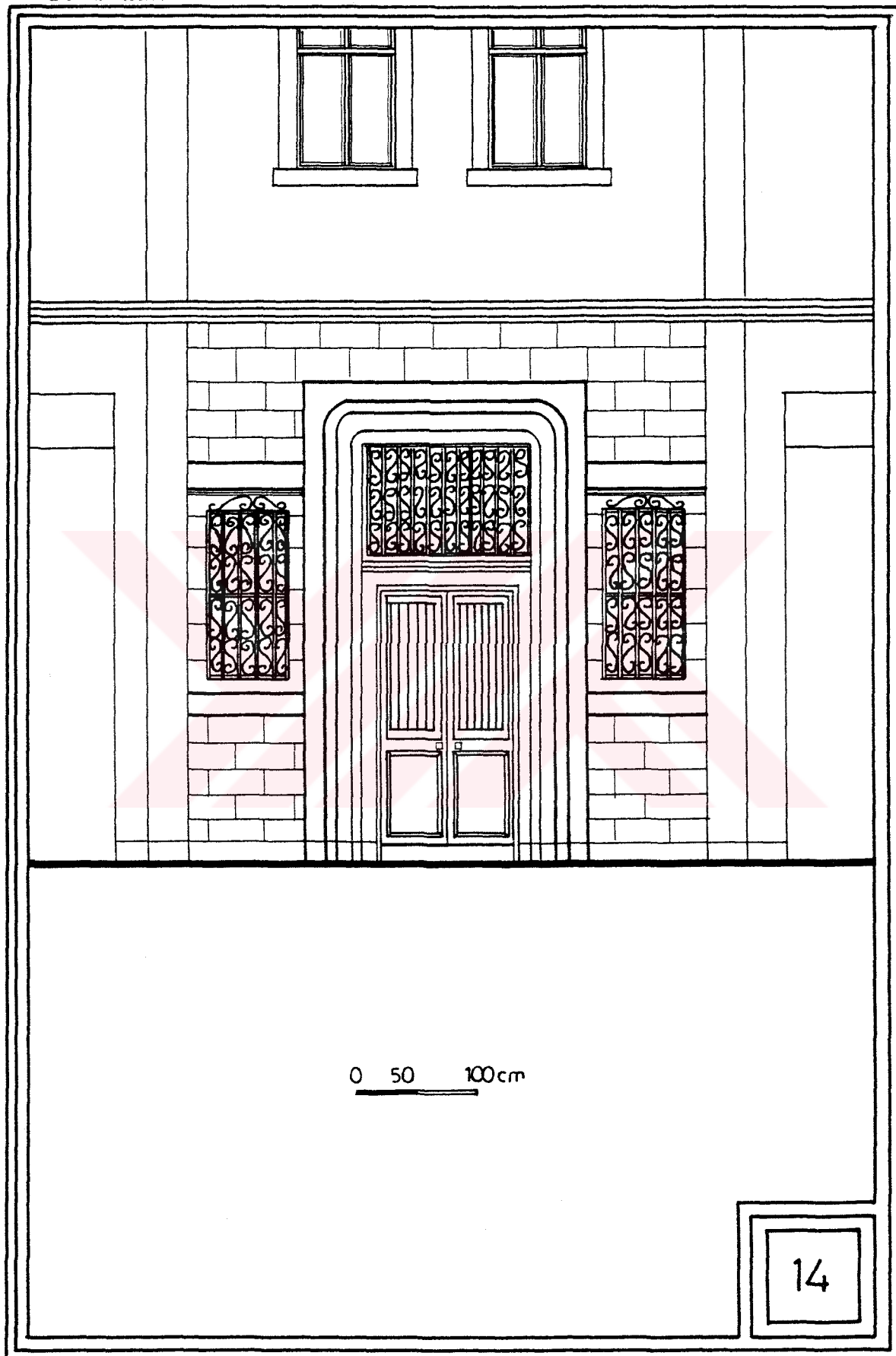
GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstünde ve iki yanında pencere
- Süsleme Ögeleri : Pencere ve kapıda süsleme

0 50 100cm

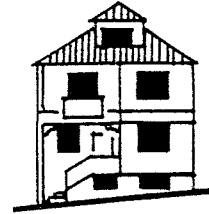

ORTAHISAR MAHALLESİ

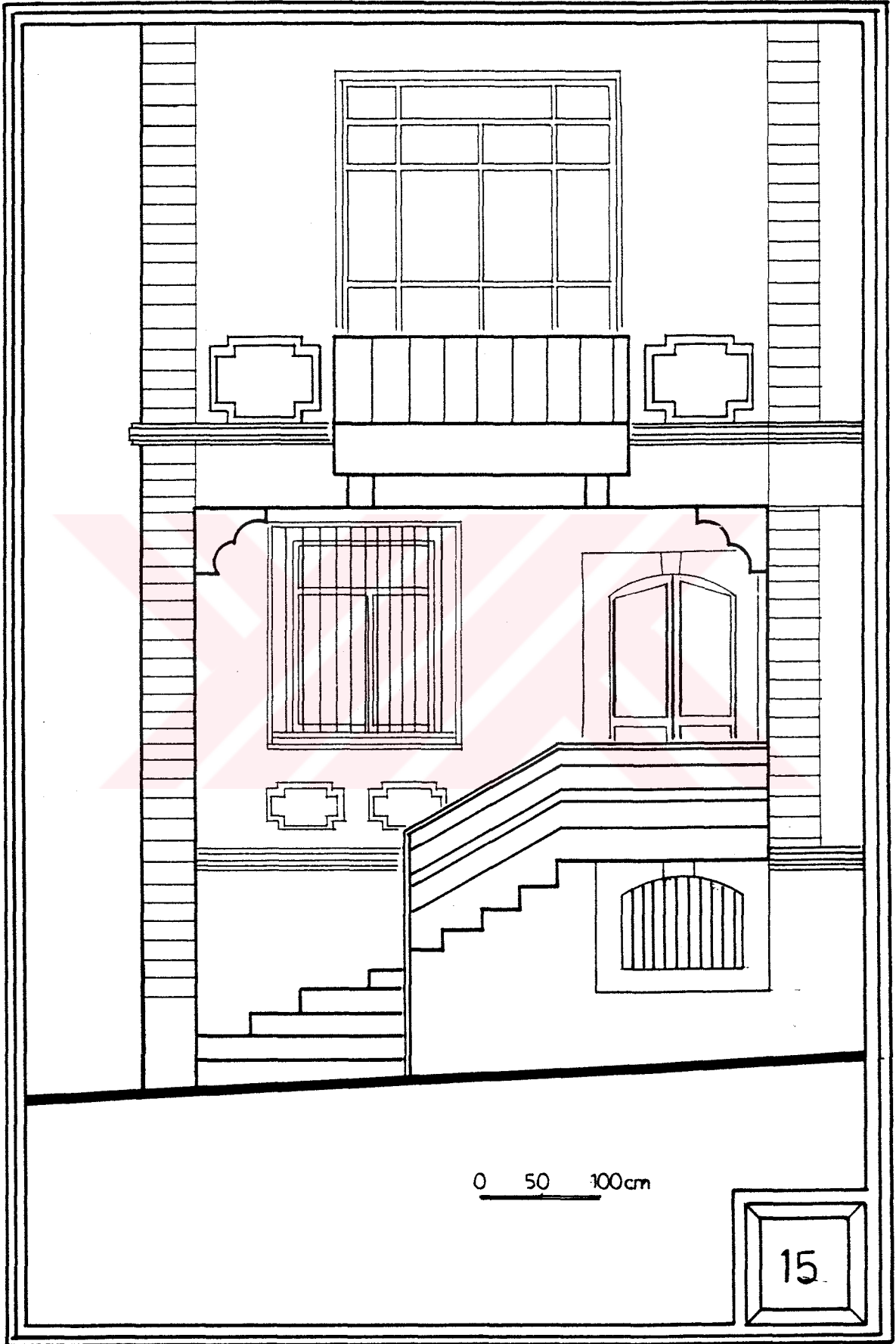

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Çıkma
- Aydınlık : Kapı penceresinde
- Süsleme öğeleri : Sövede kilit taşı, kapıda süsleme

Tablo 2'nin Devamı

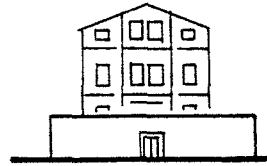
Tablo 2' nin Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

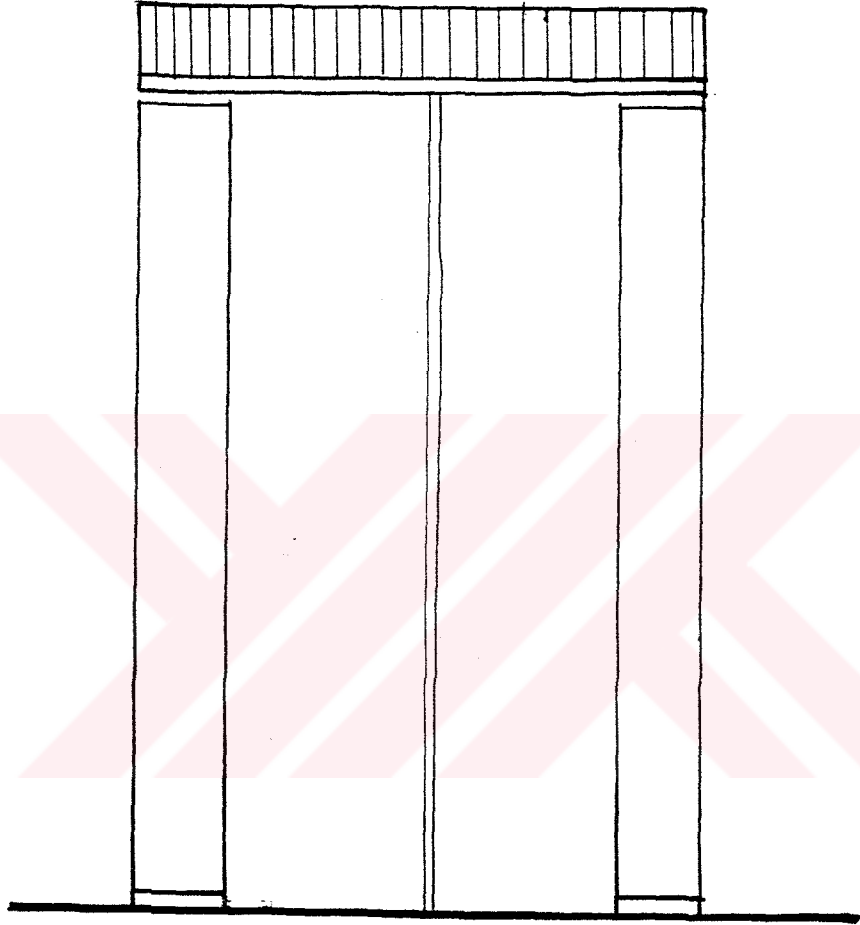

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

16

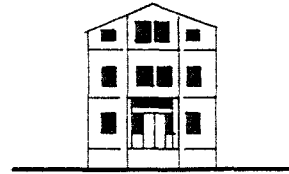
0 50 100

ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstü ile yanlarda pencere
- Süsleme öğeleri : Kapıda süsleme iki tane gömme sütun

Tablo 2'nin Devamı

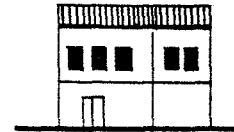
Tablo 3. Geleneksel Osmanlı Konutunda Giriş

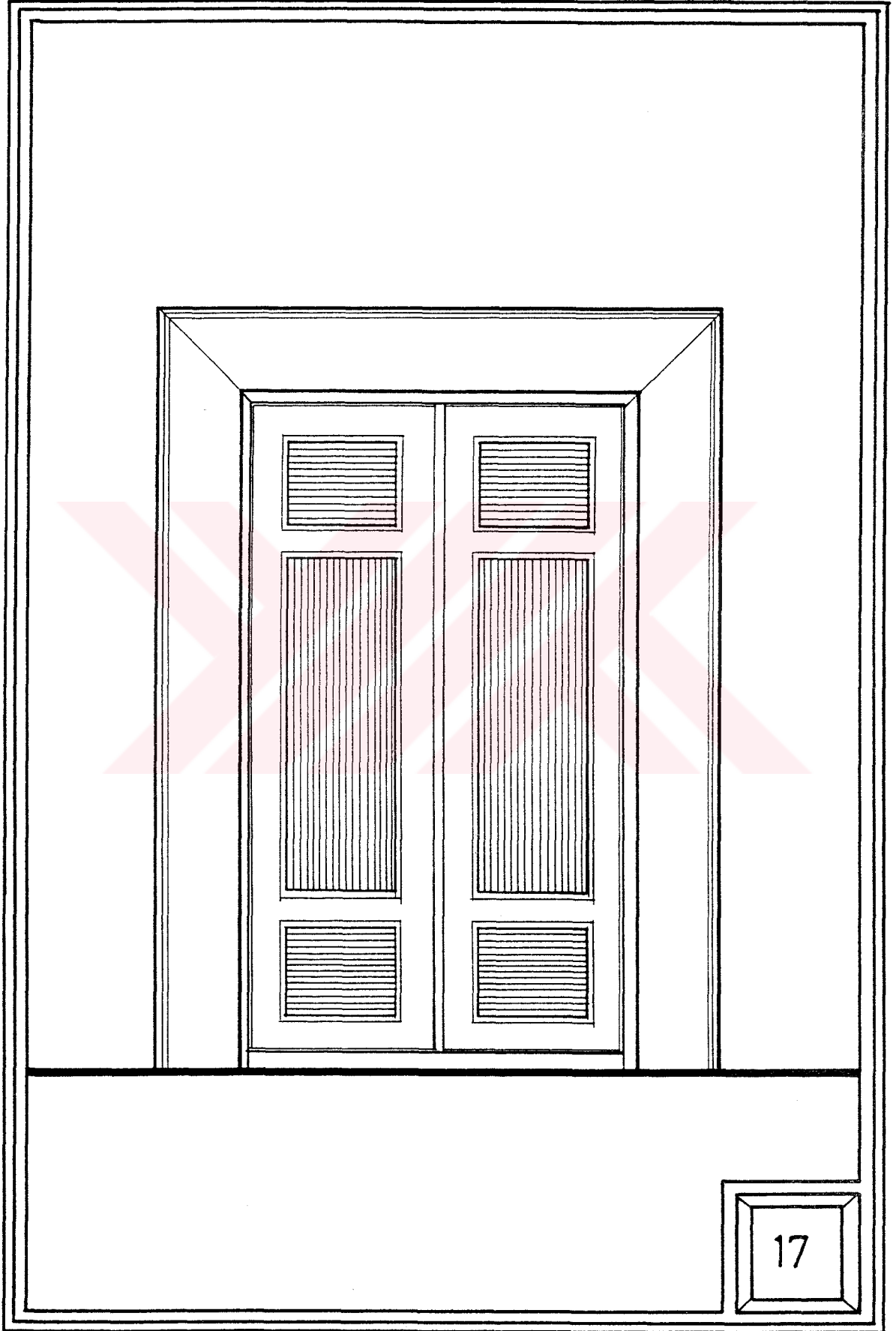
ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Kapı üzerinde ahşap oymacılık

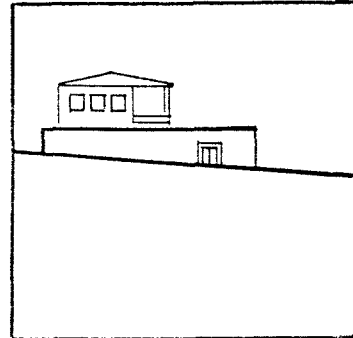

PAZARKAPI MAHALLESİ

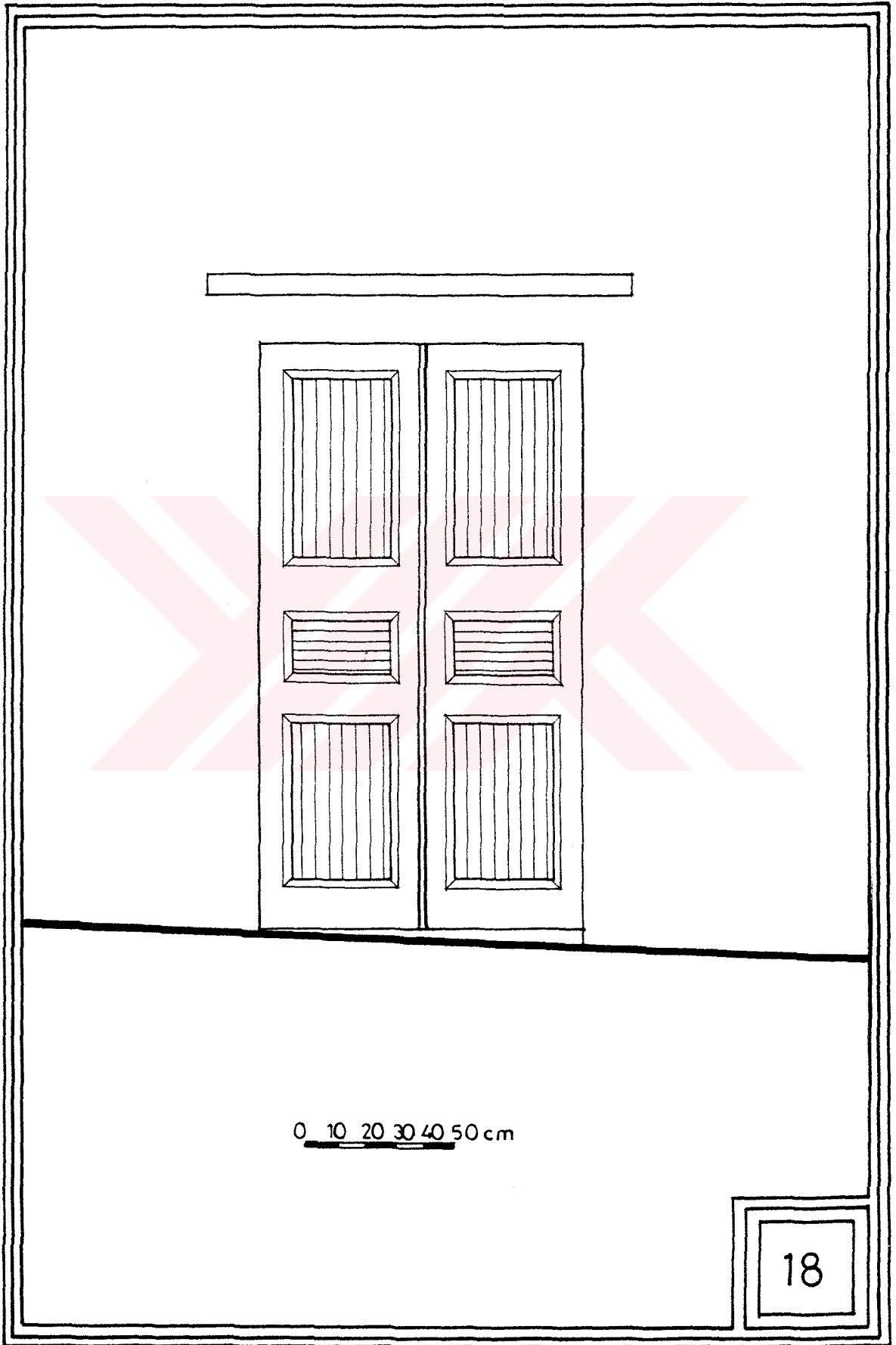

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bançe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Kapıda ahşap oymacılık

Tablo 3'ün Devamı

0 10 20 30 40 50 cm

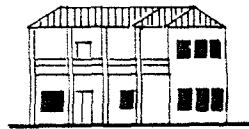
18

PAZARKAPI MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Açık çıkma
- Aydınlık : Kapı kanadında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 3'ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Kapı kanadında pencere
- Süsleme öğeleri : Alınlık ve ahşap üçgen

Tablo 3'ün Devamı

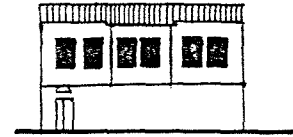

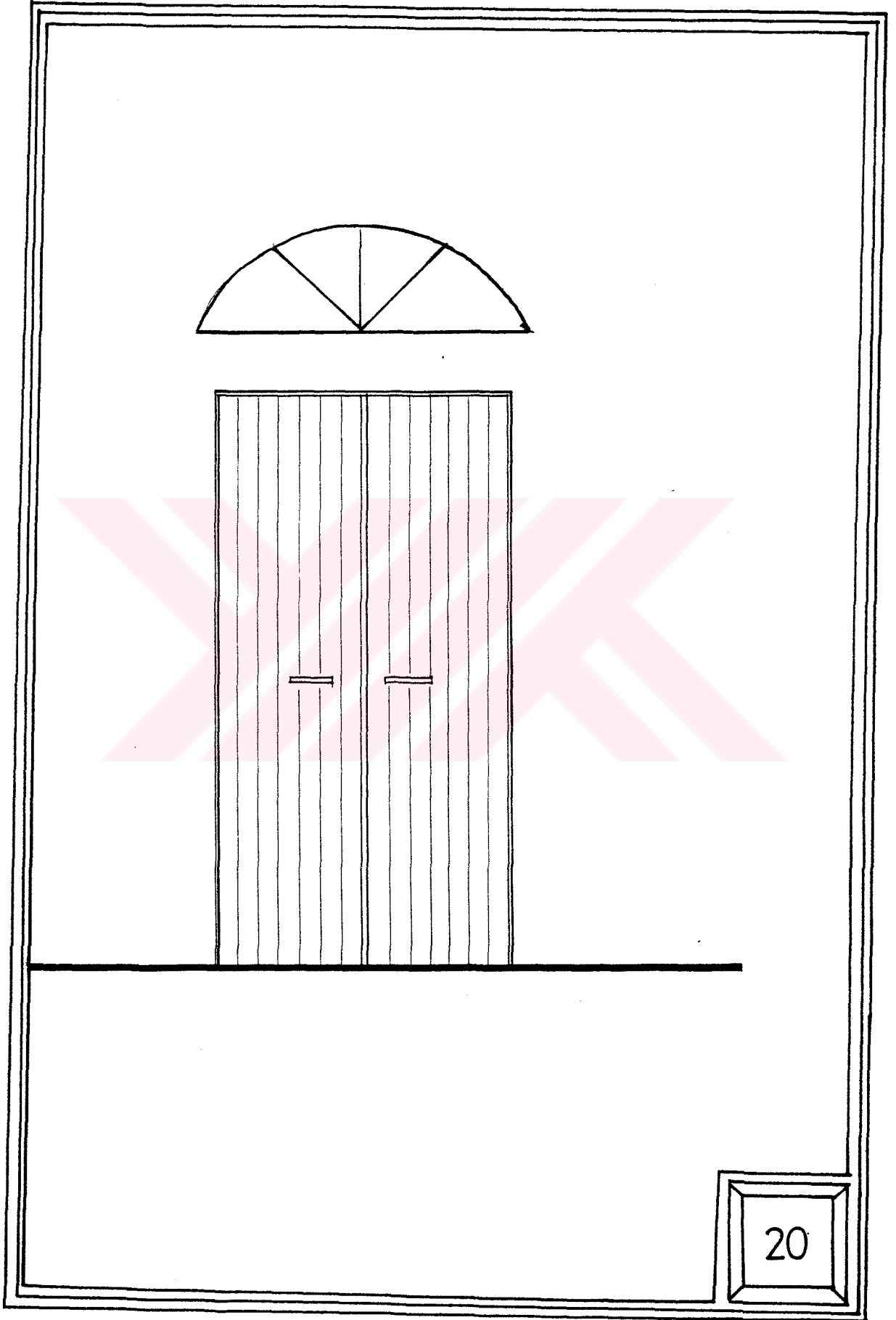
ERZURUM CADDESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Yok
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üzerinde pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

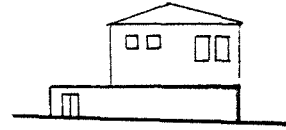

ORTAHISAR MAHALLESİ

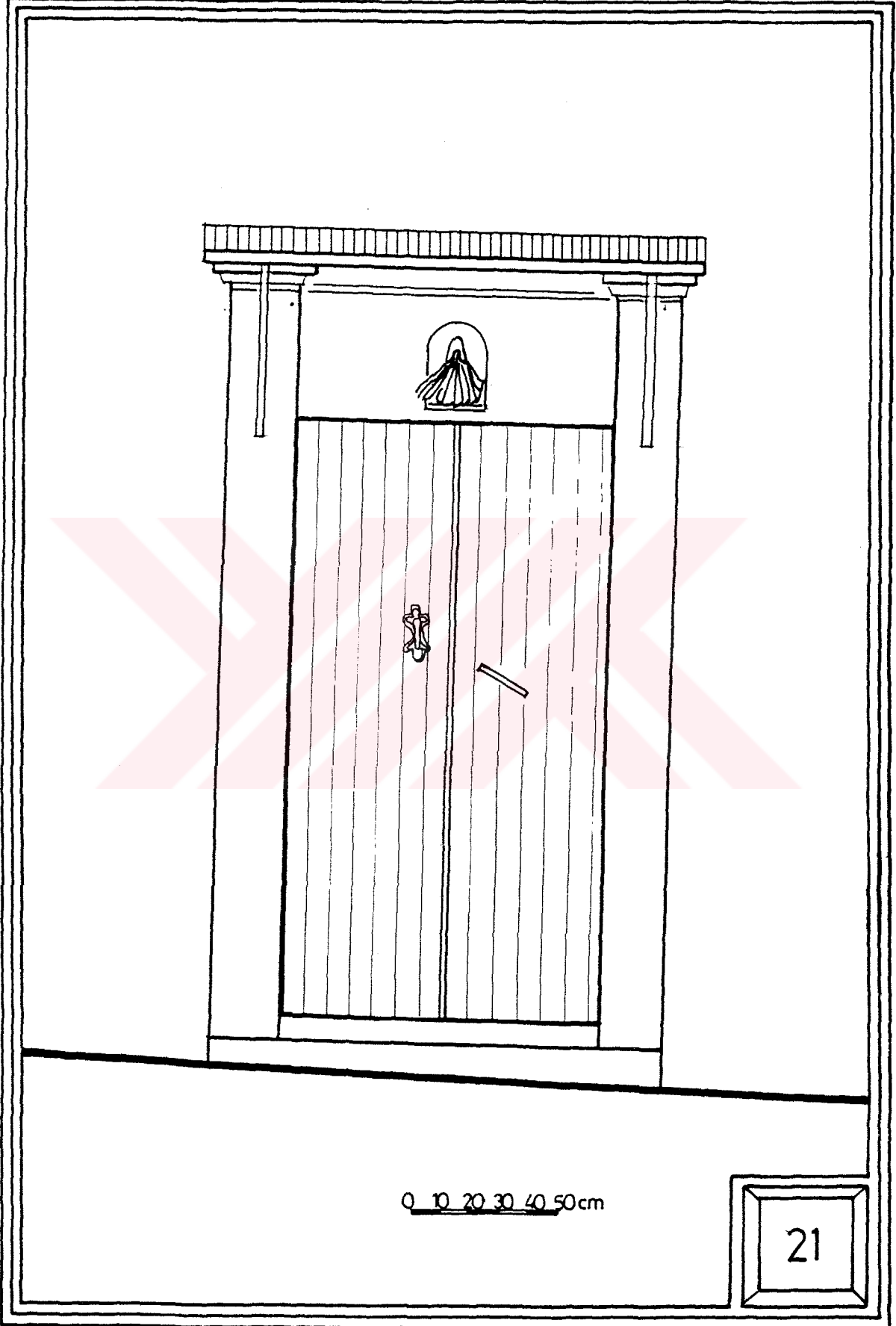

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr ve saçaklıkta taş, Osmanlı tuğrası oyması

Tablo 3'ün Devamı

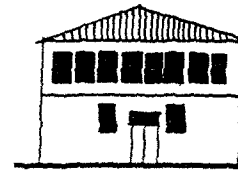

GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

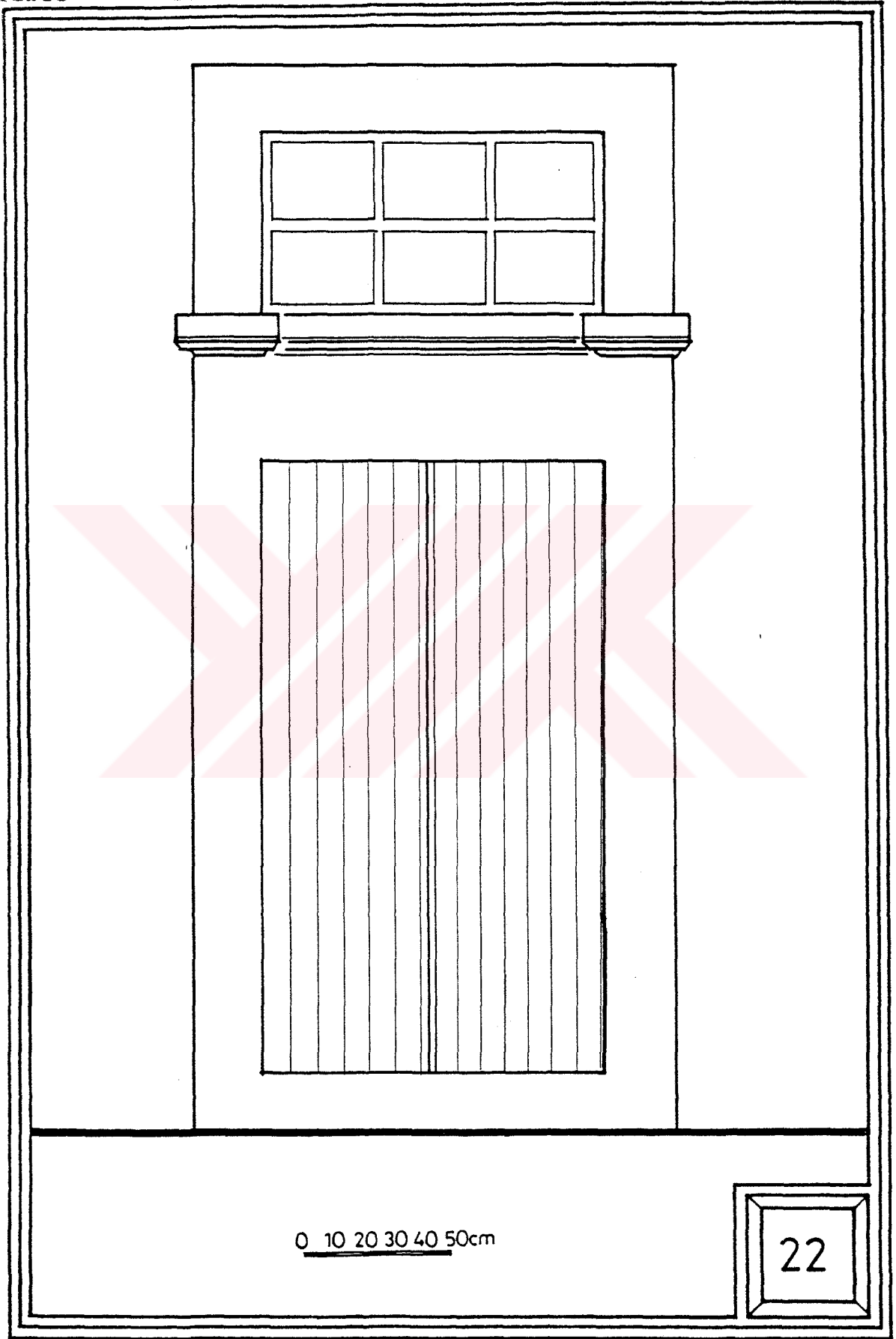

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme öğeleri : Pilastr

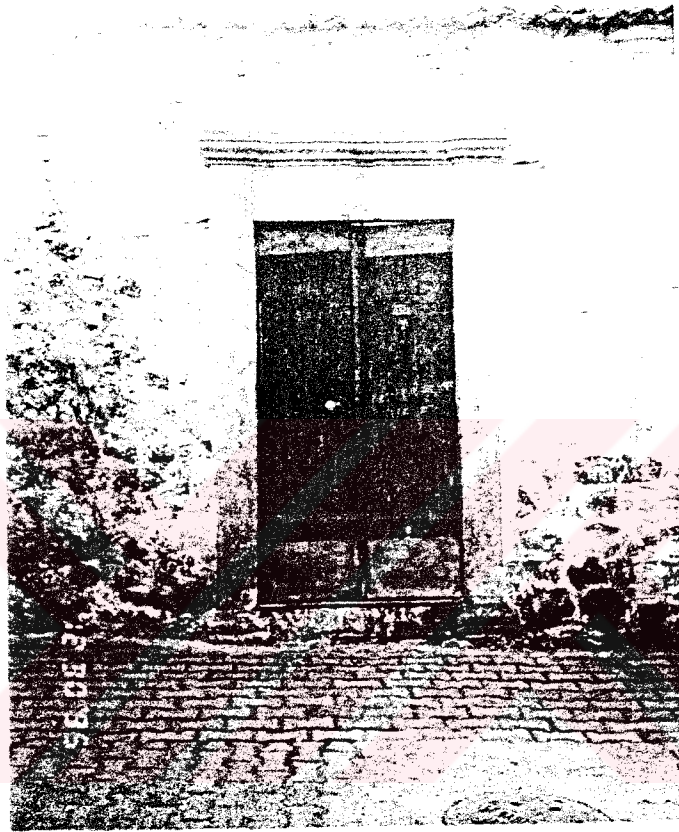
Tablo 3'ün Devanı

0 10 20 30 40 50cm

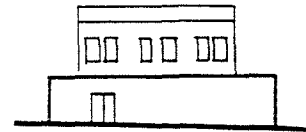
22

ORTAHISAR MAHALLESİ

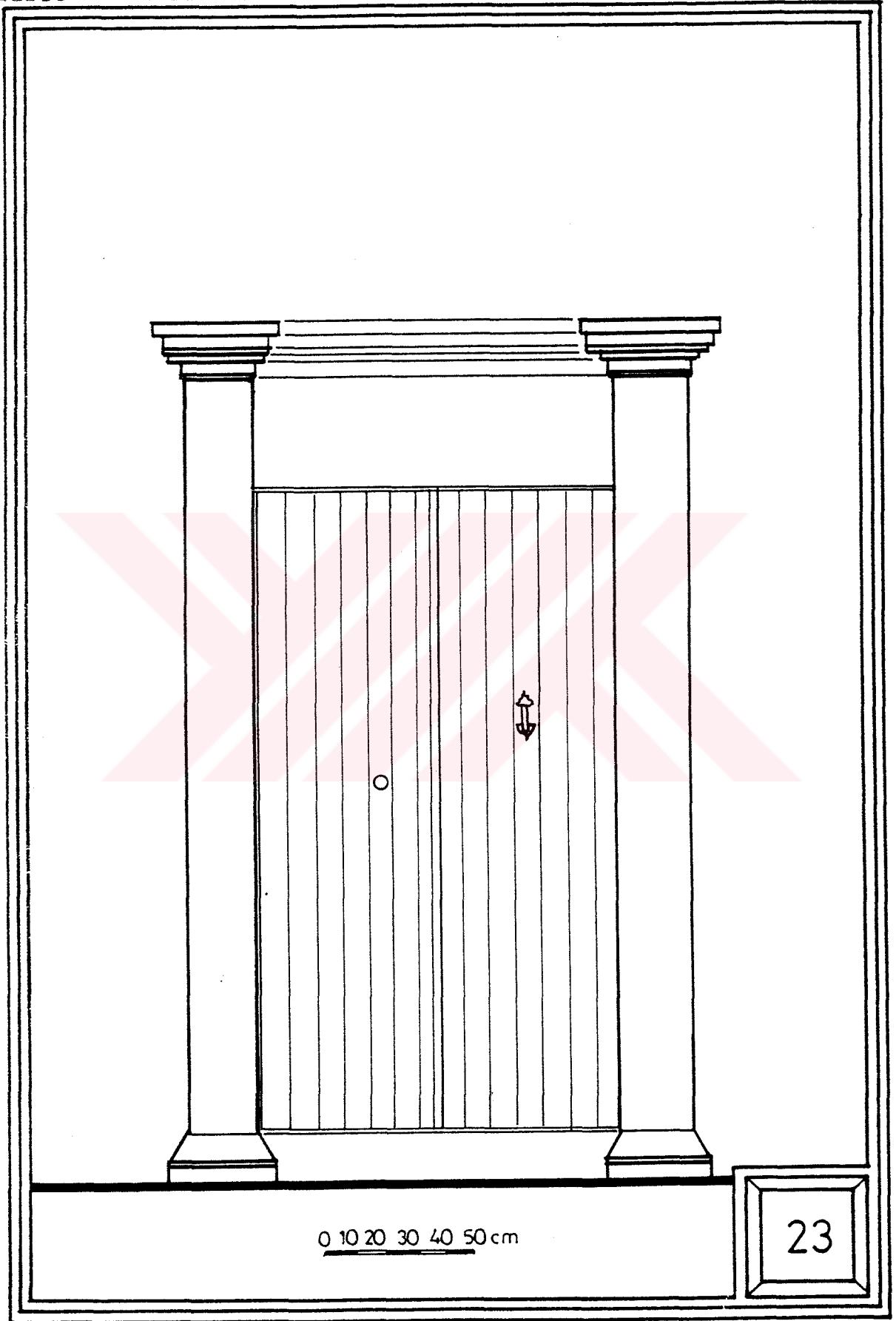

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

23

0 10 20 30 40 50 cm

23

ORTAHISAR MAHALLESİ

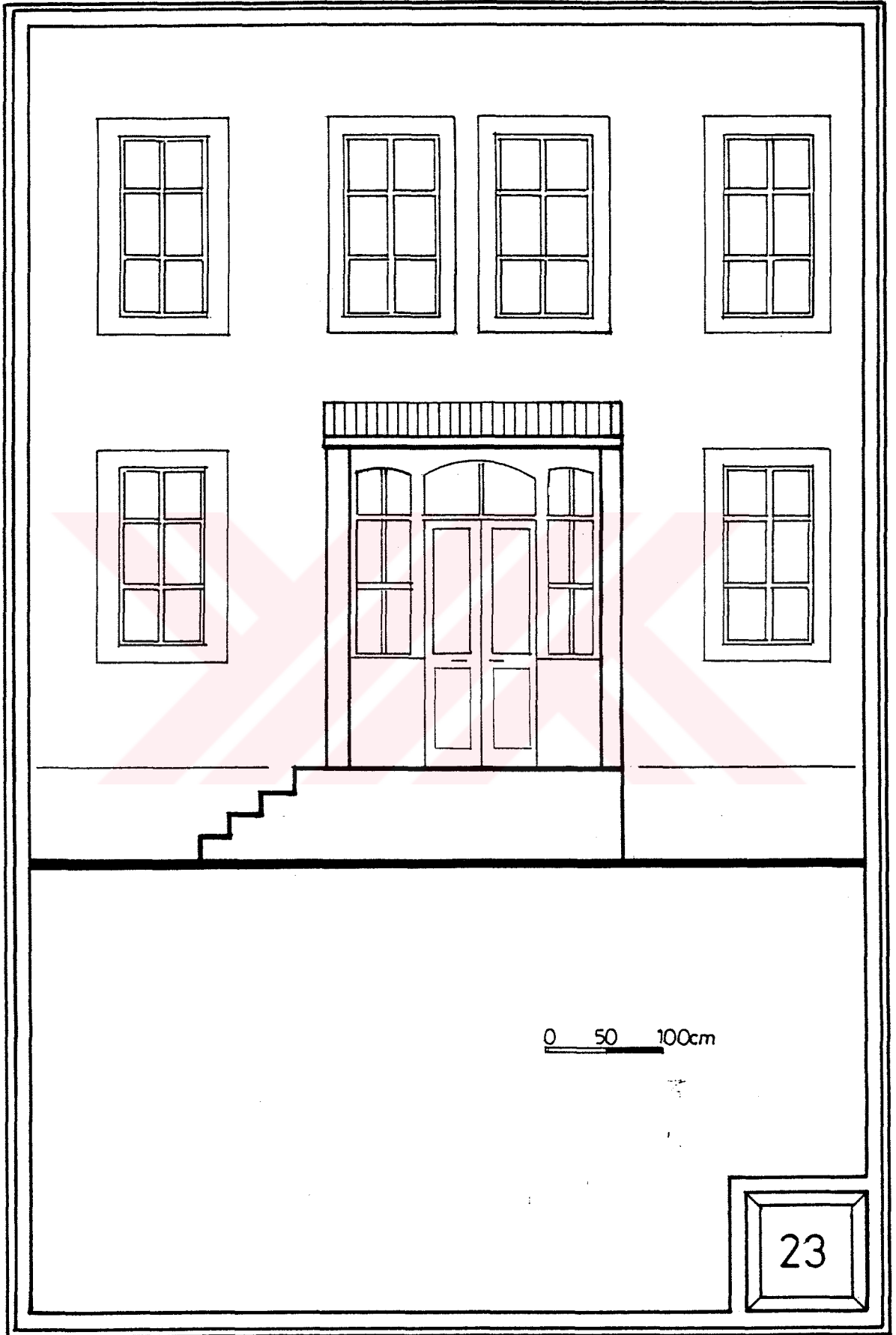

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Kapının iki yanında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 3'ün Devamı

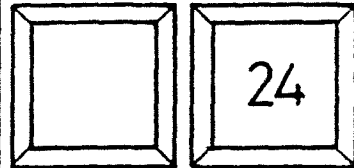
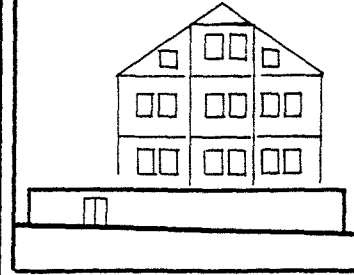
Tablo 4. Geleneksel Melez Konutunda Giriş

GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

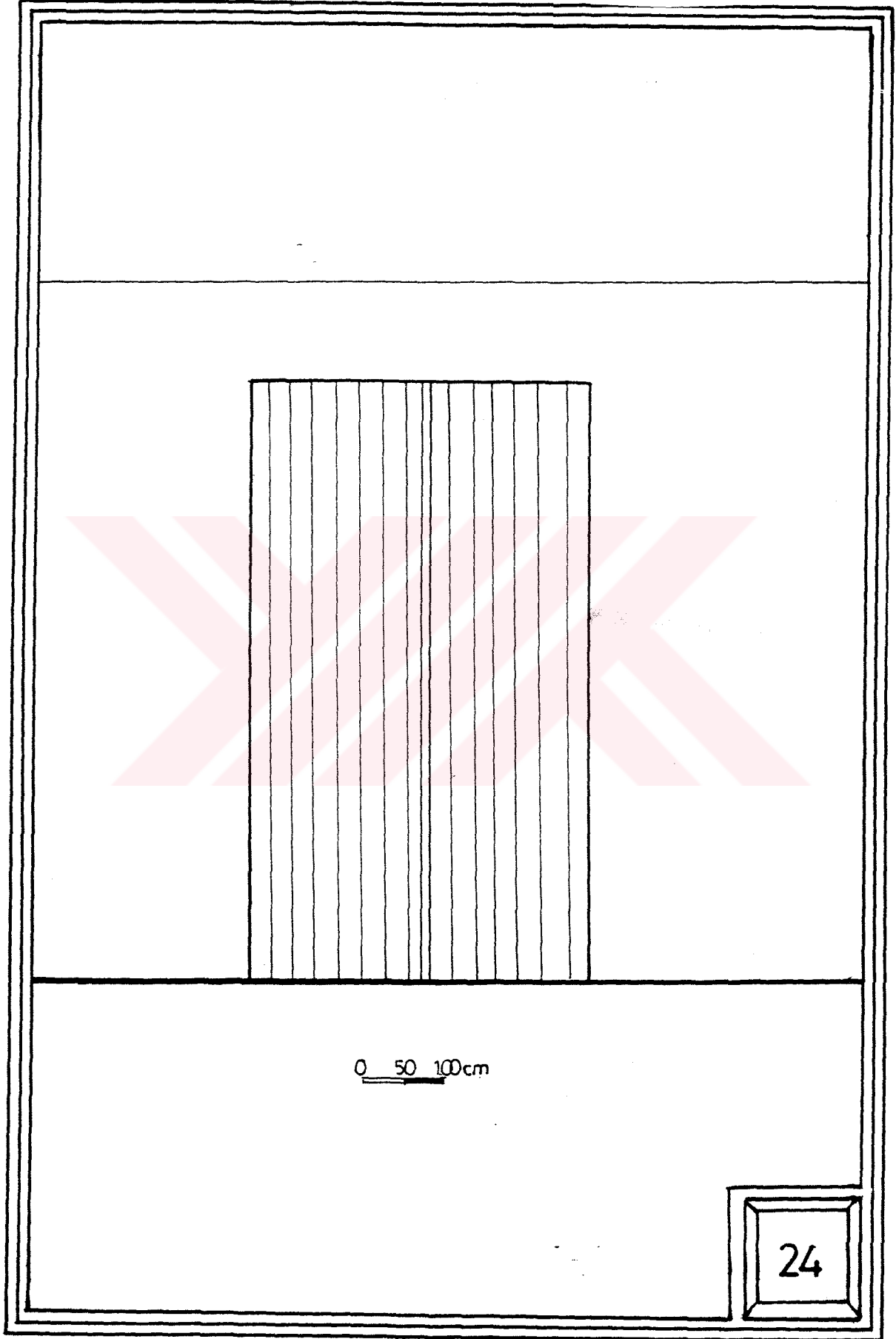

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 4'ün Devamı

0 50 100cm

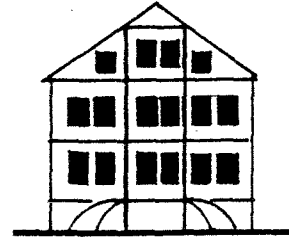
24

GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

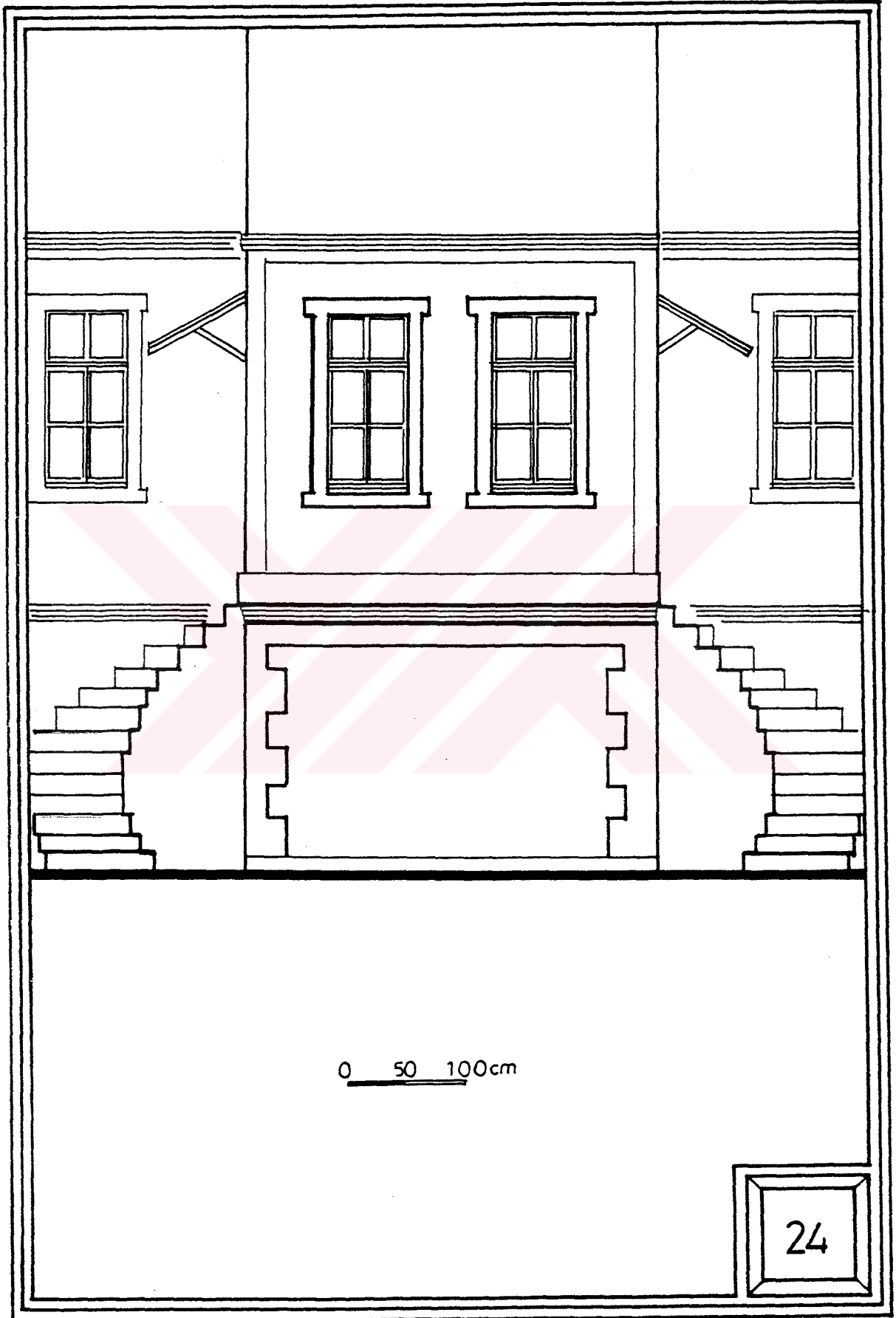

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Kapı kanadında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 4'ün Devamı

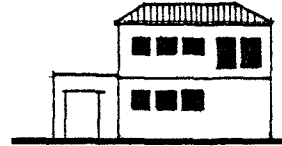

GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

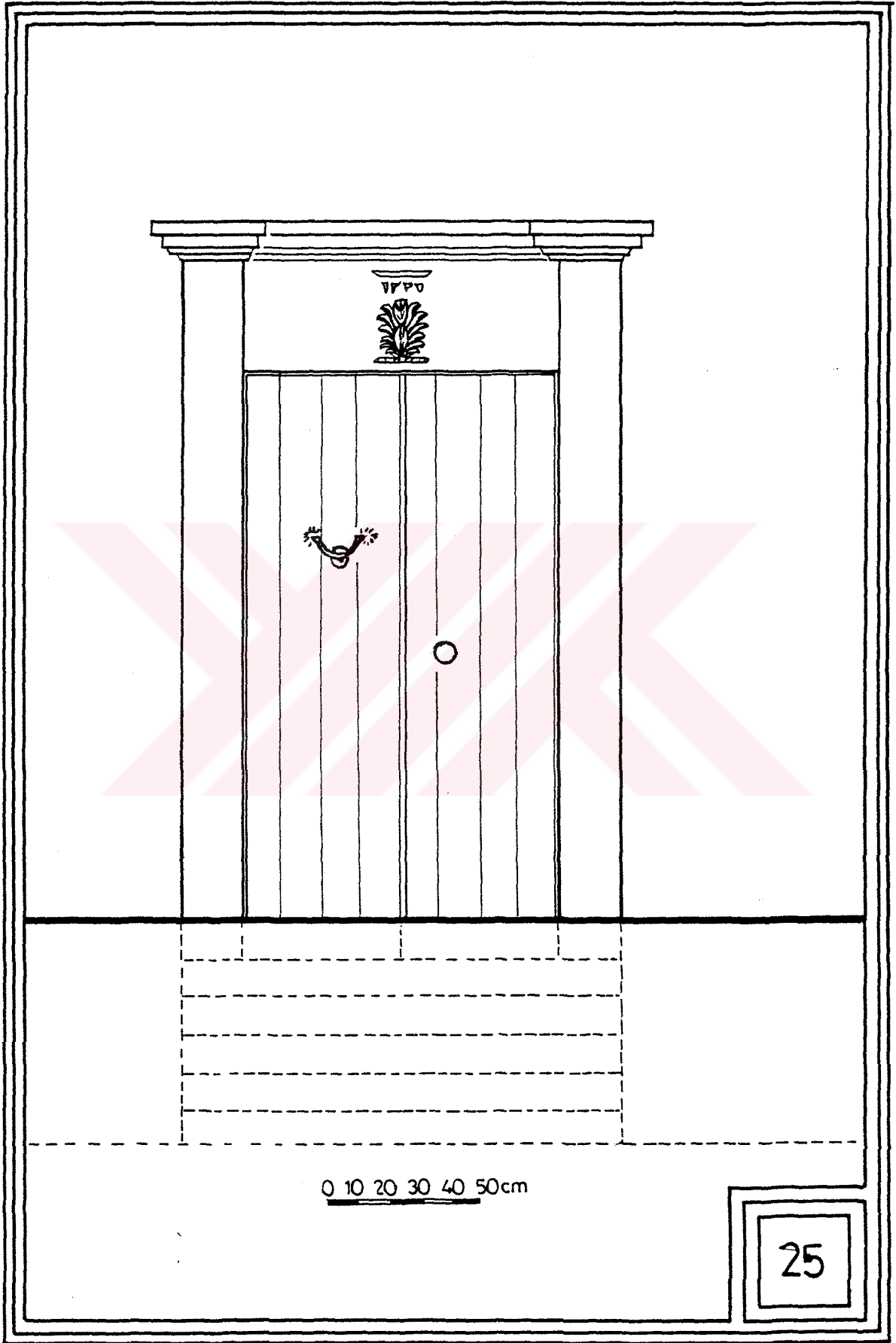
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr ve saçaklıkta taş oymacılık

25

Tablo 4'ün Devamı

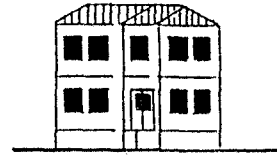

GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Yok
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Kapı kanadında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 4'ün Devanı

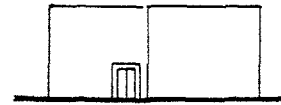

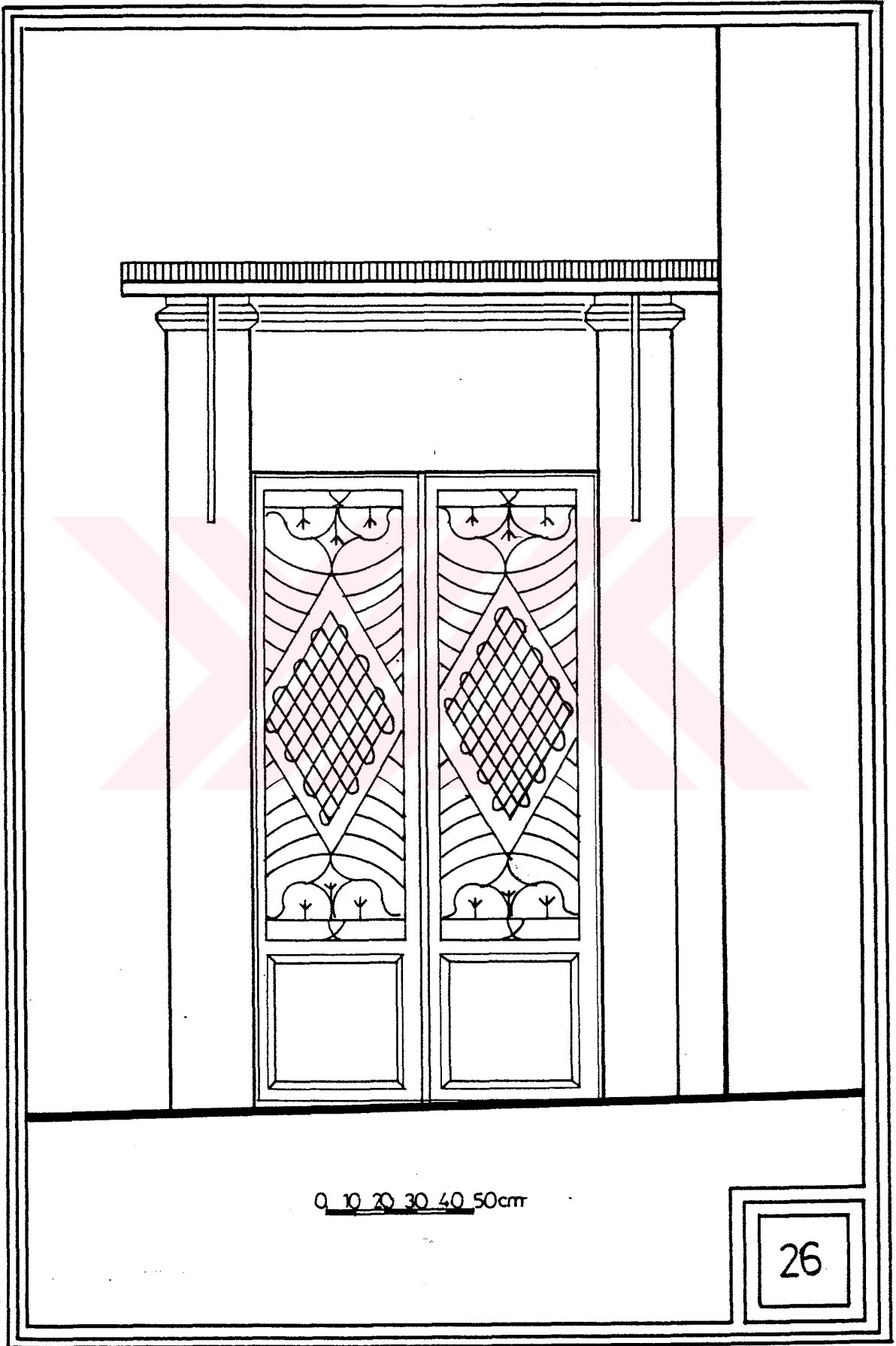
ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Solda
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Organik ve geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr ve kapıda demir süsleme

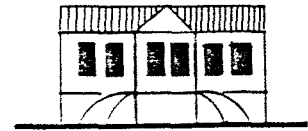

ORTAHISAR MAHALLESİ

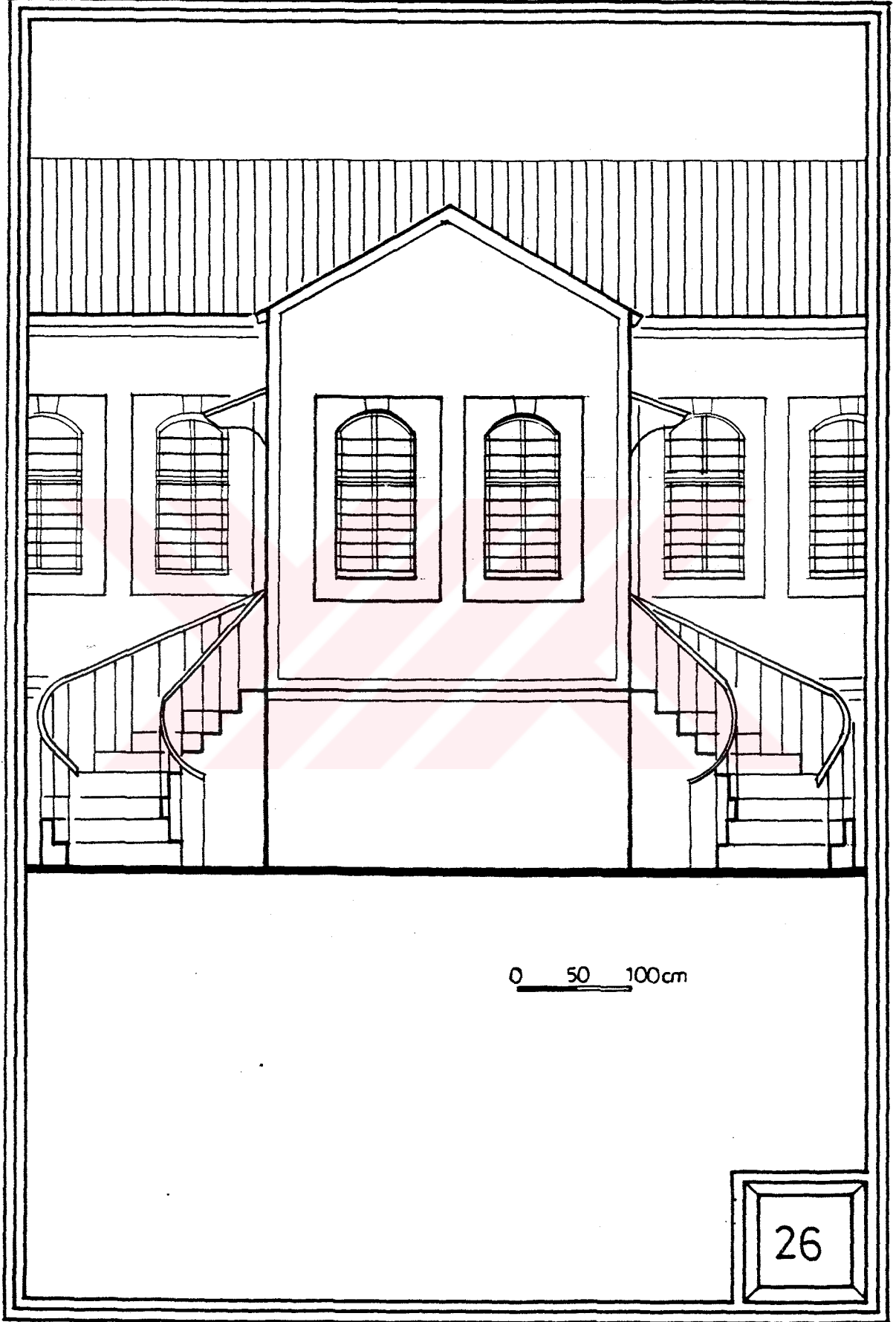

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Kapı yanında pencere
- Süsleme Öğeleri : Kapı sövesinde kilit taşı

Tablo 4'ün Devamı

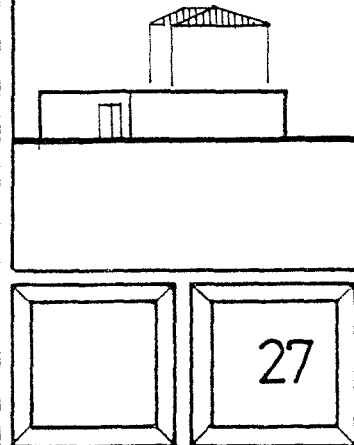

ORTAHISAR MAHALLESİ

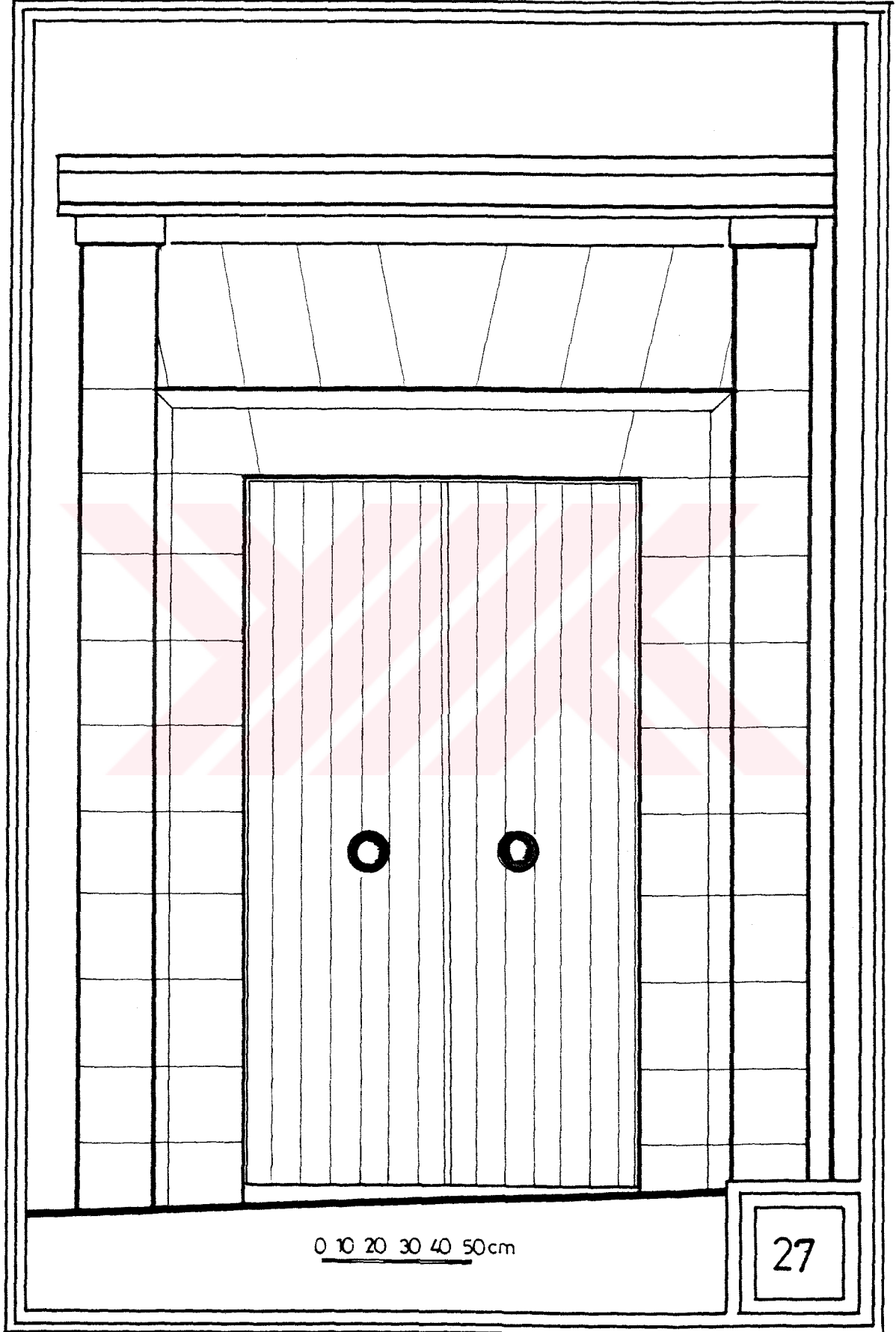

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme Öğeleri : Pilastr

Tablo 4'ün Devamı

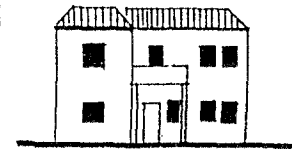

ORTAHIŞAR MAHALLESİ

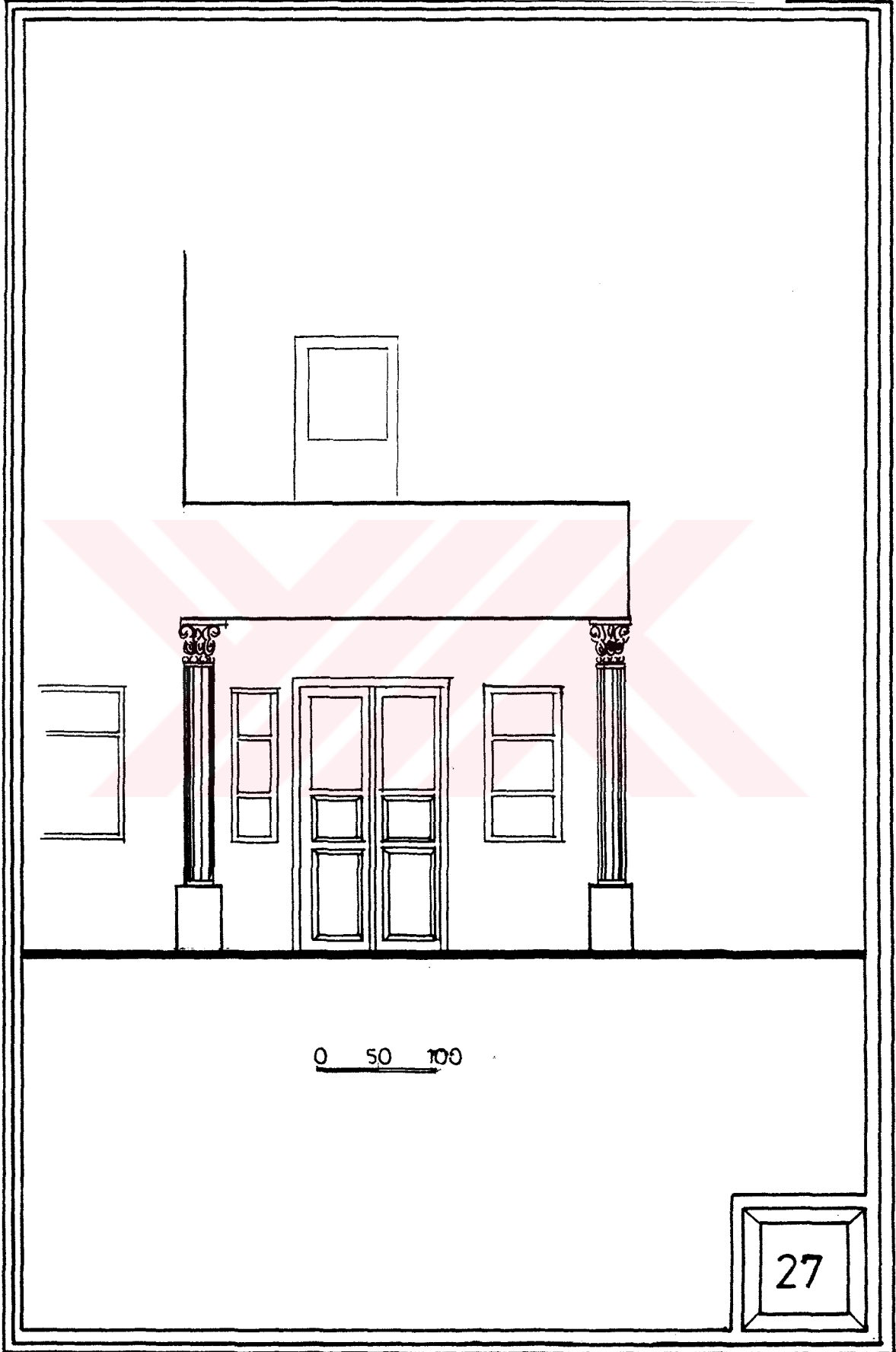
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu çıkma
- Aydınlık : Yok
- Süsleme Öğeleri : Yok

27

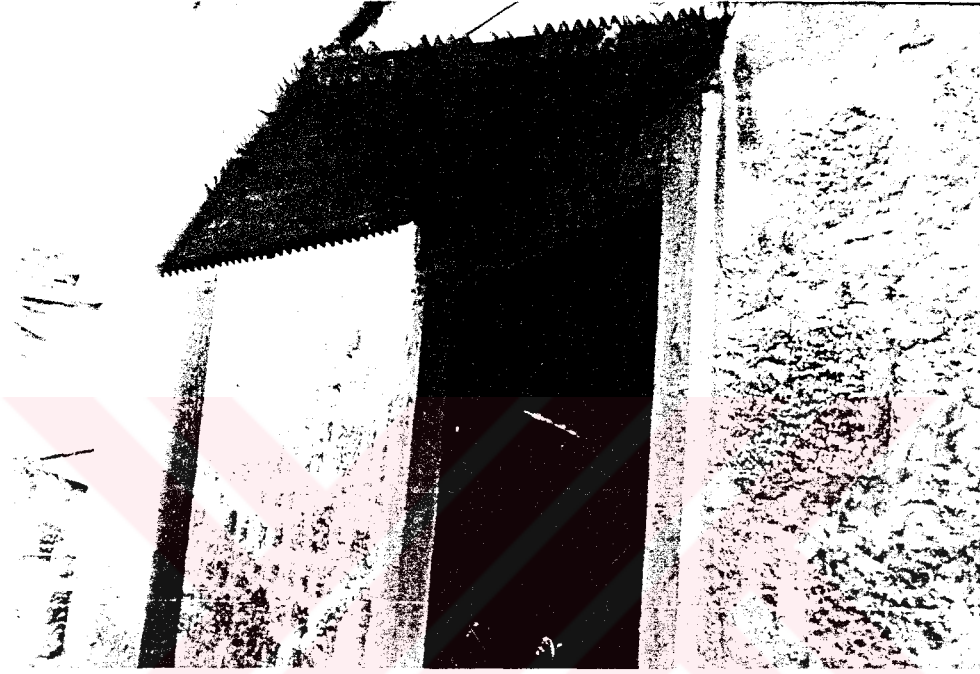
Tablo 4'ün Devamı

Tablo 4'ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

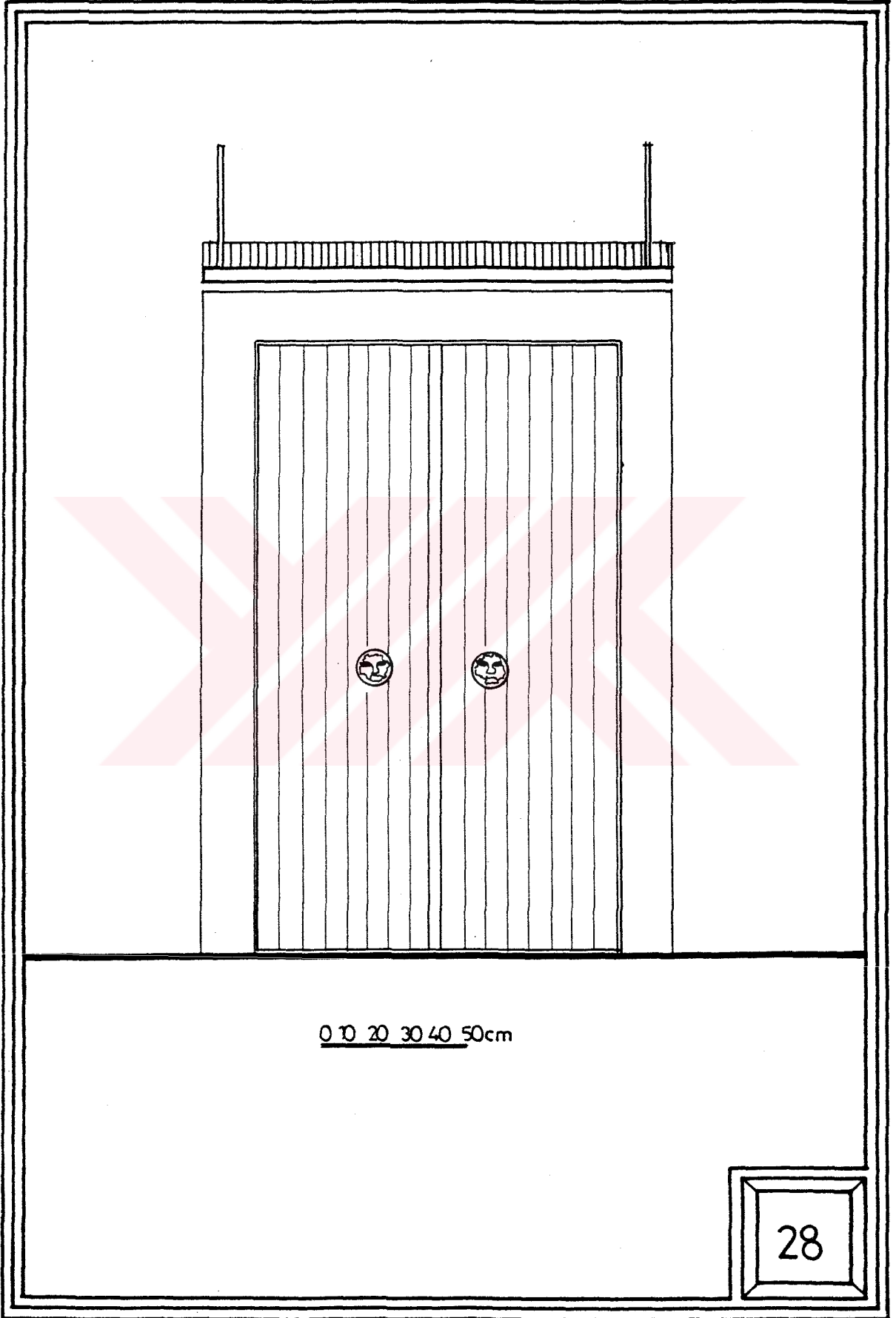
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Yok
- Süsleme Öğeleri : Kapı çekeceğinde iki tane aslan başı

28

Tablo 4'ün Devamı

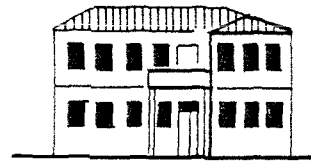
Tablo 4'ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

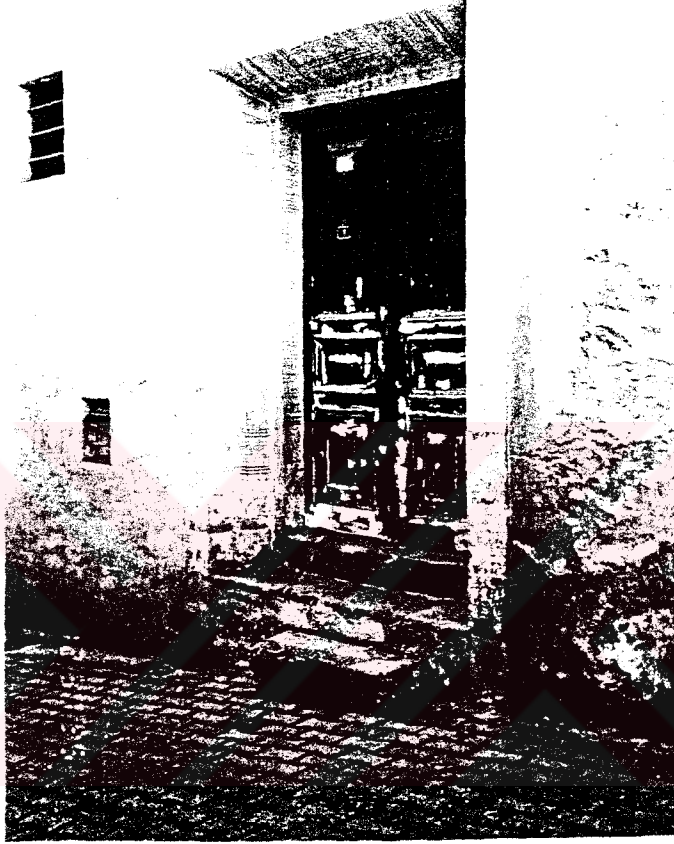
- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu açık çıkma
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 4'ün Devamı

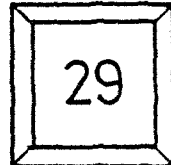
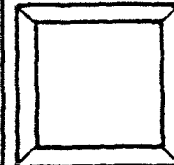
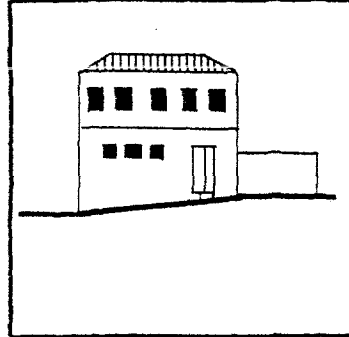

ORTAHISAR MAHALLESİ

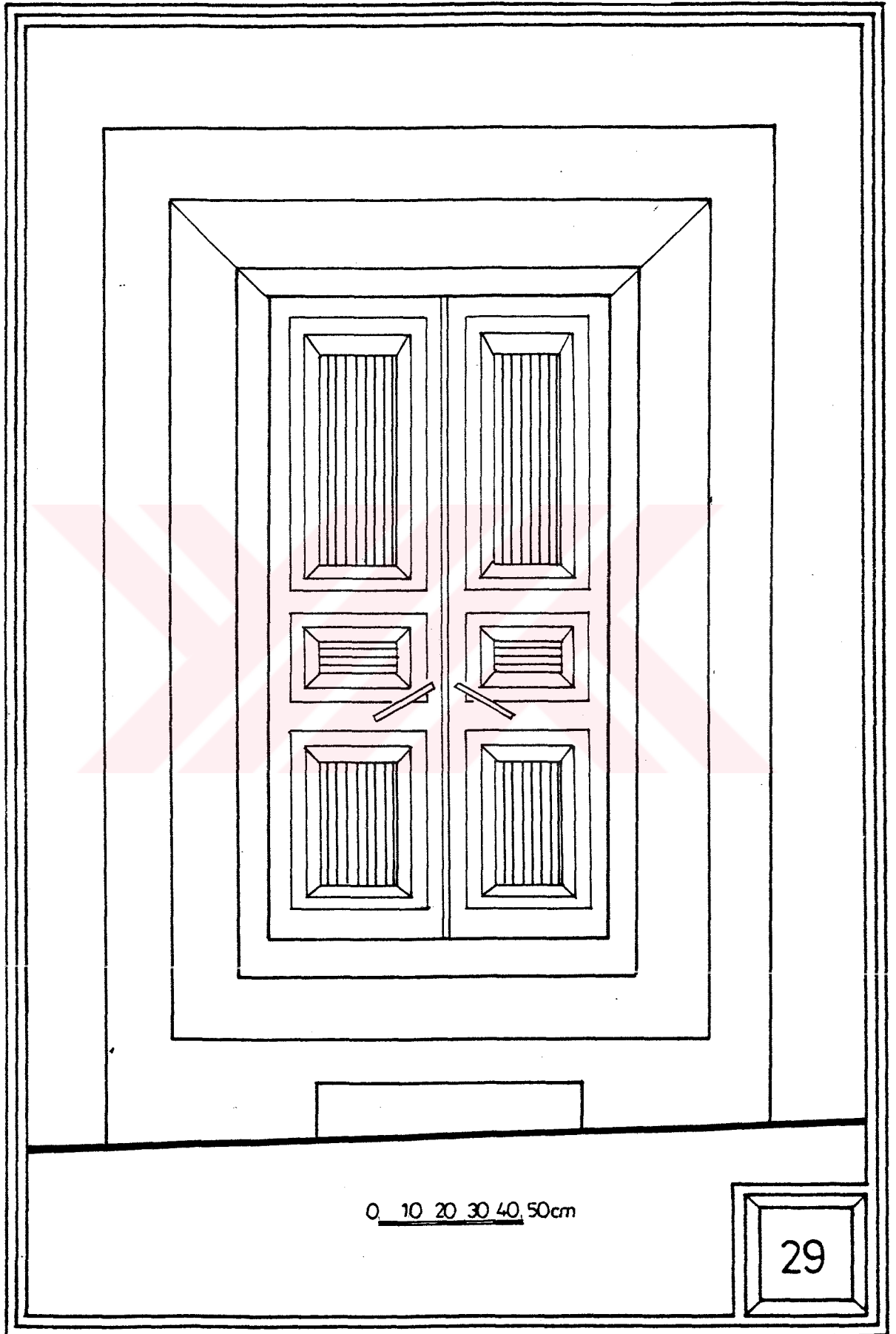

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Yanda
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

Tablo 4'ün Devamı

0 10 20 30 40 50cm

29

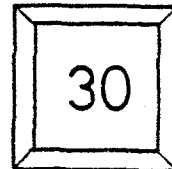
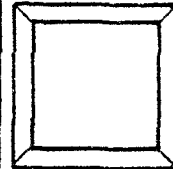
Tablo 4'ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

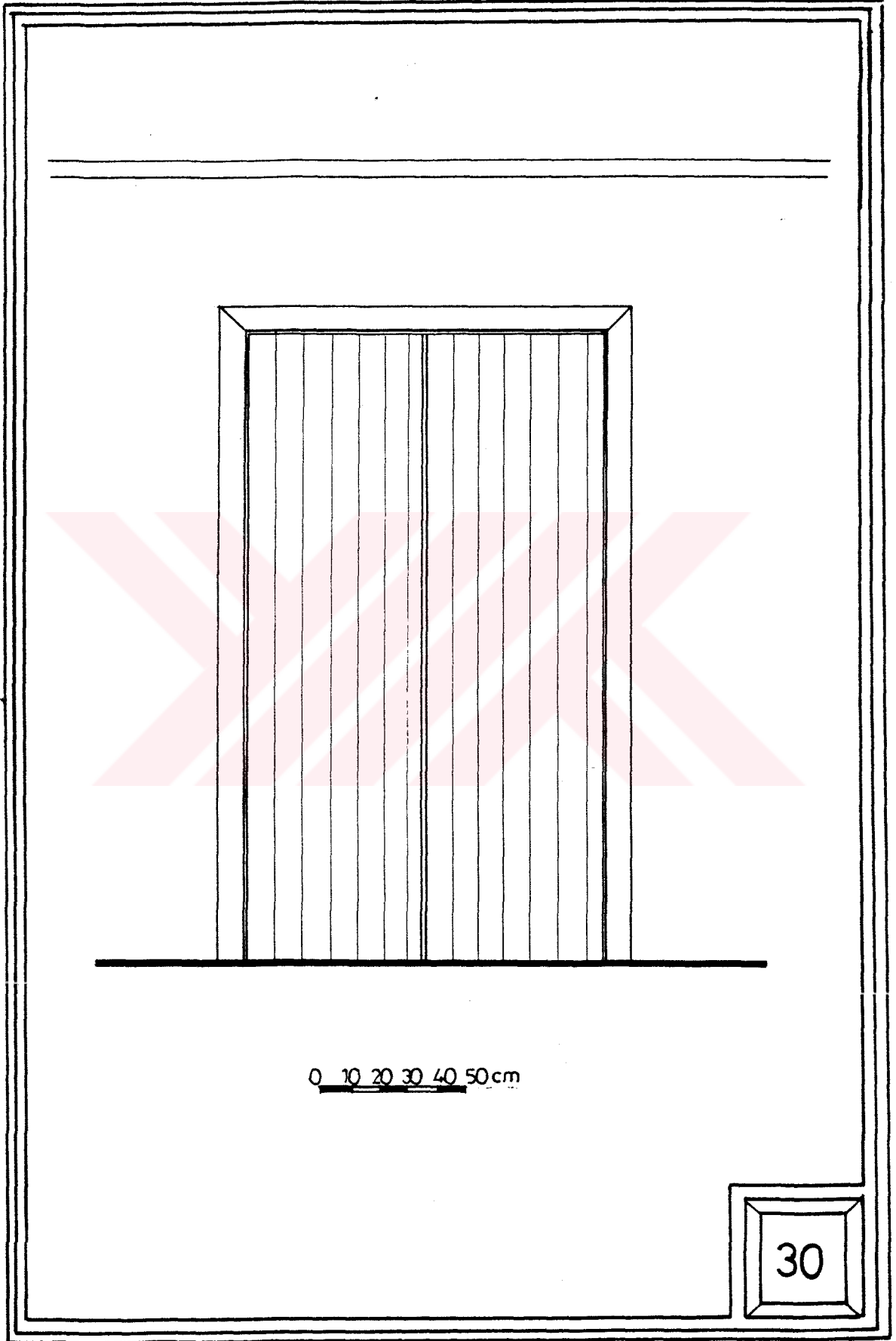

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Sade

Tablo 4' ün Devamı

Tablo 4'ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu çıkma
- Aydınlık : Kapı kanadında ve kapı yanında pencere
- Süsleme öğeleri : Sade

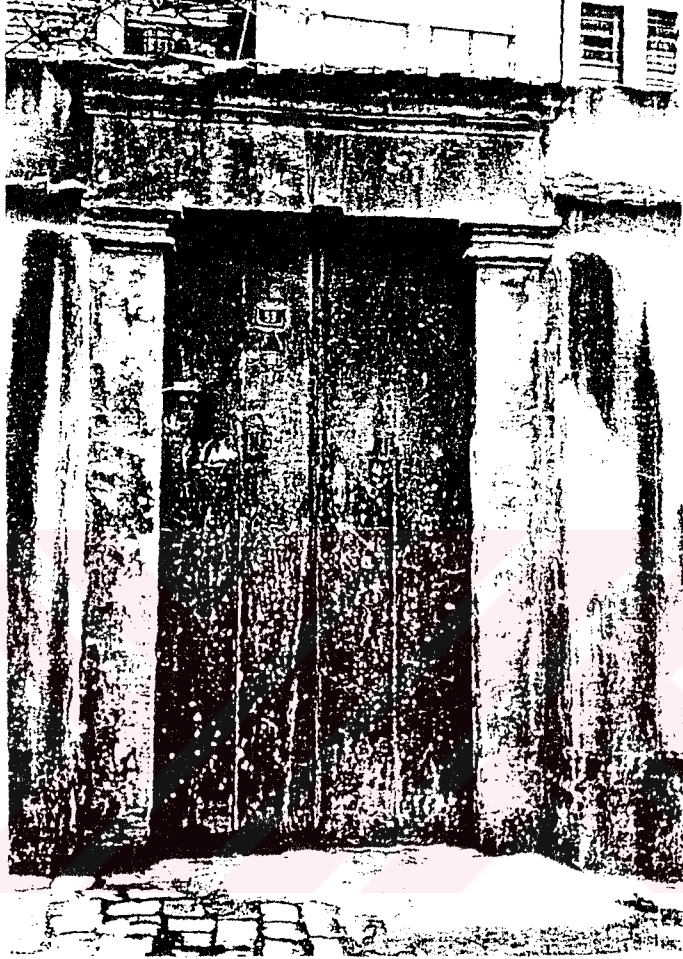

30

Tablo 4'ün Devamı

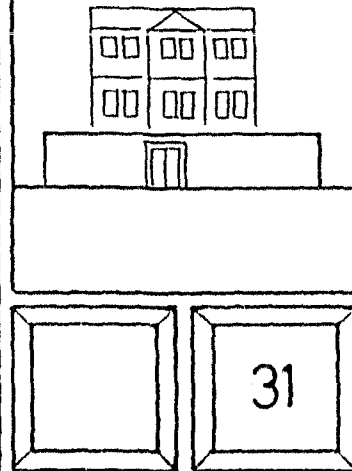

TERKE MAHALLESİ

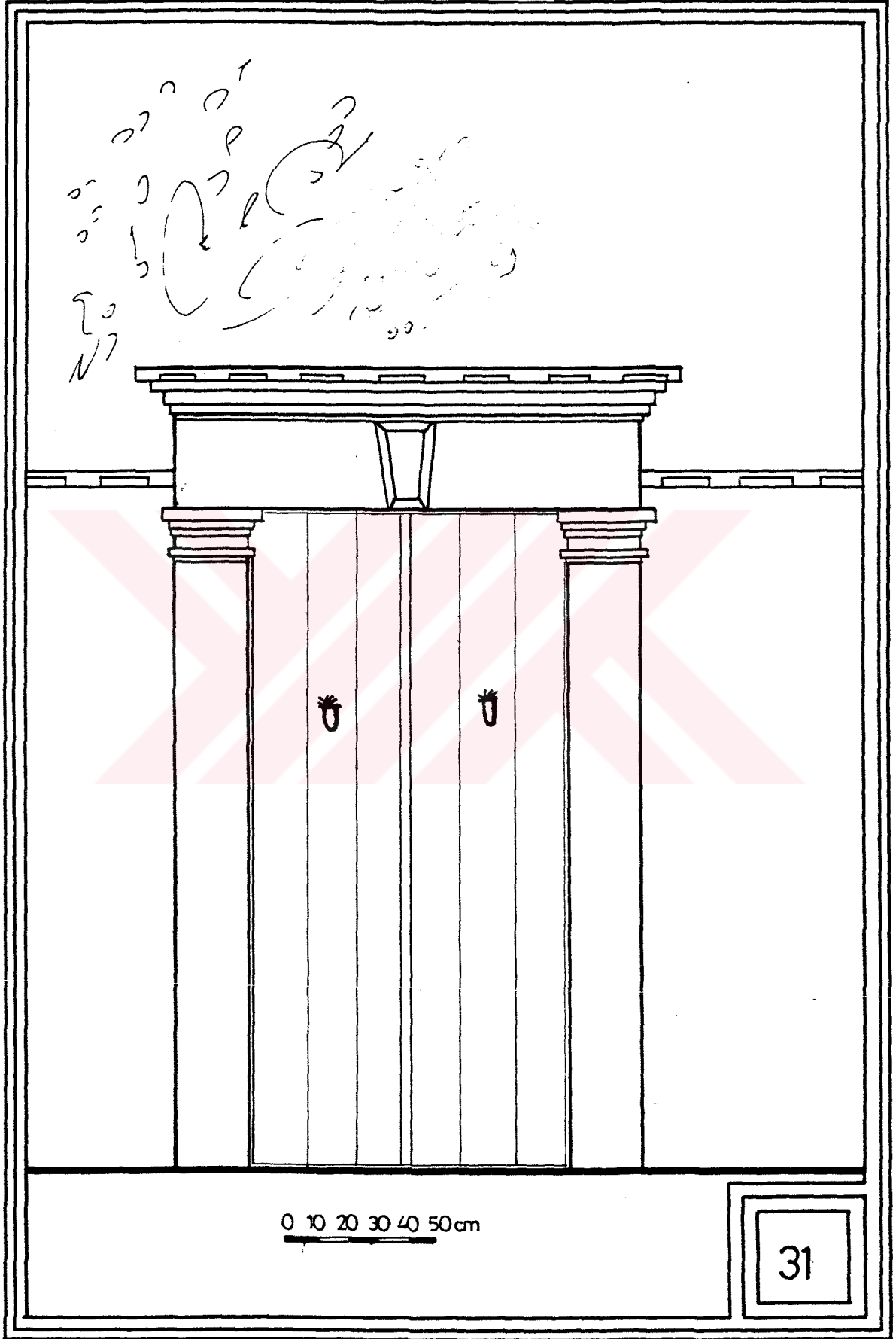

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

Tablo 4' ün Devamı

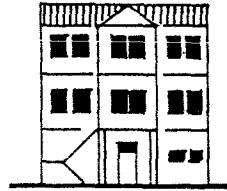
Tablo 4'ün Devamı

TEKKE MAHALLESİ

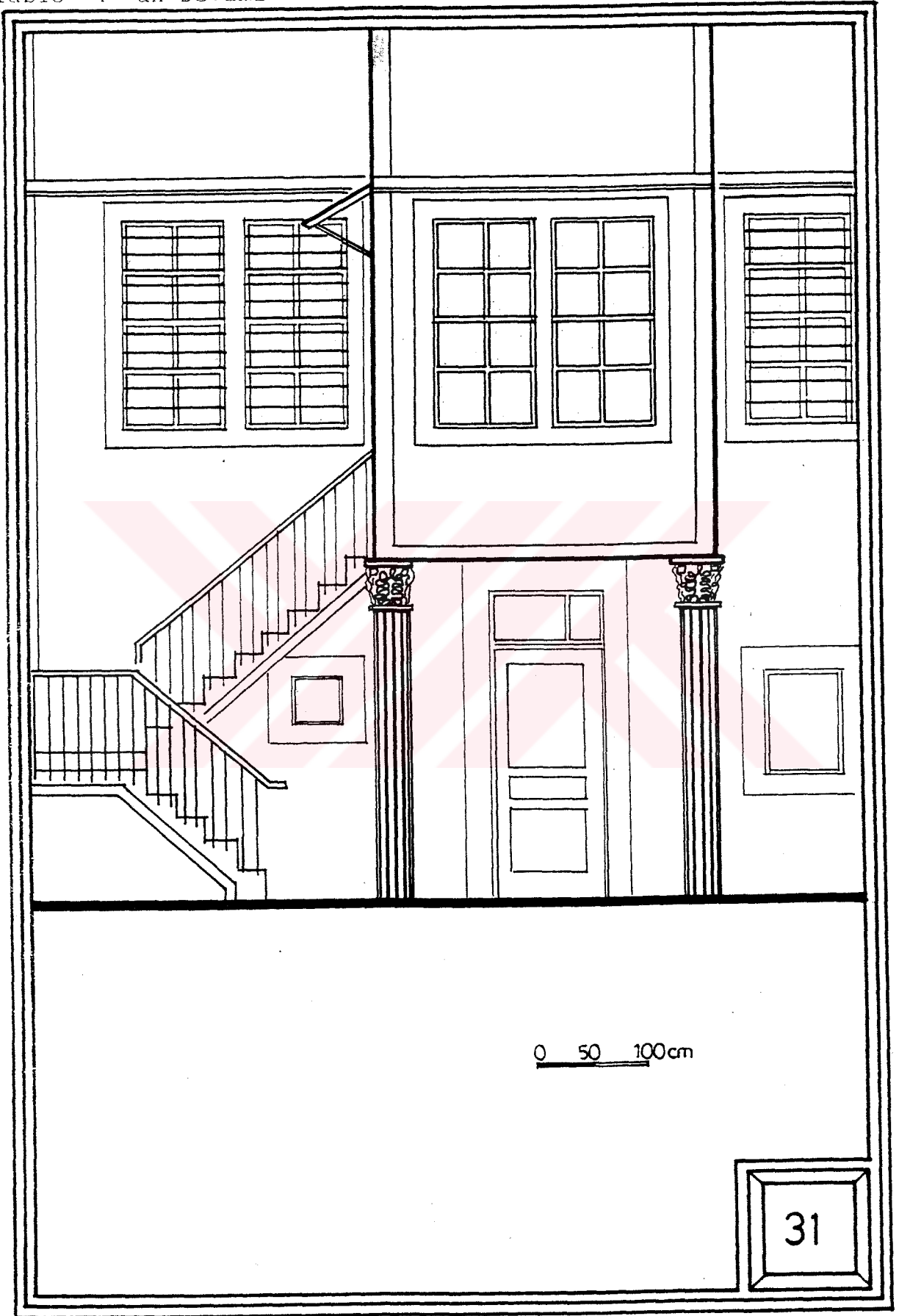
GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu çıkma
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme Öğeleri : Yok

31

Tablo 4' ün Devamı

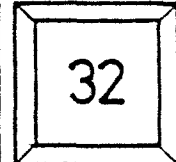
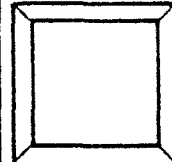
Tablo 4'ün Devamı

PAZARKAPI MAHALLESİ

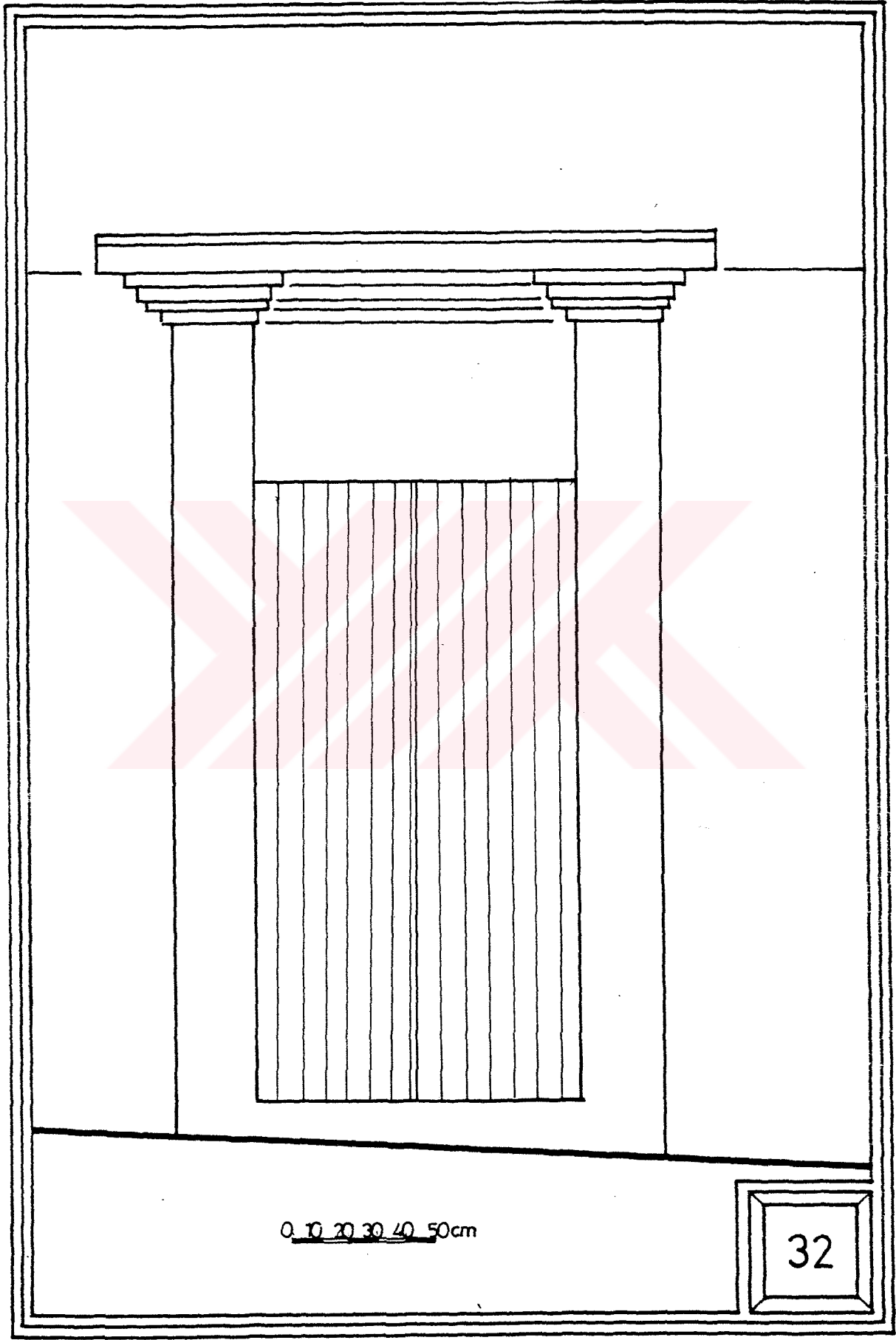

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Saçak
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

Tablo 4' ün Devamı

0 10 20 30 40 50cm

32

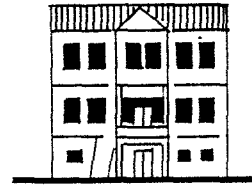

PAZARKAPI MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik süsleme
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu çıkma
- Aydınlık : Kapı yanlarında ve üzerinde pencere
- Süsleme öğeleri : Kilit taşı, kapı üzerinde süsleme

Tablo 4'ün Devamı

0 50 100cm

32

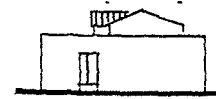
Tablo 4' ün Devamı

ORTAHISAR MAHALLESİ

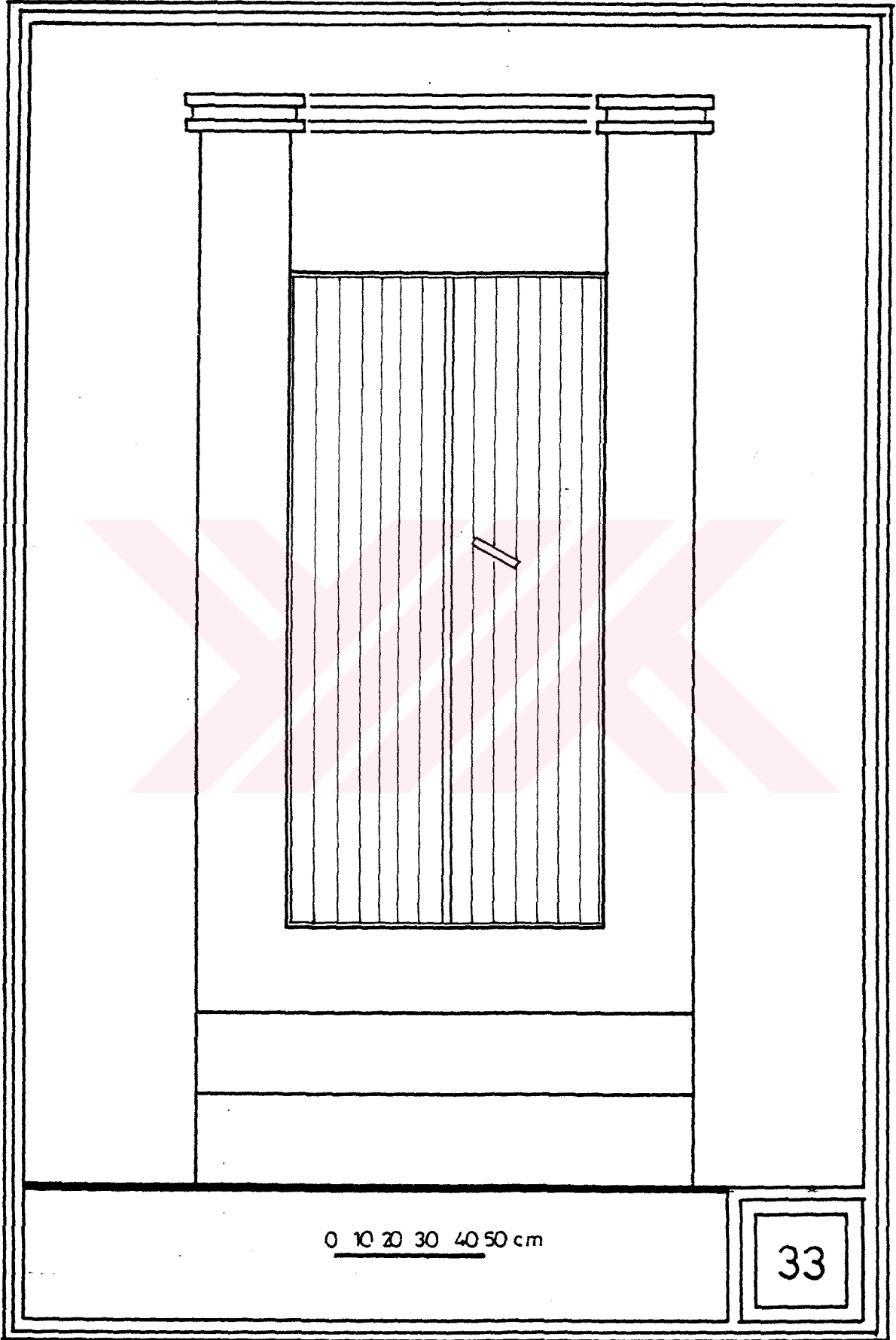

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Bahçe kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Yok
- Süsleme öğeleri : Pilastr

33

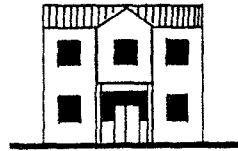

ORTAHISAR MAHALLESİ

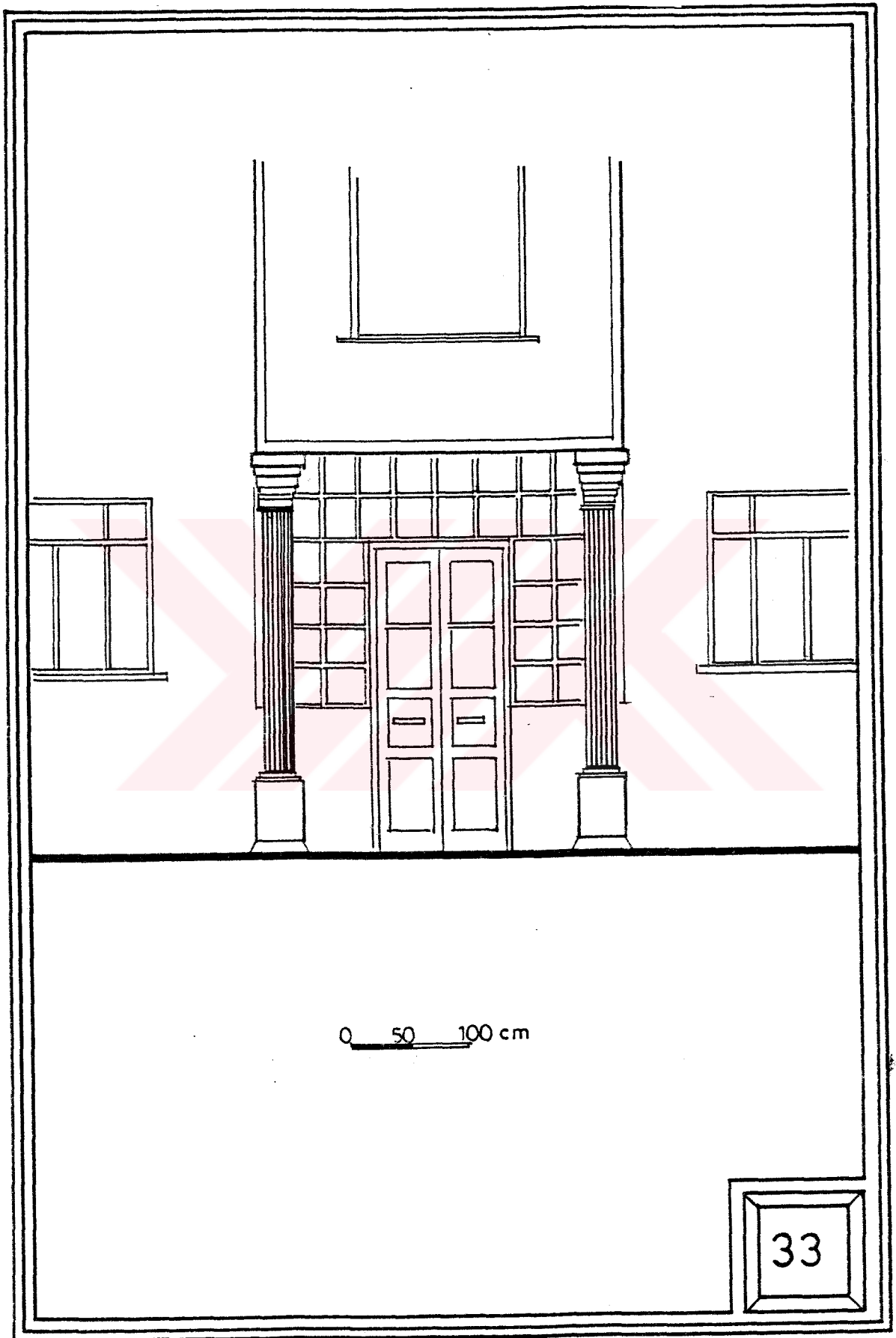

GENEL ÖZELLİKLER

- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Sade
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Ahşap
- Sövede Kullanılan Malzeme : Yok
- Kapı Üstü Elemanı : Sütunlu çıkma
- Aydınlık : Kapı kanadı, yanları ve üzerinde pencere
- Süsleme öğeleri : Yok

Tablo 4'ün Devanı

0 50 100 cm

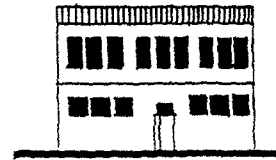
33

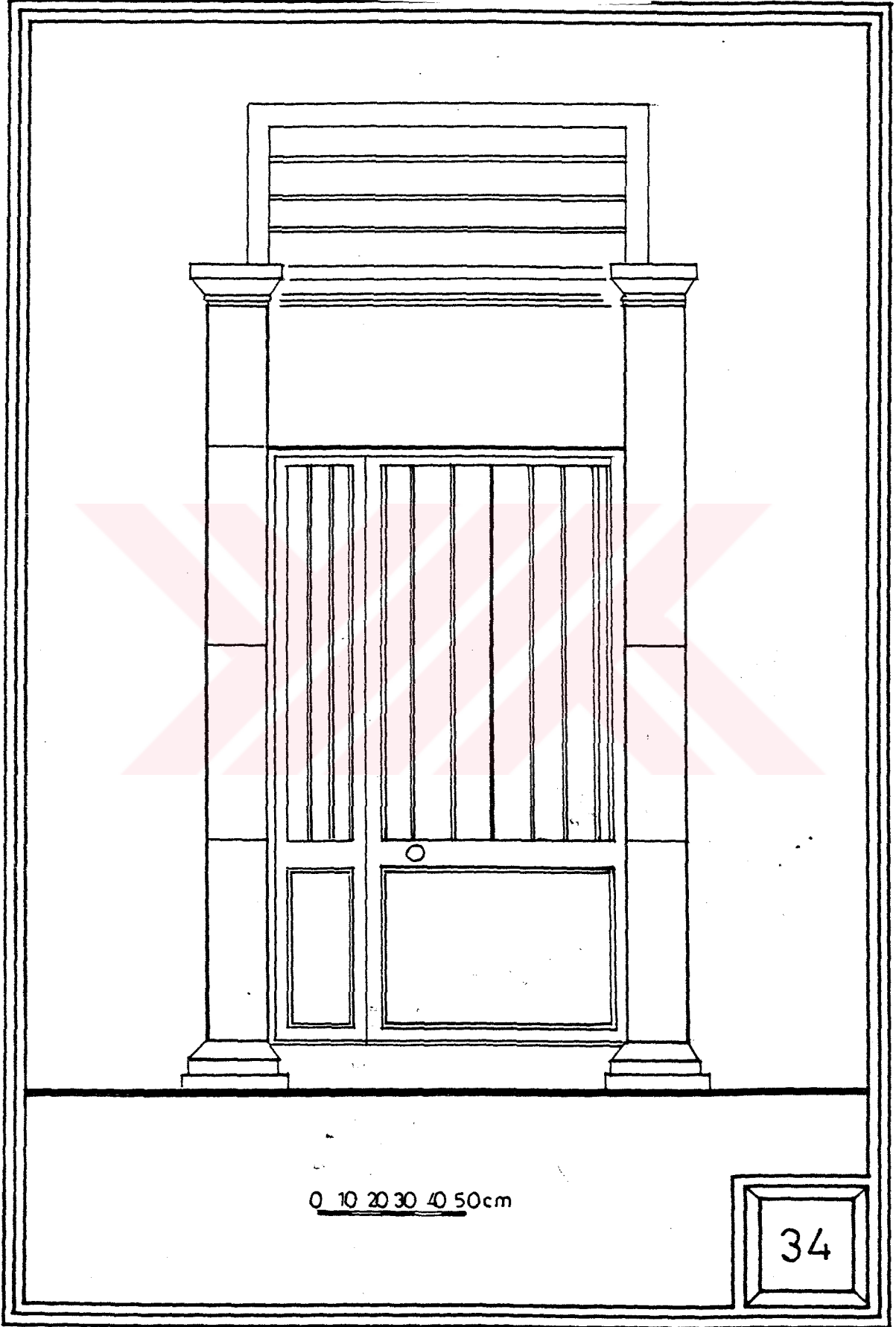
GÜLBAHAR HATUN MAHALLESİ

GENEL ÖZELLİKLER

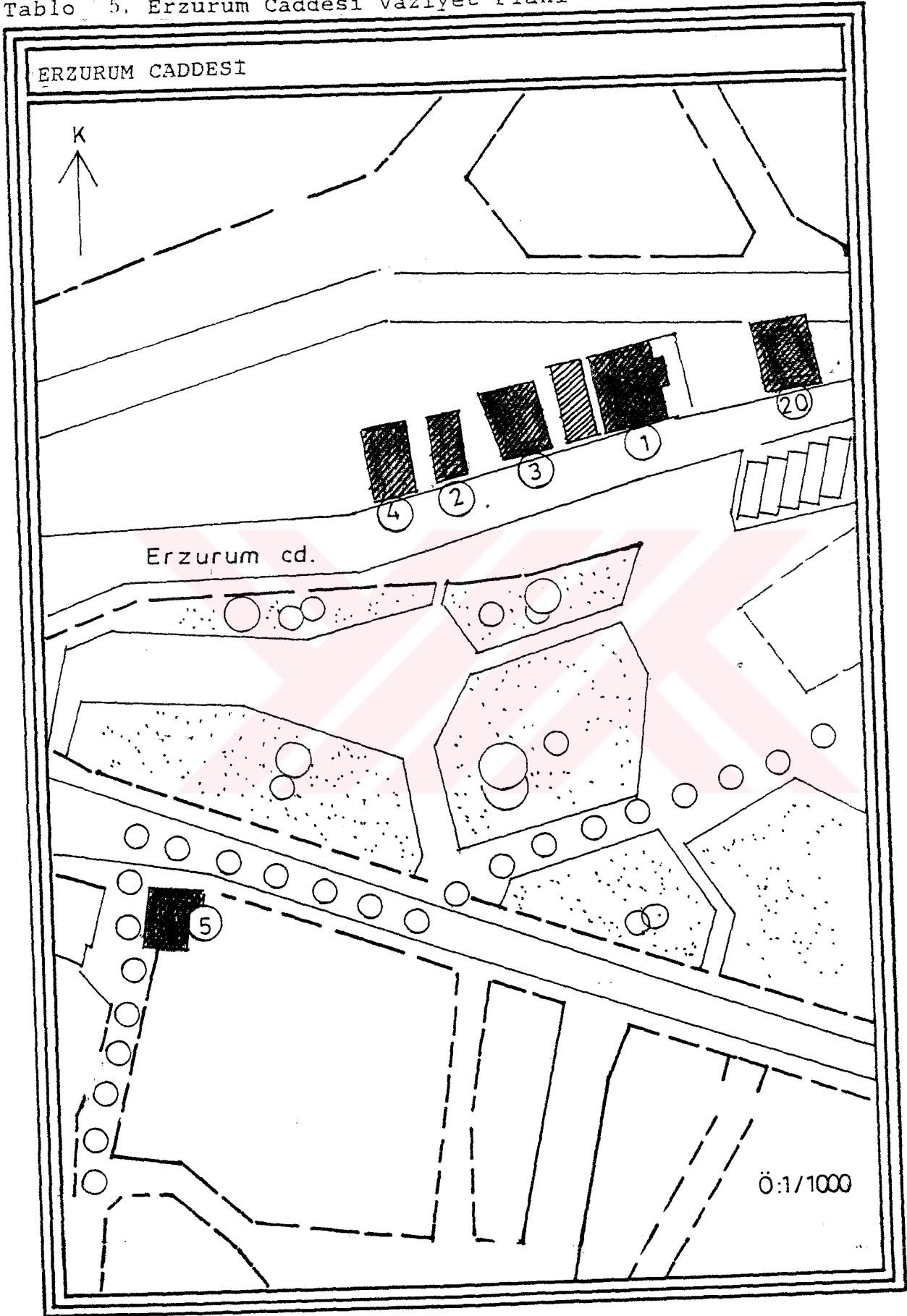
- Kapının Cephedeki Konumu : Ortada
- Kapı Tipi : Konut kapısı
- Kapıdaki Süsleme : Geometrik motif
- Kapıda Kullanılan Malzeme : Demir
- Sövede Kullanılan Malzeme : Taş
- Kapı Üstü Elemanı : Yok
- Aydınlık : Kapı üstünde pencere
- Süsleme öğeleri : Pilastr

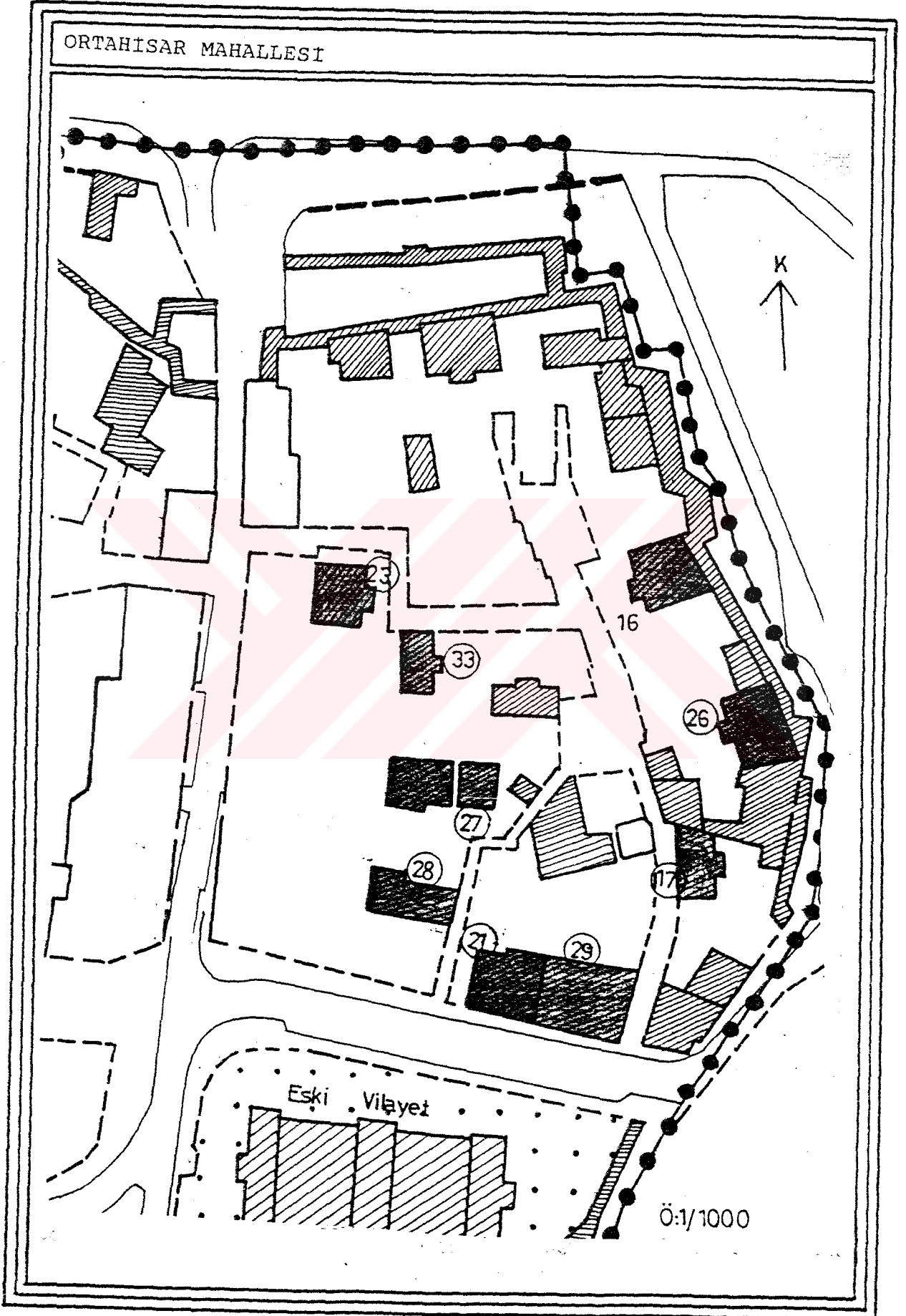

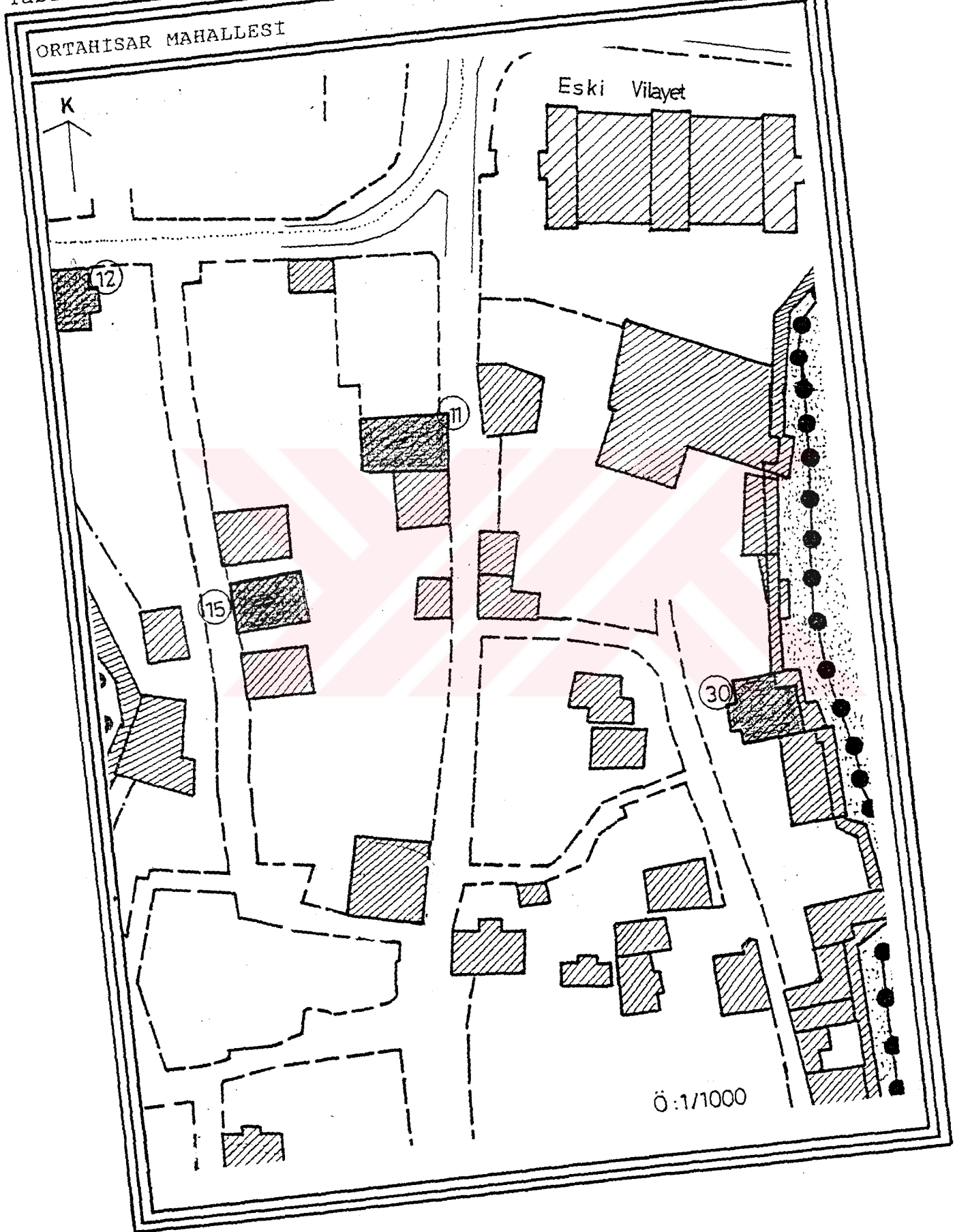
Tablo 5. Erzurum Caddesi Vaziyet Planı

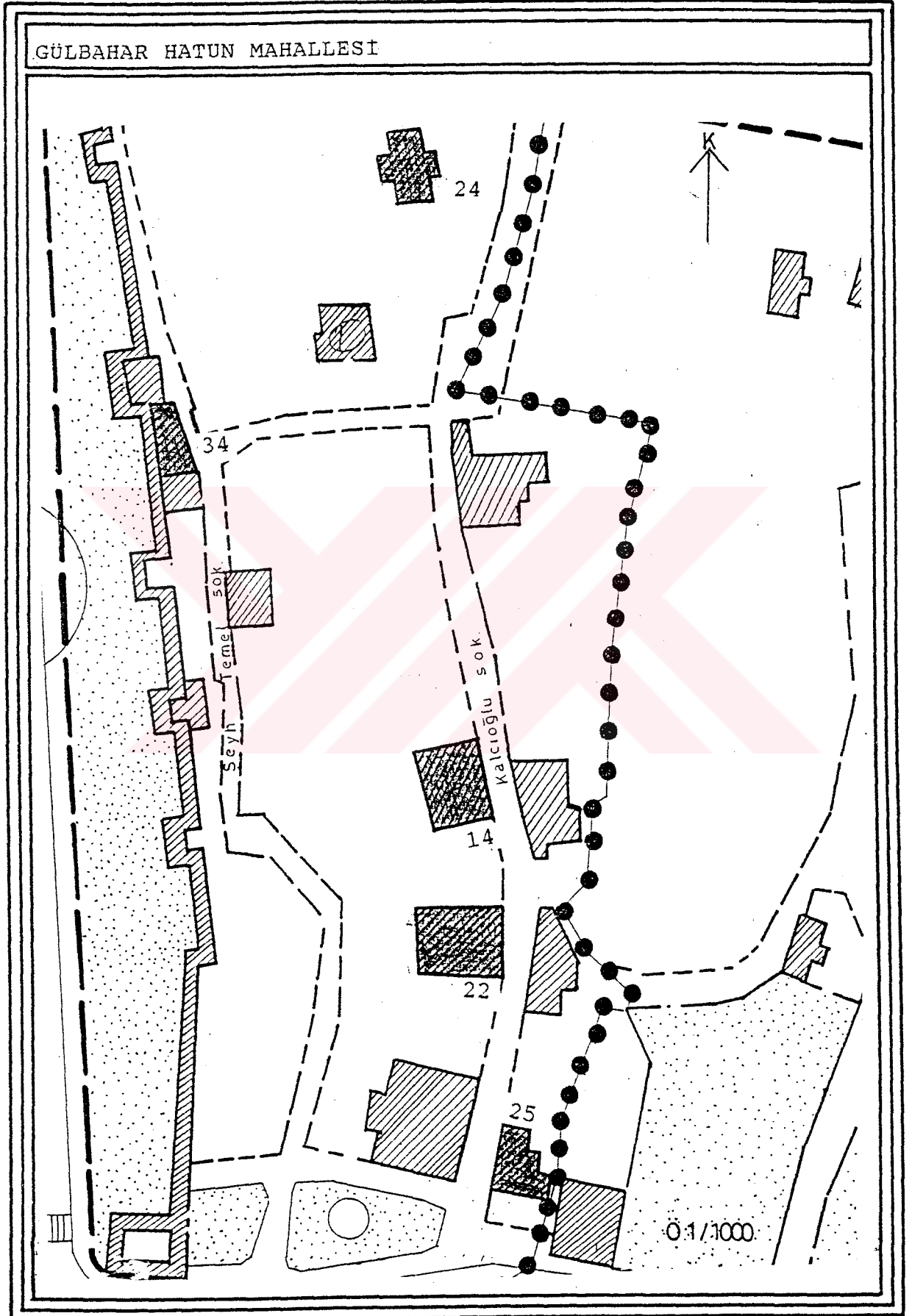
Tablo 6. Ortahisar Mahallesi

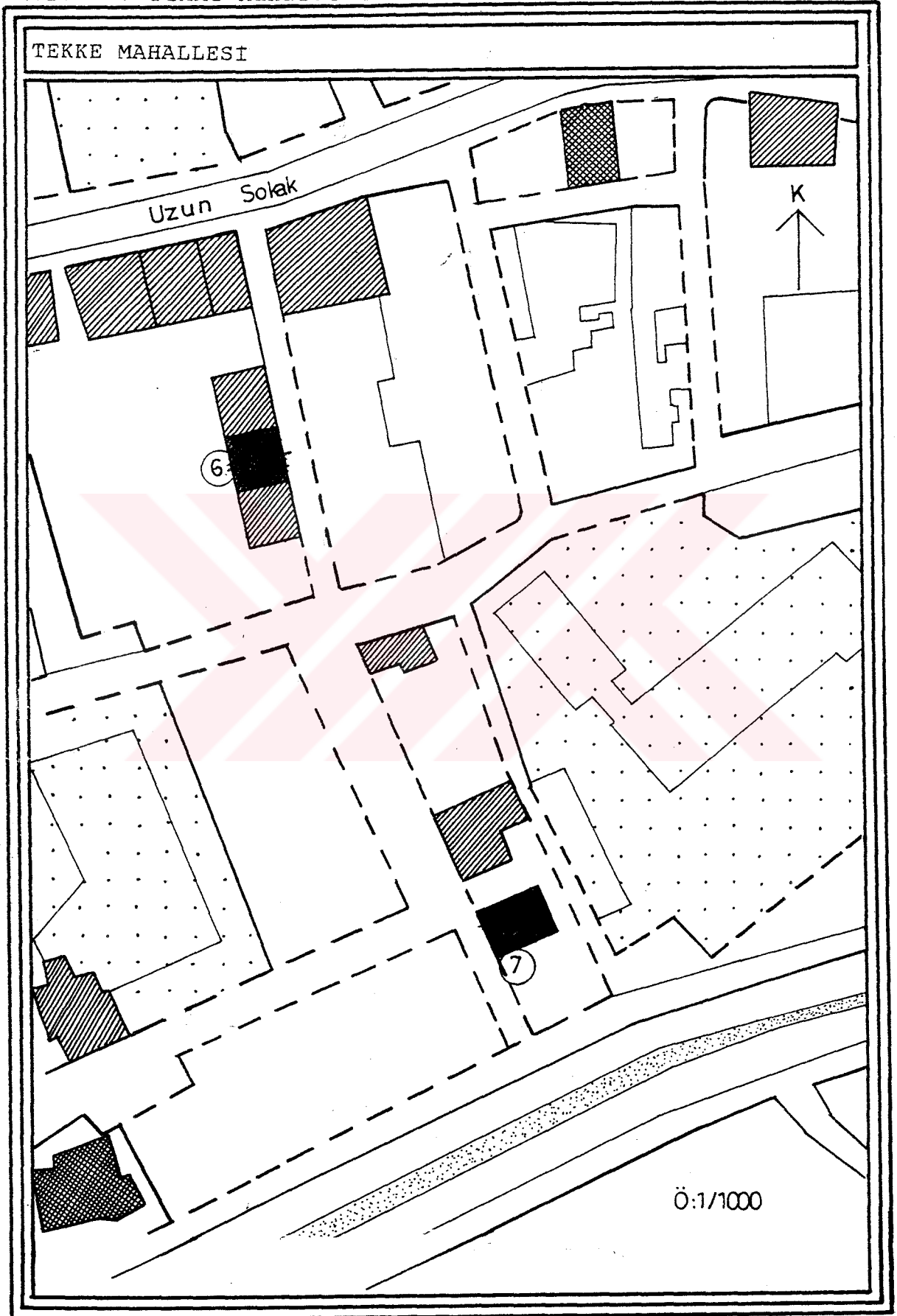
Tablo 7. Ortahisar Mahallesi

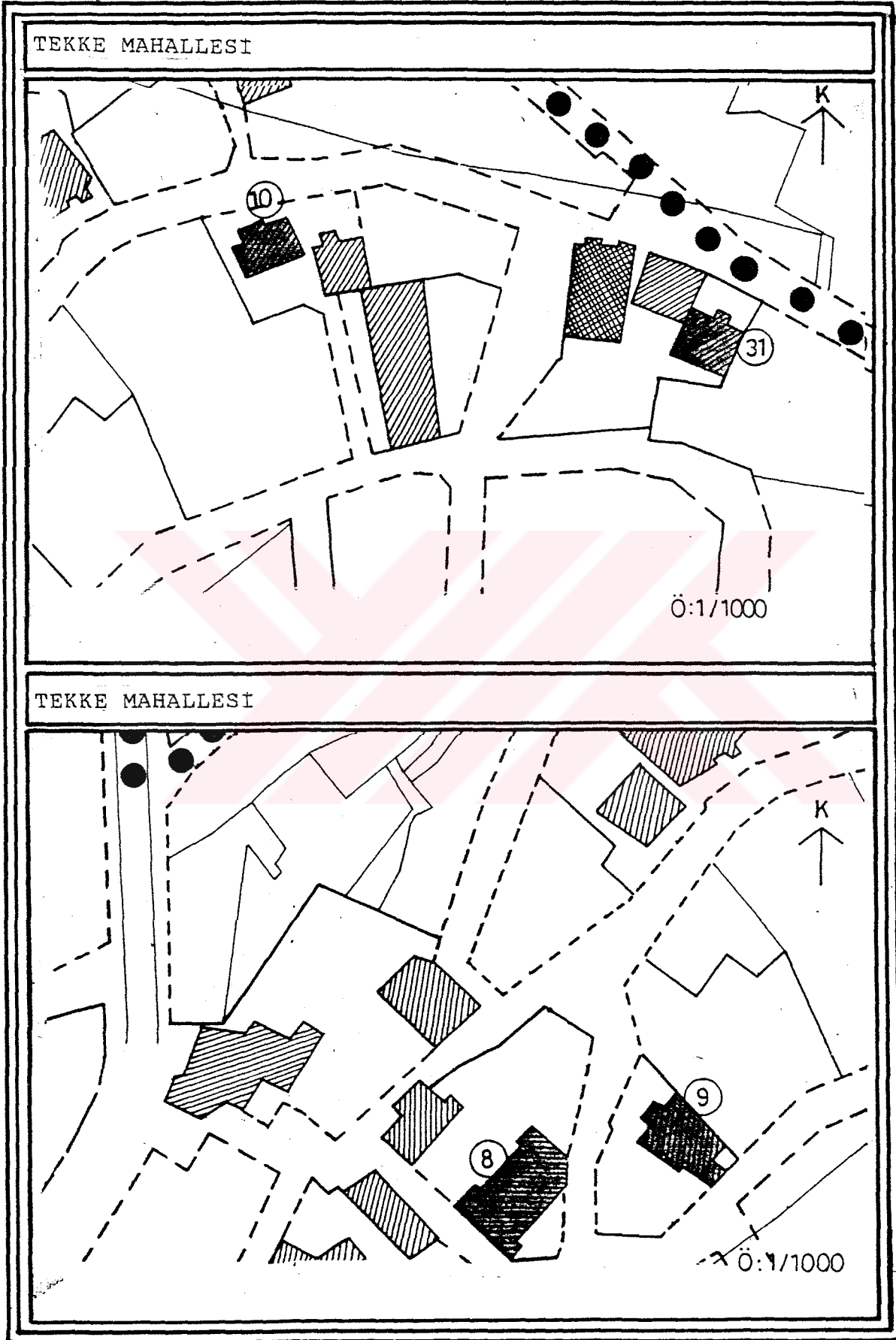
Tablo 8. Gülbahar Hatun Mahallesi

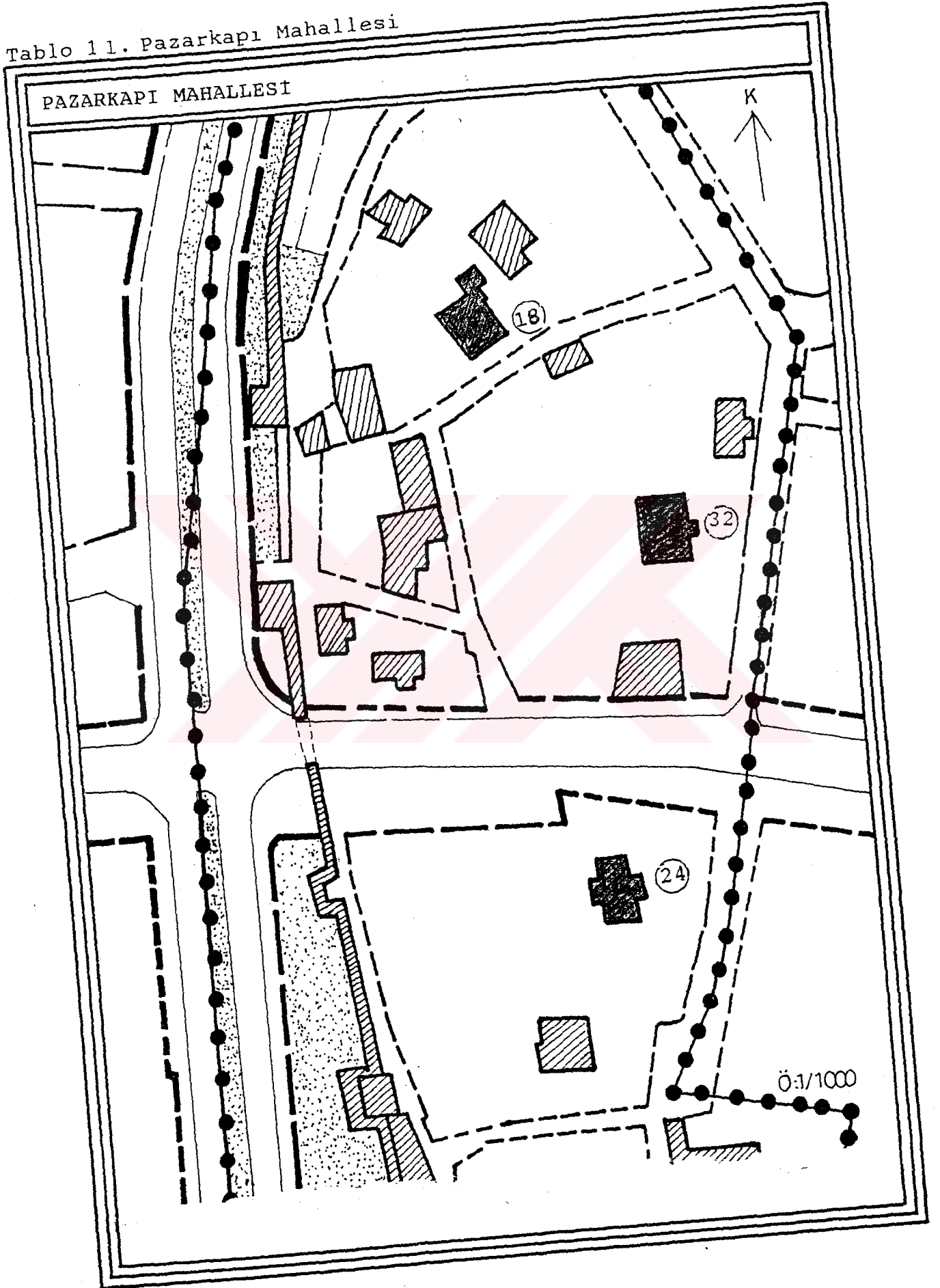
Tablo 9. Tekke Mahallesi

Tablo 10. Tekke Mahallesi

Tablo 11. Pazarkapı Mahallesi

3. BULGULAR

İncelenen 34 konutun giriş kapıları işlevsel olarak iki kısımda ele alınmıştır.

. Bahçe kapısı,

. Konut kapısı ele alınmış 34 konutta yer alan örnekler;

1-16 Rum konut tipi -16 konut

17-23 Osmanlı konut tipi- 7 konut

24-34 Melez konut tipi -11 konut

olarak belirlenmiştir.

Konut tiplerine bağlı olarak kapı boyutları aşağıda tabloda verilmiştir, (Tablo 12).

İncelenen örneklerde geleneksel Osmanlı konut sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu da Osmanlı konutunun ana yapı malzemesinin ahşap olması nedeniyle günümüze çok sayıda Osmanlı evinin gelmesini engellemiştir. Diğer bir etken bir sonraki uygarlığın bir öncekini yok etmesidir.

3.1. GİRİŞLERİN KONUM VE CEPHE DÜZEYİNDE İNCELENMESİ

Trabzon kentsel alanında geleneksel konutların girişleri işlevsel açıdan;

. Bahçeli,

. Bahçesiz olmak üzere ikiye ayrılır.

. Bahçeli Kent Konutları

Bahçeli kent konutları konumlarına göre üç grupta toplanabilir: (Tablo 13)

- Binanın ve bahçe kapısını yolla bağlantısı: Bina cephesi yolla bağlantılıdır. Fakat konut girişi yandaki bahçe kapısından sağlanır,

Tablo 12. Geleneksel Konutta Kapı Boyutları

Konut No	Konut Tipi	Kapı	En/Boy	Konut	Kullanılan Kat	Açıklama
1	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	130/ 230	Çift	Zemin + Birinci	
1	Rum Konutu	Konut Kapısı	110/ 230	Çift	Zemin + 1	
2	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 220	Çift	Zemin	
3	Rum Konutu	Konut Kapısı	-	-	Zemin + 2	Konut kapısına ulaşamadı
3	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 230	Çift	Birinci+ ikinci	
3	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 220	Çift	Zemin	
4	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 230	Çift	Zemin + 1	
5	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 220	Çift	Zemin + 1	
6	Rum Konutu	Konut Kapısı	110/ 220	Çift	Zemin + 1	
7	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 190	Çift	Zemin + 1	
7	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 220	Çift	Zemin + 1	
8	Rum Konutu	Konut Kapısı	110/ 230	Çift	Zemin + 1	
9	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	140/ 230	Çift	Zemin + 2	
9	Rum Konutu	Konut Kapısı	130/ 220	Çift	Zemin + 2	
10	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	130/ 230	Çift	Zemin + 1	
10	Rum Konutu	Konut Kapısı	130/ 220	Çift	Zemin + 1	
11	Rum Konutu	Konut Kapısı	100/ 210	Çift	Zemin + 2	
12	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	130/ 230	Çift	Zemin + 2	

12	Rum Konutu	Konut Kapısı	-	-	Zemin + 2	Konut kapısına ulaşamadı
13	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	120/ 220	Çift	Zemin + 2	
13	Rum Konutu	Konut Kapısı	120/ 220	Çift	Zemin + 2	
14	Rum Konutu	Konut Kapısı	120/ 220	Çift	Zemin + 2	
14	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	130/ 230	Çift	Zemin + 2	
15	Rum Konutu	Konut Kapısı	110/ 230	Çift	Zemin + 1	
16	Rum Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 2	
16	Rum Konutu	Konut Kapısı	120/ 220	Çift	Zemin + 2	Tadilat görmüş
17	Osm. Konutu	Konut Kapısı	130/ 220	Çift	Zemin + 1	
18	Osm. Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 1	
18	Osm. Konutu	Konut Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 1	
19	Osm. Konutu	Konut Kapısı	110/ 220	Çift	Subasmanı + 1	
20	Osm. Konutu	Konut Kapısı	100/ 210	Çift	1	Zemin katta dükkan var
21	Osm. Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 1	
21	Osm. Konutu	Konut Kapısı	-	-	Zemin + 1	Konut Kapısına ulaşamadı
22	Osm. Konutu	Konut Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 1	
23	Osm. Konutu	Konut Kapısı	100/ 210	Çift	Zemin + 1	
23	Osm. Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 125	Çift	Zemin + 1	
24	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	110/ 210	Çift	Zemin + 2	

24	Melez Konutu	Konut Kapısı	110/220	Çift	Zemin + 2	
25	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	100/200	Çift	Zemin + 1	
25	Melez Konutu	Konut Kapısı	100/220	Çift	Zemin + 1	
26	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	110/210	Çift	Subasmanı + zemin	
26	Melez Konutu	Konut Kapısı	100/220	Çift	Subasmanı + zemin	
27	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	120/220	Çift	Zemin + 1	
27	Melez Konutu	Konut Kapısı	130/210	Çift	Zemin + 1	Tadilat görmüş
28	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	110/210	Çift	Zemin + 1	
28	Melez Konutu	Konut Kapısı	120/230	Çift	Zemin + 1	
29	Melez Konutu	Konut Kapısı	120/230	Çift	Zemin + 1	
30	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	120/210	Çift	Zemin + 1	
30	Melez Konutu	Konut Kapısı	100/210	Çift	Zemin + 1	
31	Melez Konutu	Konut Kapısı	100/210	Çift	Zemin-1+2	
31	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	120/220	Çift	Zemin + 1	
32	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	110/220	Çift	Zemin-1+2	
32	Melez Konutu	Konut Kapısı	110/220	Çift	Zemin-1+2	
33	Melez Konutu	Bahçe Kapısı	110/225	Çift	Zemin + 1	
33	Melez Konutu	Konut Kapısı	110/220	Çift	Zemin + 1	
34	Melez Konutu	Konut Kapısı	110/210	Çift	Zemin + 1	

- Bahçe kapısının yolla bağlantısı: Bina, bahçe ile yoldan tamamen koparılmıştır. Konut girişi bahçe kapısından sağlanır,
- Binanın ve bahçe kapısının yolla bağlantısı: Bu tip girişlerde binaya iki giriş söz konusudur. Birincisi binanın direk yolla bağlantılı durumu, diğeri de bahçe kapısının yolla bağlantılı durumu. Bu uygulama konutun farklı kişiler tarafından kullanılmasını amaçlamaktadır.

. Bahçesiz Kent Konutları

Bahçesiz geleneksel kent konutlarında girişler direkt olarak yolla bağlantılıdır. Girişler binanın cephe düzeyinde ele alındığında binanın;

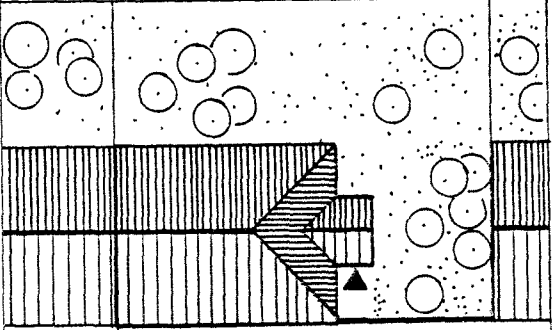

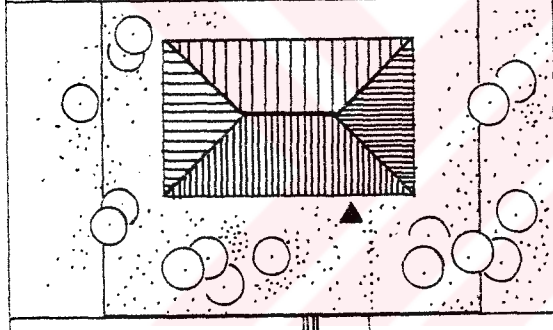
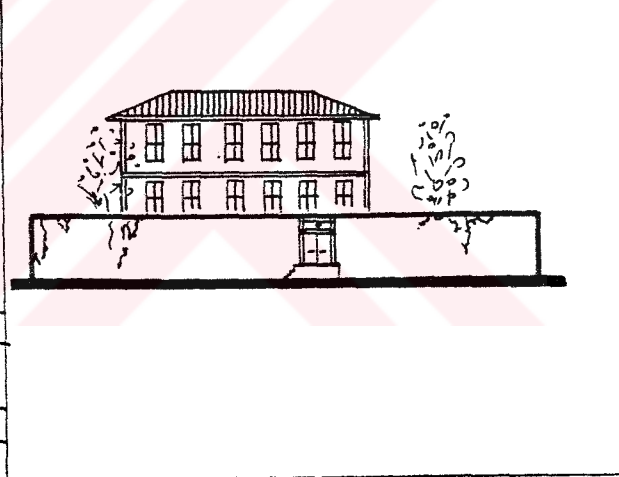
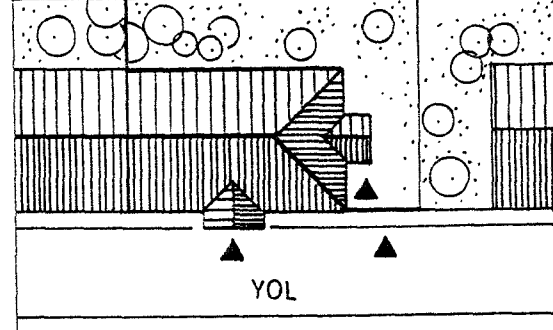
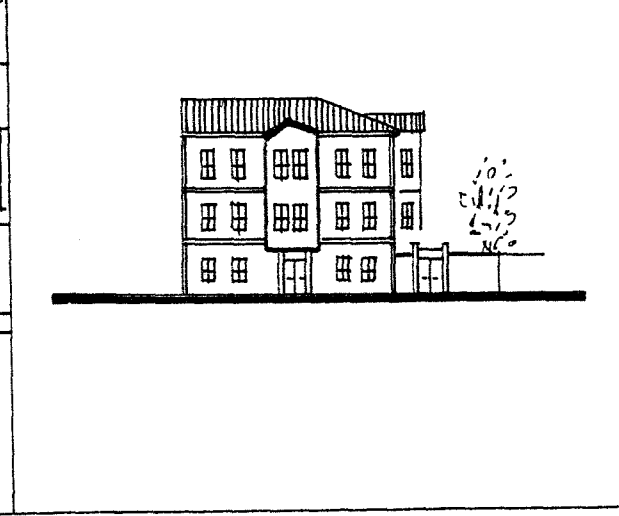
- . Sağında,
- . Solunda,
- . Ortasında yer aldığı görülür, (Tablo 13).

3.2. CEPHEDE KAPININ PENCERE İLE KONUMU

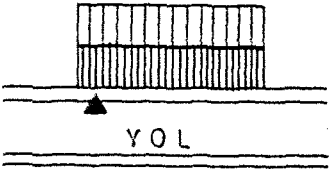
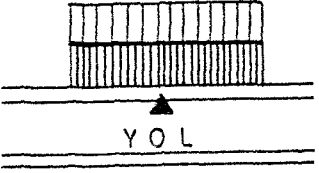
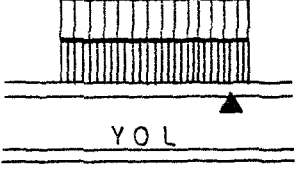
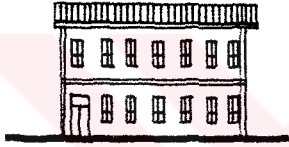
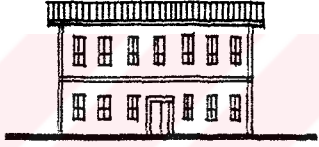
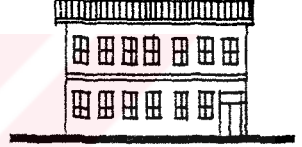
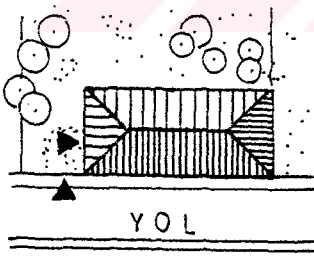
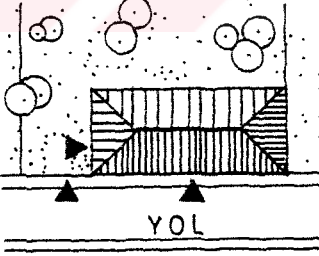
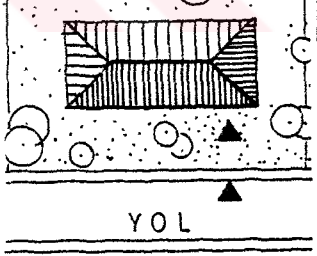
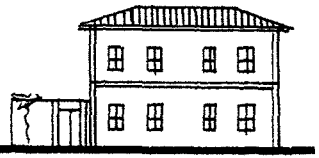
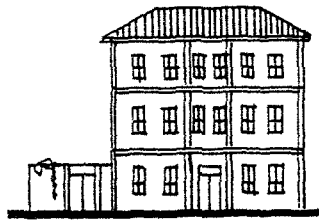
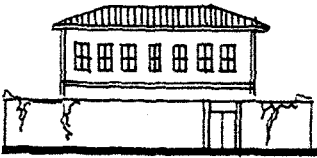
Geleneksel kent konutlarında gün ışığından yararlanmak oldukça önemlidir. Bu yüzden giriş hollerinin aydınlatılması geleneksel kent konutunda fazlaca yer tutmaktadır. Trabzon geleneksel kent konutlarında görülen pencere-kapı ilişkisi;

- . Kapı üstünde pencere
- . Kapının iki yanında pencere
- . Kapının hem üstünde hemde iki yanında pencere
- . Kapı penceresi
- . Cumba önünden pencere
- . Penceresiz (sade) olarak saptanmıştır, (Tablo 14).

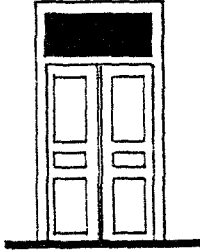
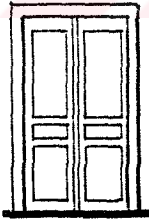
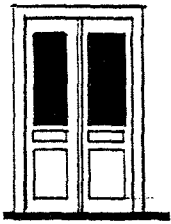
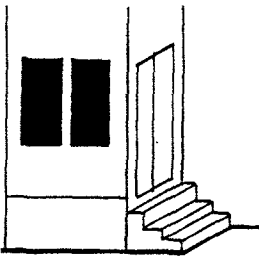
Tablo 13. Bahçeli Konutların Yol Giriş Bağlantısı

1. Binanın ve Bahçe Kapısının Yolla Bağlantısı	
 <p>YOL</p>	
2. Bahçe Kapısının Yolla Bağlantısı	
 <p>YOL</p>	
3. Binanın ve Bahçe Kapısının Bağlantısı	
 <p>YOL</p>	

Tablo 14. Girişlerin Konum Ve Cephe Düzeyinde İncelenmesi

GİRİŞLERİN KONUM VE CEPHE DÜZEYİNDE İNCELENMESİ			
	SOLDA	ORTADA	SAĞDA
BAHÇESİZ KONUT			
			
	15,17,20	4, 5, 6, 11, 19 22, 23	29
BAHÇELİ KONUT			
			
	7,8,12,21,28	3,14	9,10,13,16,18,24 25,26,27,30,31, 32,33

Tablo 15. Konut Girişlerinde Pencerenin Kapı İle İlişkisi

KONUT GİRİŞLERİNDE PENCERENİN KAPI İLE İLİŞKİSİ				
Kapı Tipi		Osmanlı	Rum	Melez
Pencere Kapı Üstünde		☒	☒	☒
		20,22	2,5,7,11	34
Pencere Kapının Üstünde ve İki Yanında		☐	☒	☒
			4,8,13,18	27,28,30,32
Pencere Kapının Üstünde ve İki Yanında Yanında		☒	☒	☒
		23	1,6,9,10,14,16	25,33
Penceresiz		☒	☒	☒
		17	15	29
Pencere Kapı Kanadında		☒	☐	☒
		18,19		25
Pencere Cumba Önünde		☐	☐	☒
				24,26,31

3.3. KONUT CEPHESİNDE GİRİŞ ÜSTÜ ELEMANLARI

Trabzon oldukça yağışlı bir iklime sahiptir. Bu yüzden Trabzon kenti geleneksel konutunda saçak önemli bir yapı elemanıdır. Bu yüzden geleneksel Trabzon kent konutlarının cephesinde saçak görevi gören elemanlar kullanılmıştır. Bunlar;

- . Kolonsuz kapalı çıkma,
- . Kolonlu açık çıkma,
- . Kolonlu kapalı çıkma,
- . Saçak,
- . Bina derinliğinin bir nevi saçak görevi görmesi

olarak belirlenmiştir.

Bu elemanlar cephede hem girişi vurgulamış hem de saçak görevi görmüşlerdir, (Tablo 16).

Bahçe girişleri ise saçaklı ve saçaksız olmak üzere iki şekilde görülmüştür.

3.4. KAPIDA KULLANILAN MALZEME

Kapıda kullanılan malzeme, kapının kendi malzemesi ve kapı sövesi olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Kapı malzemesinde ahşap ve demir malzeme kullanılmıştır. Sövenin malzemesi ise ahşap ya da taştır, (Tablo 17).

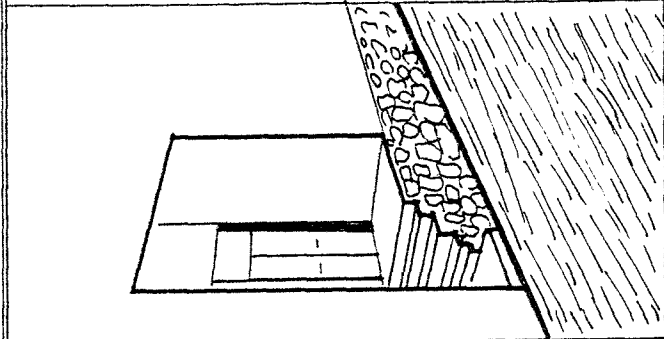
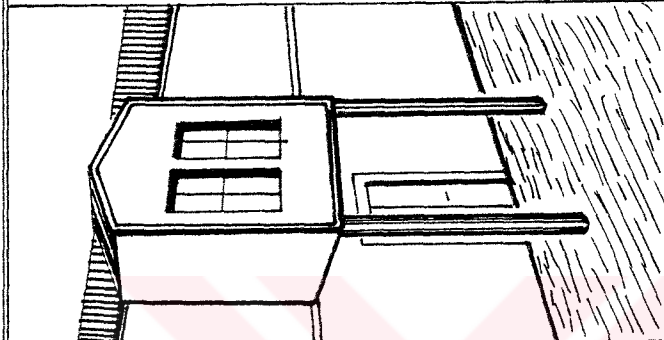
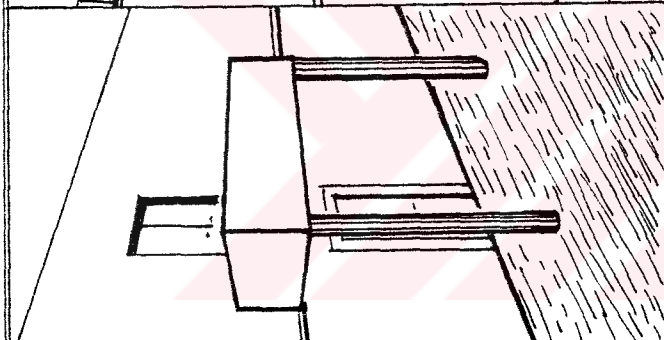
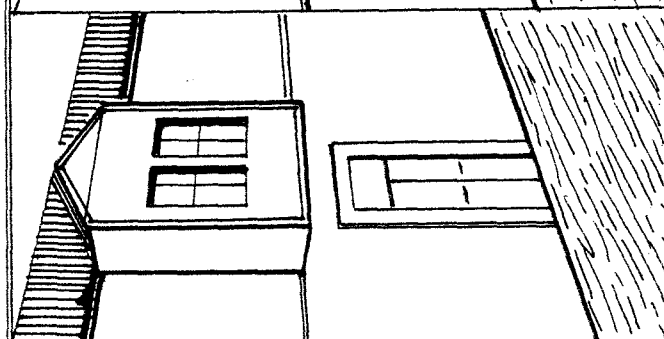
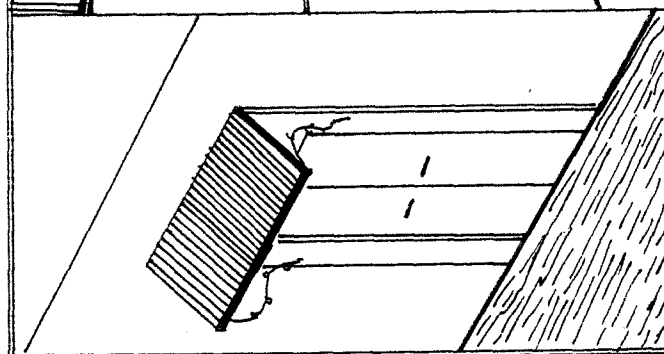
3.5. GİRİŞLERDE GÖRÜLEN SÜSLEMELER

Trabzon geleneksel kent konutlarında girişte görülen süslemeleri üç grupta toplanabilir:

- . Sütun, (Tablo 18 ,
- . Tokmak, (Tablo 19),
- . Saçaklıkta Görülen süslemeler, (Tablo 20),
- . Alınlıkta Görülen Süslemeler, (Tablo 21).

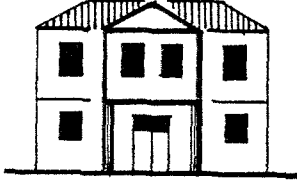
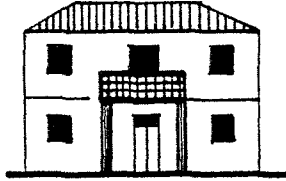
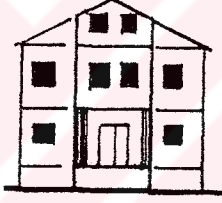

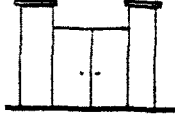
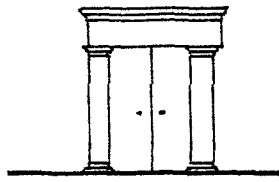
Tablo 16. Konut Cephesinde Giriş Üstü Elemanlar

	Osmanlı	Rum	Melez
		☒	
		☒	☒
		☒	☒
		☒	☒
	☒		☒

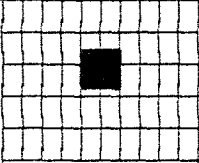

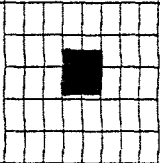

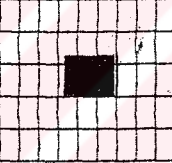

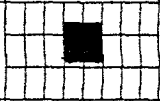

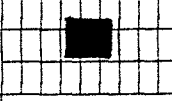

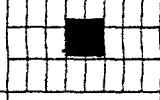
Tablo 17. Kullanılan Malzemeye Göre Kapı

KULLANILAN MALZEMEYE GÖRE KAPI					
MALZEME		Geleneksel Osmanlı	Geleneksel Rum	Geleneksel Melez	
Kapı	Bahçe Kapısı	demir			
		örnek no		1,3,7,13,16	26
		ahşap			
		örnek no	18,21,23	8,9,10,12	24,25,27,28 30,31,32,33
Kapı	Konut Kapısı	demir			
		örnek no		1,4,6,11,14, 15	
		ahşap			
		örnek no	17,18,19,20, 22,23	5,8,9,10,13, 16	24,25,26,27 28,29,30,31 32,33
Söve	Bahçe Kapısı	ahşap			
		örnek no			
		taş			
		örnek no	18,21,23	1,3,6,8,9,10 12,13,16	25,26,28,30 31,32,33
Söve	Konut Kapısı	ahşap			
		örnek no	17,18,19,23	9,10	24,25,26,27 28,30,31,32 33
		taş			
		örnek no	20,22	1,4,5,6,7,8, 11,13,14,15, 16	29,34

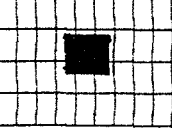
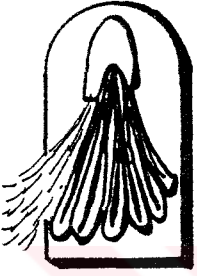
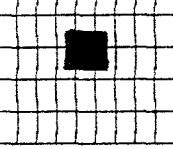

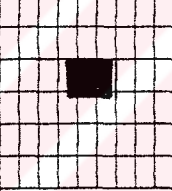
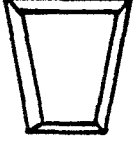
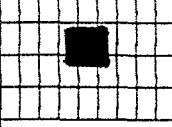
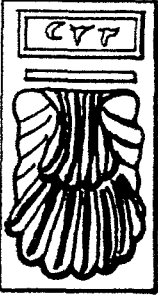
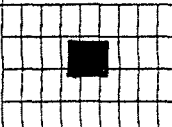
Tablo 18. Sütun Tipleri

SÜTUN TIPLERİ			Osmanlı	Rum	Melez
KONUT KAPISINDA KULLANILAN SÜTUN ÖRNEKLERİ	KAPALI ÇIKMA ALTINDA İŞLEVSEL SÜTUN				25,30 31,32
	AÇIK ÇIKMA ALTINDA İŞLEVSEL OLARAK KULLANILAN SÜTUN			1	27,28
	HEM İŞLEVSEL HEM SÜS ÖGESİ OLARAK KULLANILAN SÜTUN			9,10,16	
BAHÇE KAPISINDA KULLANILAN SÜTUN ÖRNEKLERİ	GÖMME SÜTUN			1,3	
	DÜZ SÜTUN			7	
	PİLASTŞ SÜTUN		21,23	8,9,10 13,14 16	22,25 26,31, 32,33

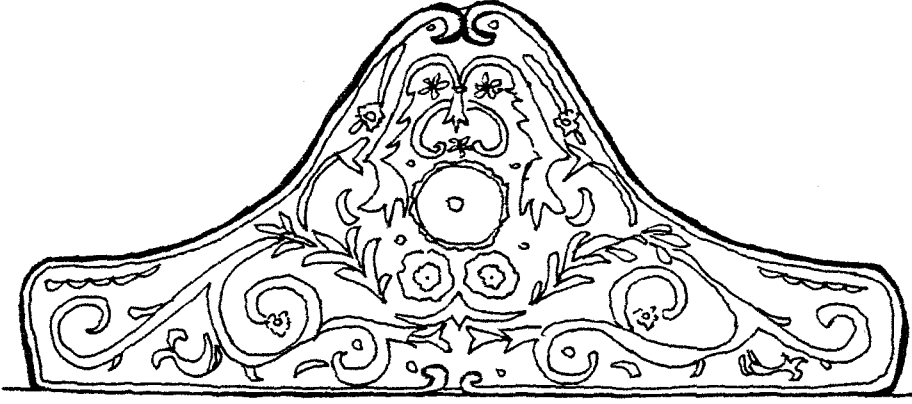
Tablo 19. Tokmaklar

TOKMAKLAR				
Biçim	Osmanlı	Rum	Melez	Açıklama
				
	21			
				
			31	
				
		9		
				
			32	
				İncele- nen ko- nutlarda bu örnek yoktur
				
		2		
				
			25	

Tablo 20. Bahçe Kapı Saçaklığında Görülen Süsleme Örnekleri

BAHÇE KAPI SAÇAKLIĞINDA GÖRÜLEN SÜSLEME ÖRNEKLERİ				
Şekil	Osmanlı	Rum	Melez	Açıklama
				Yaprak motifli ve binin yapıldığı tarih
			25	
				Osmanlı tuğrası
	21			
				Yaprak motifi
		13		
				Kilit taşı
			31	
				Yaprak motifi ve binin yapıldığı tarih
		14		

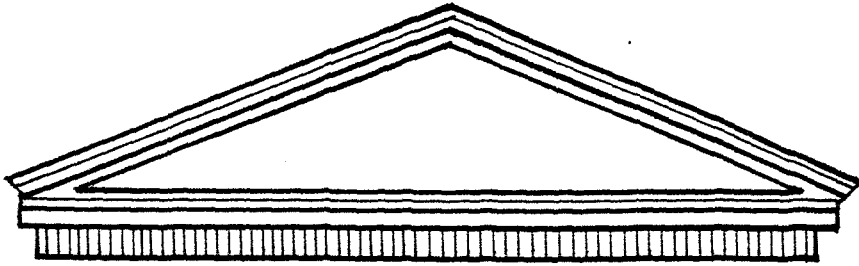
Tablo 21. Bahçe Kapısında Alınlıkta Görülen Süslemeler

Şekil no:1

Şekil no:3

Şekil no:12

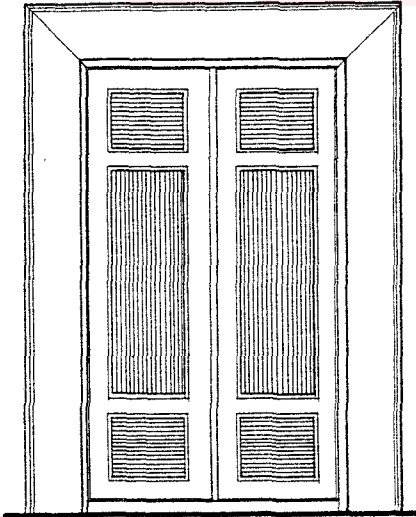
4. IRDELEME

4.1. GİRİŞTE YER ALAN SÜSLEME ELEMANLARI

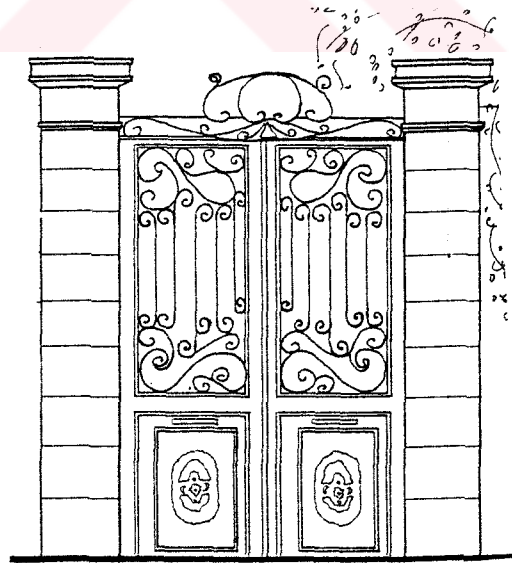
Trabzon kenti geleneksel konuları incelendiğinde, girişteki (kapıda) bazı süs elemanlarının, kapı ögesiyle bir bütün olarak kullanıldığı görülür: Bunlar;

- . Sütun
- . Tokmak
- . Saçak
- . Söve olarak belli başlıklar altında toplanabilir.

Süslemeler, biçimsel olarak, organik süsleme ve geometrik süsleme olarak ikiye ayrılabilir. Organik süsleme, doğadan alıntılı çiçek motifleri, sarmal yapraklı şekilde kompozit edilir. Geometrik süsler ise keskin hatlı, çizgisel şekillerin tekrarı sonucu oluşur.

Şekil 5. Geometrik Süslemeli Kapı Örneği

Şekil 6. Organik Süslemeli Kapı Örneği

Geometrik süslemeler çoğunlukla ahşap ve demir kapılarda görülmektedir. Organik süslemeler ise demir kapılarda yer

almaktadır. Organik süslemeye, ahşap kapıda, belirtilen çalışma alanı içinde rastlanılmamıştır.

Trabzon kenti geleneksel konutunda görülen süslemeler, bahçe kapısı ve konut kapısı olmak üzere iki başlık altında irdelenmiştir. Bunlar aşağıdaki alt başlıklarda ele alınmıştır:

. Bahçe Kapısında Görülen Süsleme Elemanları

- Sütun
- Tokmak
- Saçak
- Kapı üstü süsü
- Kapının kendi süsü ve malzemesi

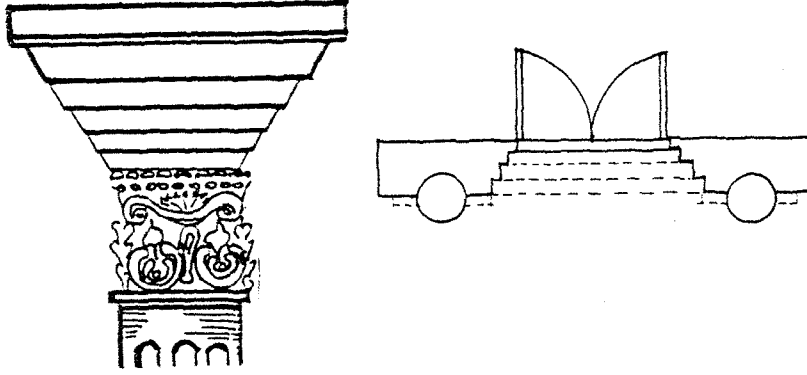
. Konut kapısında Görülen Süsleme Elemanları

- Sütun
- Tokmak
- Kapı üstü süslemeleri
- Kapının kendi malzemesi
- Aydınlık (pencere)
- Söve ve kapı şekli
- Merdiven

. Bahçe Kapısında Görülen Süsleme Elemanları

Sütun: İşlevsel olmayıp sadece bahçe duvarında girişi vurgulamak için kullanılmıştır. Bu sütunları başlıklı, plaster ve sade olmak üzere üç grupta toplayabiliriz. Başlıklı sütunlar çeşitli çiçek motifleri ile bezenmiştir. Malzemesi taştır. Gövdesi daireseldir. Plaster da cephede başlıklı sütun gibi kullanılmıştır. Kapının sağ ve solunda yer alarak girişi vurgulamıştır. Sade sütun ise, kare tabanlı, kapıyı taşıyan kolon şeklindedir. Sütunlar kapının sağ ve solunda çift olarak kullanılmıştır.

Şekil 7. Başlıklı Sütun ve Plan Tipi

Şekil 8. Rum Konutunda Başlıklı Sütuna Bir Örnek

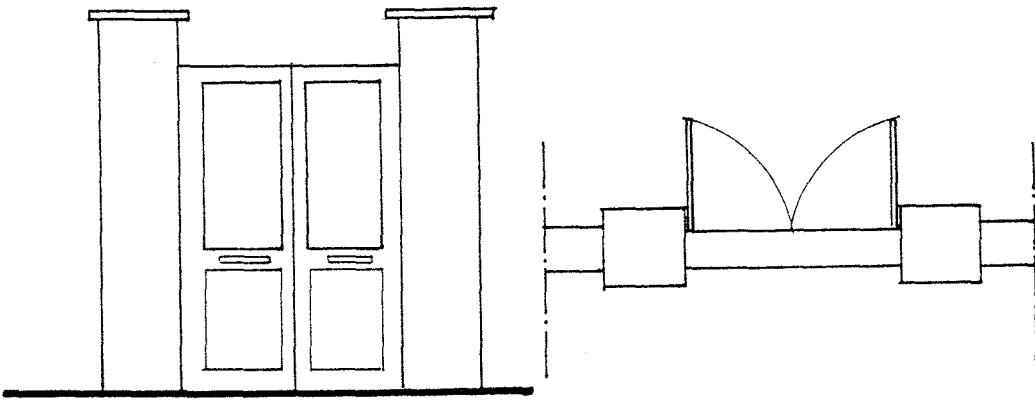
Şekil 11. Pilastr'ın Osmanlı Konutunda Kullanımı

Şekil 12. Pilastr'ın Rum Konutunda Kullanımı

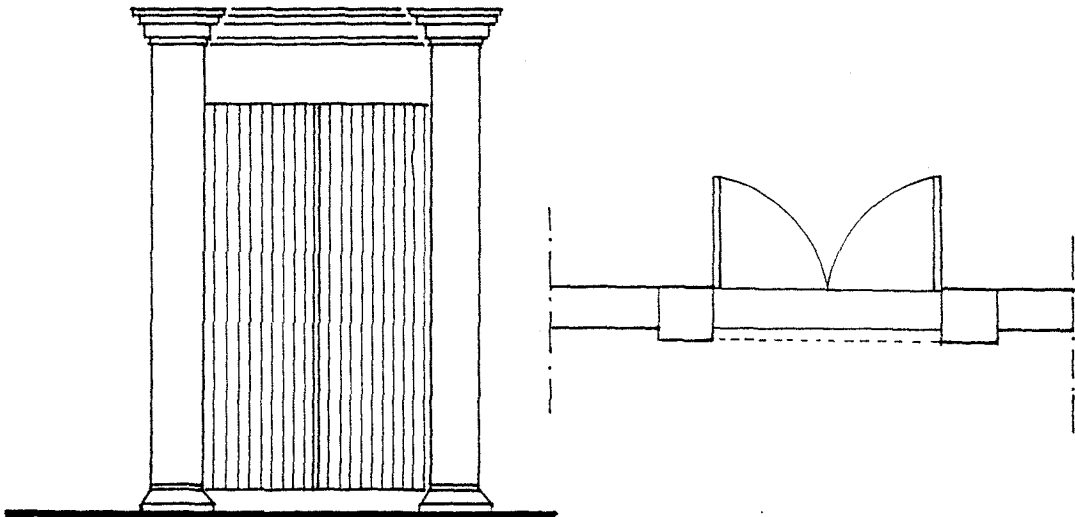
Şekil 13. Pilastr'ın Melez Konutta Kullanımı

Şekil 14. Sade Sütun ve Plan Tipi

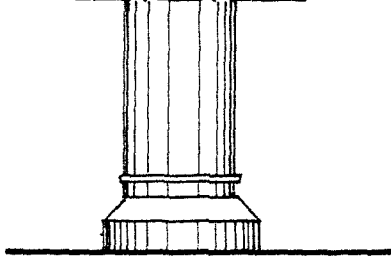

Şekil 9. Rum Konutunda Başlıklı Sütuna Bir Örnek

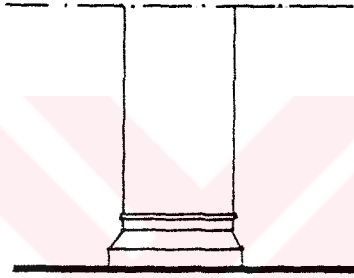

Şekil 10. Pilastr ve Plan Tipi

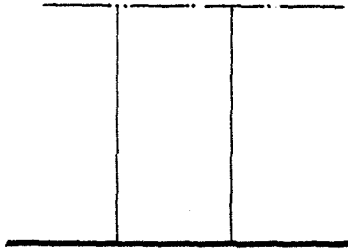
Sütun ayaklarınınıda üç şekil altında inceleyebiliriz.

Şekil 15. Bahçe Kapısında Başlıklı Sütun Ayağı

Şekil 16. Bahçe Kapısında Pilastr Sütun Ayağı

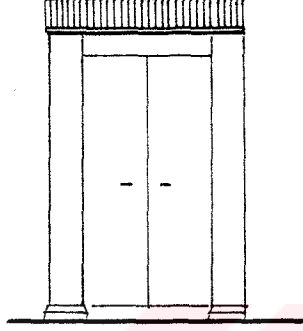

Şekil 17. Bahçe Kapısında Sade Sütun Ayağı

Tokmak: Tokmaklar dökme ve el yapımı olmak üzere ikiye ayrılır. Dökme demirden yapılan tokmaklar çok çeşitlidir. Trabzon'da görülen bir tokmak çeşidini İstanbul, İzmir gibi çeşitli yerlerde de görmek mümkündür. El yapımı olan tokmaklar ise usta bir işçilik gerektirdiğinden bölgesel özellikler

gösterebilir.

Saçak: Girişi vurgulamak, yağmurdan korunmak ve kapıyı da yağmurdan korumak amacıyla yapılmışlar. Ahşap kapıların hemen hepsinde saçağa rastlanmıştır. Saçak hem Melez hem de Osmanlı Evlerinde kullanılmıştır. Rum Evlerinde saçağa rastlanılmayıp, saçak görevi gören elemanlar kullanılmıştır.

Şekil 18. Osmanlı ve Melez Konut Bahçesinde Kullanılan Saçak

Şekil 19. Osmanlı Konutunda Bahçe Kapısında Kullanılan Saçak

Şekil 20. Melez Konutunda Bahçe Kapısında Kullanılan Saçak

Şekil 21. Rum Konutunda Bahçe Kapısında Saçak Kullanımı

Kapı üstü süsleme elemanları: Kapının üstünde alınlıkta ya da saçaklıkta yer alır. Taş malzeme işçiliği genellikle oyma ve yontma tekniğine dayanmaktadır. Elişçiliği; uygun araç-gereçle taşa istenilen biçim kazandırılır. Bu biçim ya taşın bünyesini biçimsel dönüştürümü ile üç boyutlu olabilir yada oyma tekniğiyle biçim düzlemsel boyutta uygulanabilir, (Tablo 10).

Taş, yapıdaki yerine konulduktan sonra ya da konulmadan önce süs işlemi yapılmış olabilir.

Kapının üst kısmında yer alan bu süslemeler konut ve konutu yaptıranlar hakkında bazı bilgileri de verir. Bunlar;

- . Sosyo-ekonomik durumu,
- . Beğeni ve zevk,
- . İnanç, gelenek, görenek,
- . Dünya görüşü,
- . Kimliği,
- . Yaptırıldığı tarih hakkında bize bilgi verir.

Bu süslemeler genelde çiçek motifli, sarmal yapraklı, kilit taşı gibi çeşitli şekillerde uygulanmıştır.

Bu süslemelere her konutta rastlanılmamıştır. Süslemelerin yer aldığı konutlar dönemin sosyo-ekonomik durumu iyi olan kimseler tarafından yaptırılmıştır.

Kapının kendi süsü: Kapının süslemesi önemli ölçüde kapının yapıldığı malzemeye bağlıdır. Kapının yapıldığı malzeme ahşap ve demirdir. Kapı malzemesine ve uygulanan tekniklere göre kapıları üç gruba ayırabiliriz. Bunlar;

- . Ahşap malzeme, oyma tekniğiyle yapılır, (Şekil 22),
- . Demir malzeme: demir kapının üzerine yine demir olan süslü demirin perçinlenmesi, (Şekil 23),

- . Demir malzeme: demirin çeşitli şekillerle birbirine perçinlenmesi, (Şekil 24).

Şekil 22. Ahşap Malzeme

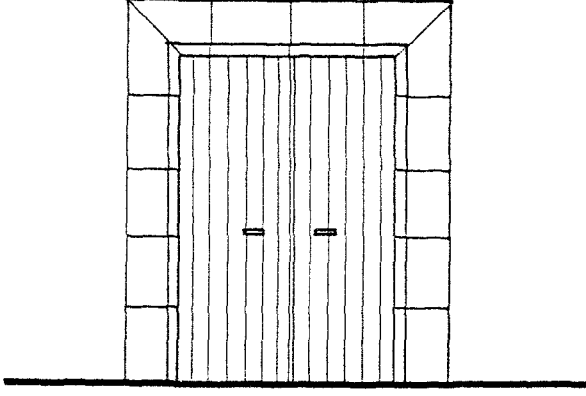
Şekil 23. Demir Malzeme

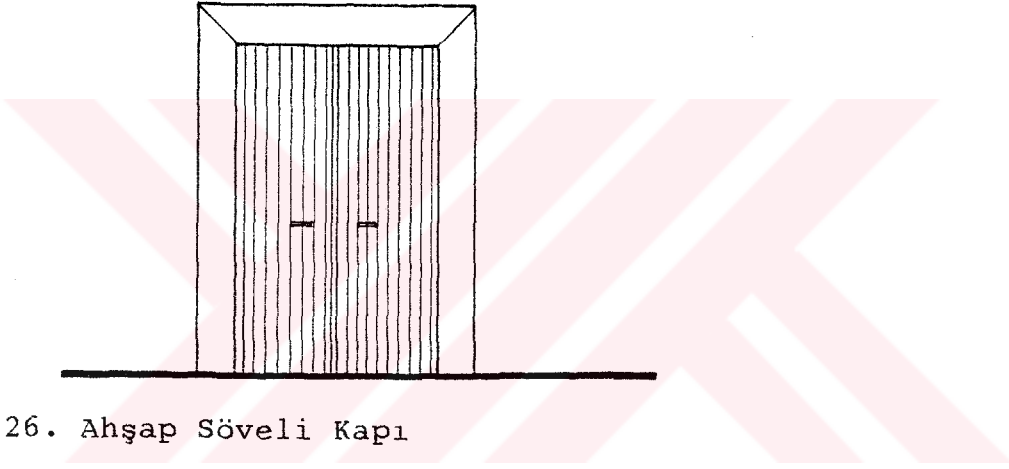
Şekil 24. Demir Malzeme

Osmanlı evinde mahremiyet esas alındığından bahçe kapısından içerisi gözükmez. Ancak Rum yapılarında bahçe kapısından bahçenin gözükmesinde bir mahsur olmadığından dolayı çeşitli organik motifler bahçe kapısında yer almaktadır.

Söve: Yapılan araştırma sonucu taş ve ahşap söveye rastlanılmıştır. Taş sövede malzeme doğal kesimli haldedir. Kapı şekli dikdörtgendir. Kemer yada tonozla rastlanılmamıştır.

Şekil 25. Taş Malzeme Söveli Kapı

Şekil 26. Ahşap Söveli Kapı

.Konut Girişinde Yeralan Süslemeler:

Konut girişinde işlevsel olarak görülen sütunlar;

- . Konsol altında sütun (açık-kapalı)
- . Bina ile bütünleşmiş
- . Bina saçağını taşıyan sütun olmak üzere üç şekilde belirlenmiştir.

Şekil 27. Konsol Altında Yeralan Sütun

şekil 28. Bina ile Bütünleşmiş Sütun

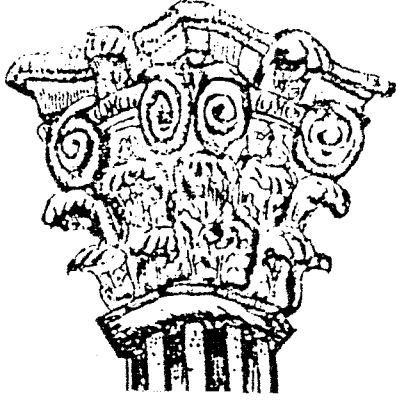
Şekil 29. Bina Saçağını Taşıyan Sütun

Giriş kapısının üstünü örten bu elemanlar bir nevi saçak görevi de görmektedir.

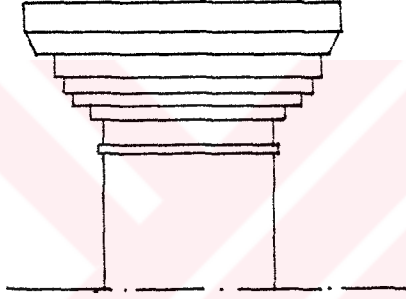
Konut girişinde görülen sütunlar başlık çeşitlerine göre üçe ayrılabilirler. Bunlar:

- . Başlıklı
- . Pilastr
- . Düz

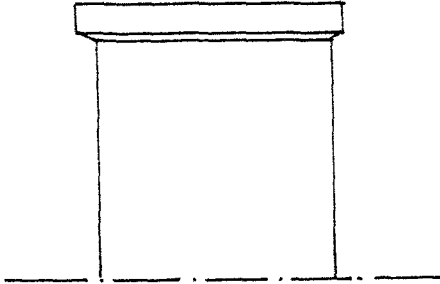
başlık olarak gruplandırılabilir.

şekil 30. Başlıklı Sütun

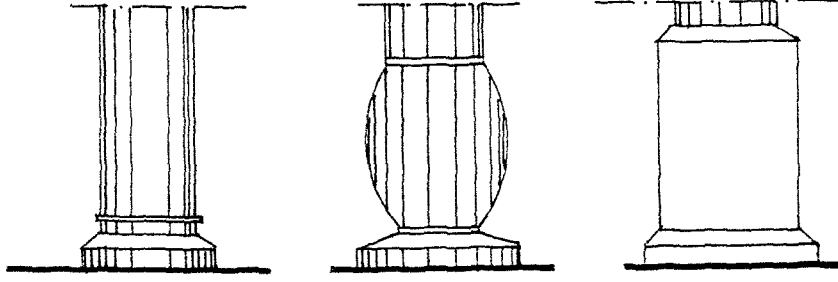

şekil 31. Pilastr

şekil 32. Düz Sütun

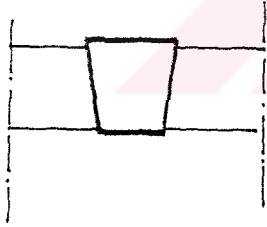
Sütun ayakları üç şekilde görülmüştür, (şekil 33).

Şekil 33. Örneklerde Rastlanan Genel Sütun Ayakları

. Tokmak: Tablo 8'de gösterilmiştir. Tokmaklar genellikle Melez ve Osmanlı Evlerinde kullanılmıştır. Rum Evlerinde bir-iki örnek haricinde tokmak ögesine rastlanılmamıştır.

. Kapı üstü süslemesi: Kilit taşı, giriş kapısının üzerindeki cumbanın payandasındaki süsleme ve düzlemsel motif olarak kullanılmıştır.

Şekil 34. Kilit Taşı

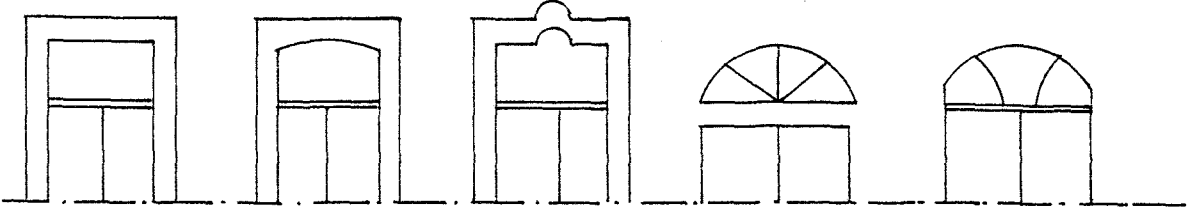
Şekil 35. Cumba Payandasındaki Süsleme

. Kapı Malzemesi: Kullanılan malzeme demir ve ahşaptır. Bahçeli konut kapılarında ahşap ve cam kullanımı vardır. Direkt olarak yoldan kullanılan konut kapılarında ise malzeme masif olarak kullanılmıştır.

. Aydınlık: Kapının düşey sövelerinin yukarıya devam etmesi ile elde edilen yatay dikdörtgen biçiminde düzenlemelerdir, (Şekil 36). Kapı yüksekliğinin daha etkin algılanmasının yanında kapıları süsleme açısından da zenginleştirir. Bu pencerelerin önlerinde kullanılan demir parmaklıklar ya da demir süslemeler evin hem korunmasını hemde kapının daha anlam kazanmasını sağlar.

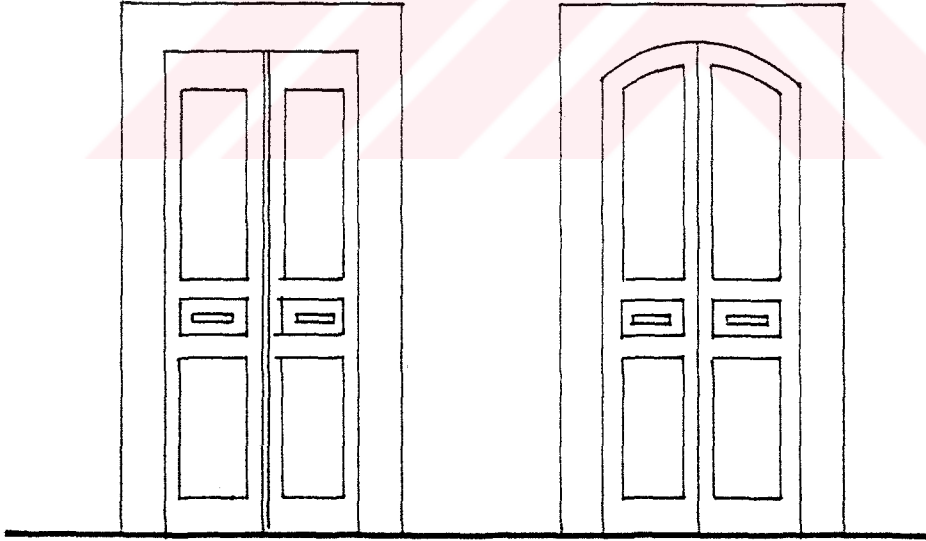

Şekil 36. Kapı Üstü Aydınlığı

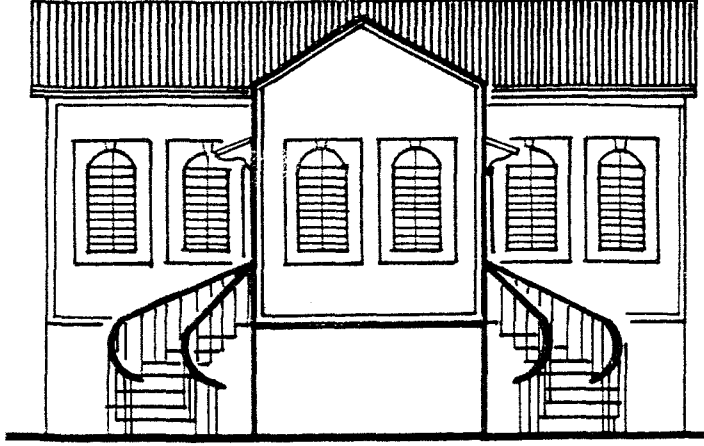
Şekil 37. Kapı Üstü Aydınlık Şekilleri

. Söve ve Kapı Şekli: Kapıda kullanılan söve cephede kullanılan malzeme ile uyum içindedir. Pencerede kullanılan sövenin rengi ve biçimi kapıyada uygulanır. Söve bazen taş bazen de ahşap olarak kullanılmıştır. Taş sövede işlevsel olarak kilit taşı kullanılmıştır. Ahşap sövede kullanılan kilit taşı ise işlevsel olmayıp, süs amacı taşımaktadır.

Şekil 38. Kapı Şekilleri

. Merdiven: Tek başına bir süs ögesi değildir. Ama cephedeki konumuyla girişi vurgulayan önemli bir eleman olarak kullanılmıştır, (Şekil 39, 40).

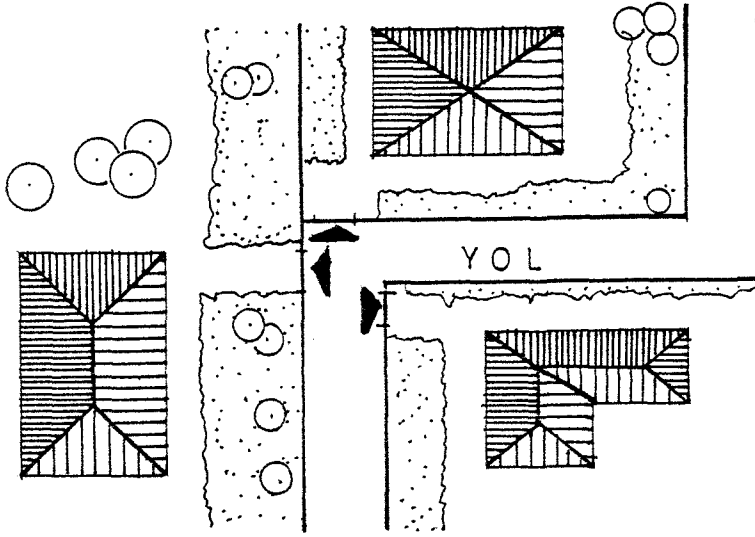
Şekil 39. Çift Merdiven

Şekil 40. Tek Merdiven

4.2. GİRİŞ KAPISININ KONUMU

Bahçe kapısının, konutu çevreleyen bahçe duvarındaki yeri; araziye, yola ve konuta göre şekillenmektedir. Bahçeli konutlarda bahçe, özel bir kullanım alanı yaratılarak konutun yolla olan ilişkisine bir ara mekan oluşturmaktadır. Bahçe kapısının yolla olan ilişkisinde, bahçe nedeniyle yolla ilişkisi kesilen konutun, diğer konutlarla ilişki kurması için bahçe kapıları yan yanalık ya da karşı karşıyalık ilkesine dayandırılarak çözülmüştür, (15).

Şekil 41. Bahçe Kapısı Yol İlişkisi

Mimarlık eski çağlardan beri toplumsal ayrımları simgeleyen bir sanat olmuştur. Diğer sanat dallarında olduğu gibi mimarlığında bir dili vardır. Mimarlık yapıtları işe yaramanın yanında, bize bazı işaretlerde verir. Büyüklükleri, çizgileriyle birşeyler anlatmak isterler. Trabzon geleneksel kent konutun girişleri incelendiğinde bu girişlerin (kapıların) farklılığını oluşturan birçok nedenler olduğu görülür. Bunlar inanç, ekonomik, sosyo-kültürel yapı, hayat görüşü vb. nedenlerdir.

a. Geleneksel Osmanlı Evi Giriş Kapılarının Genel Özellikleri

Osmanlı evlerinin giriş kapıları incelendiğinde kapının gerek konumu, gerekse biçimlenişinde dini inanışların büyük etkisi olduğu görülür. Bu etki sonucunda kapı boyutları küçüktür. Çarpıcı değildir. Kapı malzemesi ahşaptır. Ahşap malzeme kullanılmasının nedeni, ahşabın hem yöresel bir malzeme olması hem de sıcak bir malzeme olmasından kaynaklanmaktadır. Demir gibi soğuk bir malzeme değildir. Kapıların konumunda

mahremiyet esas alınmıştır. Hepsinde olmamakla birlikte kapı üstü penceresi vardır. Kapı süslemesi yalnızca ahşap oymacılığına dayanır. Fakat ahşap çok dayanıklı bir malzeme olmadığından dolayı günümüze yeterli sayıda ve nitelikte kapı örneği ve süslemesi gelememiştir.

b. Geleneksel Rum Evi Giriş Kapılarının Genel Özellikleri

Rum evi giriş kapıları incelendiğinde, giriş kapılarının bir güç gösteri olarak kullanıldığı görülür. Kapı boyutları çok değildir. Fakat saçaklık ve alınlık kullanılarak kapı boyutunun daha büyük algılanması sağlanmıştır. Girişler (kapılar) binanın daha çok orta ek seninde kullanılmıştır. Fakat bahçeli girişlerde bahçe girişi binanın bütünü bozmadan yanda yer alır. Kapı boyutlarının büyüklüğü binada bir heybet ve statü göstergesi olarak kullanılmıştır. Kapı süslemesinde sütunlar önemli yer tutarlar. Sütunların tarihçesine baktığımızda, sütunların savaşta esir alınan insanların figüre edilmiş hali olduğunu görürüz. Bunun kapıda kullanılma sebebi de doğal olarak bir güç göstergesi halinde kendini gösterir.

c. Geleneksel Melez Evi Giriş Kapılarının Genel Özellikleri

Melez ev tipinin Rum ve Osmanlı kültüründen etkilendiği görülür. Kapı boyutları Osmanlı ev tipine göre biraz daha fazla, Rum evine göre biraz daha azdır. Kapıda kullanılan malzeme bazen taş bazen de ahşaptır. Süsleme Rum evlerindeki kadar fazla değildir.

5. SONUÇLAR

Çalışmada, Trabzon geleneksel kent konutunda kapılar üç kısımda incelenerek;

- . Osmanlı geleneksel konutunda kapı,
- . Rum geleneksel konutunda kapı,
- . Meléz geleneksel konutunda kapı başlıkları altında ele alınmıştır.

● Osmanlı Geleneksel Konutunda Bahçe Kapısı

- . Kapı biçimi dikdörtgen biçimindedir, kemer formu kullanılmamıştır,
- . Bahçe kapısının malzemesi ahşaptır,
- . Bahçe kapısının sövesi ahşaptır, giriş söve ile beraber pilastr edilmiş olarak vurgulanır,
- . Kapıda süsleme yoktur. Sadece ahşapta geometrik şekillerde oymacılık yeralır,
- . Kapı üstü süsü fazla yoktur. Yalnızca bir tek evde kapı üstünde tuğra şekline rastlanılmıştır,
- . Giriş vurgulanmamıştır, sadedir,
- . Saçak kullanılmıştır,
- . Kapıda genellikle bitkisel motifli tokmaklar yeralır.

● Osmanlı Geleneksel Konutunda Konut Kapısı

- . Kapı biçimi dikdörtgendir,
- . Kapı malzemesi ahşaptır,
- . Kapı sövesi ahşaptır,
- . Kapıda süsleme yoktur, yalnızca ahşap oymacılığa dayanır,
- . Konuta giriş sağ, sol ve orta ekseninde olabilmektedir,
- . Tokmak fazla çeşitli değildir.
- . Osmanlı konut giriş kapısında pilastr'e girişlere

rastlanılmıŖtır.

● Rum Geleneksel Konutunda Bahçe Kapısı

- . Bahçe kapısının biçimi dikdörtgendir,
- . Bahçe kapısının malzemesi ahşap ve demirdir,
- . Sövede ahşap kullanılmamıŖtır, sövesi taştır,
- . Kapı üstü saçaklıkta ve alınlıkta süslemeye geniş yer verilmiştir, özellikle sütun kullanımı yaygındır,
- . Kapıda çeşitli bitkisel ve geometrik motifli demir e-
• lemanlar bulunmaktadır,
- . Giriş odak noktasını oluşturmaktadır. Giriş yapıdan soyutlanmayıp vurgulanmıştır,
- . Bahçe kapısı binanın sağında ya da solunda yeralır,
- . Fazla sayıda tokmak örneğine rastlanılmamıştır,
- . Saağa rastlanılmamıştır. Yalnızca bahçe girişlerinde bina derinliği şeklinde çözümlenmiştir.

● Rum Geleneksel Konutunda Konut Kapısı

- . Konut kapısının biçimi dikdörtgen ve basık kemer şek-
lindedir,
- . Kapının malzemesi ahşap ya da demirdir,
- . Sövesi taştır. Bu söve düşeyde uzatılarak üstteki ay-
dınlık penceresinide içine alarak, kapı daha etkili
bir konuma getirilir,
- . Kapı üstü süslemesinde kilit taşı ağırlıklı olarak
kullanılmıştır,
- . Fazla sayıda tokmak örneğini rastlanılmamıştır,
- . Binanın girişi merkezidir. Yandan girişe pek rastla-
nılmamıştır.
- . Rum konut kapısında da saçağa rastlanılmamıştır. Yal-
nızca girişin üzerinde yer alan açık ya da kapalı

konsol şeklindeki elemanlarla giriş hem vurgulanmış hemde saçak vazifesi görmüştür.

● Geleneksel Melez Konutunda Bahçe Kapısı

- . Bahçe kapısının biçimi dikdörtgendir,
- . Kapının malzemesi ahşap ve demir olmaktadır,
- . Kapının sövesinde taş kullanılmıştır,
- . Süsleme vardır. Süslemede genelde binanın yapıldığı tarih, çeşitli çiçek ve yaprak motifleri yer almaktadır,
- . Çeşitli tokmak biçimlerine rastlanılmıştır
- . Bahçe kapısında pilastr'a rastlanılmıştır,
- . Konutun sokaktan direkt kullanımında da (bahçesiz) pilastr kullanılmıştır.

● Geleneksel Melez Konutunda Konut kapısı

- . Konut kapısının biçimi dikdörtgen ya da basık kemerdir,
- . Sövesi ahşaptır,
- . Süsleme olarak kilit taşı yer almaktadır. Kilit taşı işlevsel değil süs amacı olarak kullanılmıştır,
- . Giriş binanın ortasında yer alır,
- . Çeşitli tokmak biçimlerine rastlanılmıştır,
- . Saçak kullanımı vardır. Bu da bazen açık ya da kapalı konsolun altında ya da sadece saçak şeklinde kullanılmıştır.
- . Pilastr (duvara gömülmüş sütun) vardır.

Geleneksel konutlara baktığımızda konutun, Rum, Osmanlı veya Melez olup olmadığına karar vermede, özellikle Rum kapıları taşıdıkları özellikler açısından daha belirgin olarak kendini ifade ederler. Çünkü her devir bir sonraki devri

etkilediğinden ya da yapıyı yapan ustaların anlayışlarından dolayı birbirlerinden etkilenme olduğu bilinmektedir. Özellikle Osmanlı ve Melez tipte Rum döneminden etkilenme olduğu görülür. Rum konutunda girişler oldukça vurgulanmıştır. Vurgulama elemanı olarakta sütun, çeşitli motifler ve kapı boyutlarının büyüklüğü sayılabilir. Ayrıca kullanılan malzemenin taş ve demir olması insanda soğuk bir etki yaratmaktadır. Sütunların tarihçesine bakıldığında sütunların savaşta esir alınan insanlara ait olduğu görülmüştür. Buradan yola çıkarak sütunların giriş kapılarında görülme nedenini bir nevi güç gösterisi olarakta ele alabiliriz.

Osmanlı konutunun giriş kapısı oldukça sadedir. Malzemesi ahşaptır. Malzemesinin ahşap olması insanda sıcak bir etki bırakmaktadır. Çünkü ahşap demir gibi soğuk bir malzeme değildir. Kapı boyutları oldukça insan boyutuna uygundur. Fazla yüksek değildir. Dini inanışlardan dolayı kapıda süslemeye önem verilmemiştir.

Melez konut giriş kapısı ne Rum konutu kadar çarpıcı, ne de Osmanlı konutu kadar sadedir. Ama bazen bir Osmanlı konutunda kullanılan giriş kapısını Melez bir konutun giriş kapısında da görebiliriz. Süsleme oldukça yaygındır. Fakat Rum konutuna göre de oldukça sadedir.

6. ÖNERİLER

. Günümüz kentlerinde özellikle yeni yerleşim ve yapılanmalarda girişlere (kapılara) yeterince önem verilmediği, vurgulanmadığı bilinen bir gerçektir. Özellikle kent merkezlerinde zemin katların ticari amaçlı kullanılması nedeniyle, (vitrinlerin yer alması) girişler ikinci plana itilmekte, girişi algılama güçleşmektedir. Bu nedenle yapı bütününde tüm diğer ögeler gibi girişlerinde (kapıların) önem verilerek ele alınması gerekmektedir.

Yeni tasarımlarda, özellikle kentsel tasarımda farklı süreçlerden geçerek, denenerek günümüze ulaşmış olan mekan ve mekan ögelerinin (sokak, yapı, yapı ögeleri, sokak donatıları, sokak-mekan ögeleri gibi) günümüz kentsel tasarımlarında rehber olabileceği gözönüne alınırsa, sonuçta gerek tarihi çevrelerde ve gerekse yeni yerleşmelerde daha olumlu sonuçlar elde edilebilecektir.

Bu çalışmada ele alınan geleneksel konutlarda giriş (kapı) ögesi gibi diğer yapı bütününde de yer alan ögeler tek tek ele alınabilir, detaylı olarak incelenebilir ve hem geleceğe belge olarak aktarılabilir hem de yorumlanarak, değerlendirilerek kullanılabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Velioğlu, A., Trabzon Konut Taş Yapı Mimarisinde Cephe Elemanlarının Estetik Ağırlıklı İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Müh.Mim.Fak., Trabzon, Ocak 1987
2. Kuban, D., Mimarlık Kavramları, Çevre Yayınları, İstanbul, 1984, 19
3. Sözen, M., ve Tapan, M., 50 Yılın Türk Mimarisi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1979.
4. Balanlı, A., Pencere ve Kapı Tasarımında İlke ve Yaklaşımlar, Yapı Dergisi, 7, 152 (1994) 54, 58
5. Karpuz, H., Türk Halk Mimarisi Sempozyum Bildirileri, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları: 148, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi:30, Konya, Mart 1990, Repromat Matbaası, Ankara 1991, 116
6. Tavşan, C., Trabzon Kenti Geleneksel Kent Konut Cepheleri Örneğinde Kullanıcı, Biçim, Tercihleri Üzerine Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Müh.Mim.Fak. Trabzon, 1993
7. Hasol, D., Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 1975.
8. Aslaner, H., Demir Cümle Kapıları, Art Decor, 8, 28 (1995) 151.
9. Olşen, K., Trabzon'da Kapı Tokmakları, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı, Trabzon, 1988.
10. Eco,U., Mimarlıkta Eleştiri, Mimarlık 1, 211 (1985) 20-23
11. Tümer, G., Yok Eden Savaş-Var Eden Savaş, Mimarlık 32, 263 (1995), 20-21.
12. Gedikli, R., Trabzon Kenti Geleneksel Konutlarında Konut-Bahçe İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ., Trabzon, 1993
13. Iskender,S., Doğu Karadeniz Konut Mimarisinde Süsleme Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ.Müh.Mim. Fak., Trabzon, 1987.
14. Cansever, T., İklim, Kültür ve Mimarlık, Art Decor, 8, 28 (1995) 71-74
15. Çevik, S., Mekan-Kimlik-Kimliklendirme, Trabzon Sokakları Örneği, Doktora Tezi, KTÜ.Müh.Mim.Fak., Trabzon, 1991.

8. ÖZGEÇMİŞ

1970 yılında Mersin'de doğdu. Lise öğrenimini İzmit Derince Lisesi'nde tamamladı. 1988 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı Lisans öğrenimini 1992 yılında bitirdi. 1992 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Yüksek Lisans programına başladı.

Halen serbest mimar olarak çalışmakta ve İngilizce bilmektedir.

